Limba română

ANA DUMITRESCU
VASILE TEODORESCU
DANIELA BEŞLIU

Editura ALL

Manual pentru clasa a IV-a

Scanned with OKEN Scanner

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Manualul a fost aprobat de Consiliul Național pentru Aprobarea Manualelor, în urma licitației organizate de Ministerul Educației Naționale prin Unitatea de Coordonare a Proiectului de Reformă a Învățământului Preuniversitar din România.

Manualul este realizat în conformitate cu programa analitică aprobată de Ministerul Educației Naționale prin Ordinul nr. 4258 din 02.07.1996 şi este distribuit gratuit elevilor.

Inspectoratul şcolar al județului-municipiului……
Şcoala-Liceul……..

ACEST MANUAL ESTE FOLOSIT DE:

Elevul		Clasa	Anul şcolar	Aspectul manualului*		Anul de folosire
Nume	Prenume			la primire	la returnare	
						1
						2
						3

*Starea manualului se va înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător.*

- Profesorii vor controla dacă nuele elevului este scris corect.
- Elevii nu trebuie să facă nici un fel de însemnări pe manual.

MARINOV BOGDAN
cl a IV-a B

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Limba română

Manual pentru clasa a IV-a

ANA DUMITRESCU
VASILE TEODORESCU
DANIELA BEȘLIU

2003
Editura ALL

Scanned with OKEN Scanner

LIMBA ROMÂNĂ. Manual pentru clasa a IV-a
Ana DUMITRESCU, Vasile TEODORESCU, Daniela BEȘLIU

Copyright © 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 – **ALL EDUCATIONAL**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin Editurii **ALL EDUCATIONAL**.
Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a editurii.
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

ISBN 973-9337-82-1

Redactor:	**Voicu Ichim**
Design:	**Daniel Țuțunel**
Copertă:	**Daniel Țuțunel**
Tehnoredactare:	**Liubovi Grecea, Luminița Simionescu**
Ilustrații:	**Silvia Mitrea**

Editura **ALL EDUCATIONAL**: B-dul Timișoara, nr. 58, sect.6, 061317 – București
Tel: 402 26 00
Fax: 402 26 10

Departamentul difuzare: Tel. 402 26 30; 402 26 34

Comenzi la: comenzi@all.ro
URL: http://www.all.ro

Tiparul executat de:

EUROPONTIC
— publishing & printing —
Cluj-Napoca, Str: Răşinari, nr.2, ap.69.
Tel. 0040-64-436135
Fax. 0040-64-414425

Scanned with OKEN Scanner

CITIRE

COPILĂRIA

Scanned with OKEN Scanner

FIIND BĂIET PĂDURI CUTREIERAM

(fragment)

de *Mihai Eminescu*

Fiind băiet păduri cutreieram
Şi mă culcam ades lângă izvor,
Dar braţul drept sub cap eu mi-l puneam
S-aud cum apa sună-ncetişor;
Un freamăt lin trecea din ram în ram
Şi un miros venea adormitor.
Astfel ades eu nopţi întregi am mas,
Blând îngânat de-al valurilor glas.

Răsare luna,-mi bate drept în faţă:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpi un văl de argintie ceaţă,
Sclipiri pe cer, văpaie preste ape,
Un bucium cântă tainic cu dulceaţă,
Sunând din ce în ce tot mai aproape...
Pe frunze-uscate sau din naltul ierbii
Părea c-aud venind în cete cerbii.

Scanned with OKEN Scanner

ades	- **adesea**
băiet	- **băiat**
câmpi	- **câmpuri**
naltul	- **înaltul**
preste	- **peste**

Vocabular

- *freamăt* - zgomot surd produs de frunzele mişcate de vânt
- *am mas* - am rămas, am poposit
- *bucium* - instrument muzical de suflat
- *tainic* - misterios

Exerciţii de vocabular

1. Explicaţi sensul cuvintelor subliniate din versurile:
   *Blând **îngânat** de-al valurilor glas*
   *Răsare luna,-mi **bate** drept în **faţă**.*
2. Găsiţi cuvinte care au acelaşi înţeles cu: *a cutreiera, pădure, lin* şi scrieţi cu ele propoziţii.
3. Găsiţi adjective potrivite pentru substantivele:

4. După acelaşi model, găsiţi substantive pentru adjectivul *tainic*.
5. Cu ce cuvinte se înrudeşte cuvântul *lacrimă*? Alcătuiţi propoziţii cu aceste cuvinte.
6. „Alintaţi" cuvintele: *bine, încet, copil, cioban, mamă, pui, soră; bălai, bolnav, cățel, greier.*
   Exemplu: *binişor*
7. Formaţi cuvinte noi, adăugând grupuri de litere la începutul şi la sfârşitul substantivului *pădure*
8. Alcătuiţi propoziţii cu aceste cuvinte.

REŢINEŢI:

- Tabloul feeric pe care-l creează Mihai Eminescu reînvie farmecul copilăr şi ne poartă cu gândul în lumea basmului.
- Pădurea, izvorul, luna, teiul sunt elemente ale naturii care se în adesea în poeziile eminesciene.

Scanned with OKEN Scanner

ades	- **adesea**
băiet	- **băiat**
câmpi	- **câmpuri**
naltul	- **înaltul**
preste	- **peste**

Vocabular

- *freamăt* - zgomot surd produs de frunzele mişcate de vânt
- *am mas* - am rămas, am poposit
- *bucium* - instrument muzical de suflat
- *tainic* - misterios

Exercitii de vocabular

1. Explicaţi sensul cuvintelor subliniate din versurile:
   *Blând **îngânat** de-al valurilor glas*
   *Răsare luna,-mi **bate** drept în **faţă**.*
2. Găsiţi cuvinte care au acelaşi înţeles cu: *a cutreiera, pădure, lin* şi scrieţi cu ele propoziţii.
3. Găsiţi adjective potrivite pentru substantivele:

   miros < adormitor ..... / .....

   argintie ..... / ..... > ***ceaţă***

4. După acelaşi model, găsiţi substantive pentru adjectivul *tainic*.
5. Cu ce cuvinte se înrudeşte cuvântul *lacrimă*? Alcătuiţi propoziţii cu aceste cuvinte.
6. „Alintaţi" cuvintele: *bine, încet, copil, cioban, mamă, pui, soră; bălai, bolnav, căţel, greier.*
   Exemplu: *binişor*
7. Formaţi cuvinte noi, adăugând grupuri de litere la începutul şi la sfârşitul substantivului *pădure*
8. Alcătuiţi propoziţii cu aceste cuvinte.

REŢINEŢI:

- Tabloul feeric pe care-l creează Mihai Eminescu reînvie farmecul copilăriei şi ne poartă cu gândul în lumea basmului.
- Pădurea, izvorul, luna, teiul sunt elemente ale naturii care se întâlnesc adesea în poeziile eminesciene.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Alcătuiți propoziții cu formele literare ale cuvintelor: *ades, băiet, câmpi, preste, naltul.*
2. Despărțiți în silabe cuvintele: *adormitor, luna-mi, pleoape, sclipiri, împărat, înflorind, umbră, purtători.*
3. Rescrieți textul pe caiete, așezând la locul lor consoanele care au fugit:

Pe..e al.ele i.voare
Lu.a .ate ..intre ra.uri
Î.pre.uru-.e s-a.ună
Ale curții mâ..re .la.uri

Întrebări

1. Ce descrie poetul în versurile poeziei?
2. Ce sentimente își mărturisește Mihai Eminescu?
3. În ce fel de lume te poartă cu gândul poezia? De ce?
4. Ce sentimente au trezit în voi aceste versuri?
5. Ce versuri v-au plăcut mai mult? De ce?
6. Ce datorii față de pădure avem noi toți?

1. Citiți poezia cu intonația potrivită.
2. Citiți versurile în care poetul sugerează foșnetul pădurii.
3. Identificați cuvintele cu ajutorul cărora poetul sugerează atmosfera și glasul pădurii.
4. Explicați, oral și în scris, versurile:

Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpi un văl de argintie ceață,
Sclipiri pe cer, văpaie preste ape.

Scanned with OKEN Scanner

5. Scrieți în câteva propoziții cum vi-l imaginați pe copilul Mihai Eminescu, după lectura acestei poezii.
6. Memorați poezia. Organizați un concurs de recitări şi stabiliți care este cel mai bun recitator.
7. Scrieți din memorie primele patru versuri.

COMPUNERE

Scrieți o compunere, în care să descrieți un colț de natură care să vă amintească mereu de copilărie.

Încercați...

Să alcătuiți o stemă a codrului (a pădurii), folosind elemente din text. Descrieți într-un scurt text această imagine şi apoi desenați-o în caiete.

Adăugați patru-cinci rânduri (versuri), prin care să îmbogățiți tabloul de natură (descrierea) din poezie.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți şi următoarele poezii ale lui Mihai Eminescu:
O, rămâi..., Revedere, La mijloc de codru....

MIHAI EMINESCU

Știați că...

... a trăit între anii 1850-1889?
... a fost cel mai mare poet al românilor?
... a scris capodopera *Luceafărul*?
... a scris şi valoroase opere în proză?

Copiați cuvintele care vă plac din textul poeziei. Găsiți cuvinte care au același număr de litere şi al căror sfârşit să se potrivească (să rimeze).

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

ULIȚA COPILĂRIEI

(fragmente)

de *Ionel Teodoreanu*

Era într-un început de april, într-o dimineață din acelea care împrejmuiesc pământul, ca un nimb vioriu – capul unui sfânt copil. Ulița se îmbrăcase cu soare. Copilul şedea în brațele ei. Îi râdeau ochii, îi râdeau buzele; îi zburda inima în piept ca un buratec pe iarbă. Ulița îl învățase să privească primăvara. Ştia acum că primăvara e o duminică a pământului şi că florile pomilor sunt drăgălaşe ca surâsul unui copilaş din leagăn; căzute de pe crengi, ele tot râd.

★

Ulița avea şi un felinar, pripăşit printre rarii ei copaci. În fiecare seară, un moşnegel ghebos venea şchiopătând până la felinar; îi vorbea ceva la ureche, ocrotindu-şi vorbele cu mânile, şi felinarul îi răspundea cu o lumină care dăinuia toată noaptea.

Într-o zi, copilul care şedea de la prânz pe uliță văzu un moşnegel venind ca de obicei. Asemeni moşnegelului, venit pentru felinar, venise şi septembrie pentru copaci. Copilul îi ştia numele, dar nu-i ştia rostul.

A doua zi, felinarul era stins – copacii aprinşi. Ochii copilului se dumireau. Chibzuia el: „O fi vorbit oare moşnegelul şi copacilor? De ce ard ziua?"

Şi ulița l-a învățat că toamna e o lumină blândă, aprinsă de copaci să fie candelă de veghe pământului trudit.

★

„Papae! Papae!"

Bunicul venea spre casă. Copilul îi zărise, de departe, punga de hârtie – pe care bunicul uitase s-o ascundă din vreme – şi o luase la goană înspre el. Era gata-gata să-i sară în brațe, când se împiedică de o piatră şi căzu. Bunicul,

Scanned with OKEN Scanner

deschizând brațele să-l prindă, scăpă jos punga din mână. Copilul, cu obrajii colbăiți, cu ochii înlăcrimați, începu să scâncească: „Papae, mi-o ieşit un cucui...” Când se aplecà să-l ridice, să-l mângâie, bunicul îl văzu râzând: ulița îl împăcase, dăruindu-i cireşile risipite din punga adusă de bunic.

Şi ulița, şi bunicul erau bunicii unui râs de copil.

buratec	-	**buratic**
mânile	-	**mâinile**
o ieşit	-	**a ieşit**

Vocabular

- *nimb* - cerc luminos care înconjoară capetele sfinților, în icoane
- *buratic* - brotăcel
- *ghebos* - gârbovit, încovoiat
- *chibzuia* - se gândea
- *colbăiți* - prăfuiți

Exerciții de vocabular

1. Grupați cuvintele cu acelaşi înțeles:

trudit, veghe, pripăşit, muncit, ocrotire, oploşit, lucrat, pază, adăpostit, istovit, strajă, aciuat, extenuat, supraveghere.

2. Găsiți cuvinte opuse ca înțeles pentru:

început, râdeau, acum, stins.

3. Împărțiți pe grupe, alcătuiți un *Mic dicționar* în care să aşezați, în ordinea alfabetului, toate cuvintele în legătură cu toamna şi cu iarna.

4. Copiați, pe caiete, textul de mai jos şi scrieți în spațiile libere cuvinte potrivite:

Aceea era... copilăriei lui. Pomii... cu haine potrivite. Pe stradă, copiii ... zburdă în voie. Un câine... în gospodăria noastră. Cărbunii... dau căldură.

5. Cuvântul *rost* are acelaşi înțeles cu următoarele cuvinte:

sens, tâlc;
gospodărie;
slujbă, ocupație;
scop, menire, rânduială.

Care dintre aceste sensuri se potrivesc în text?

6. Alcătuiți cinci propoziții, în care să apară cuvântul *rost* cu înțelesuri diferite.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Completați, pe caiete, literele care lipsesc:
bo.boană, î.podobit, î.norat, bo.băne, î.tunecat, î.piedicat, î.ota, bo.bă, î.prăştiat, î.negrit, î.negurat, î.cerca.
2. Scrieți, pe caiete, cuvintele în trei coloane.
3. Completați, oral, următoarele reguli de scriere şi de pronunțare:

Înaintea literelor *b* şi *p* se scrie... şi nu *n*.
Când unui cuvânt, care începe cu *n*, i se adaugă la început grupul de litere *în*, cuvântul nou format se va scrie cu...

4. Despărțiți în silabe cuvintele:
împrejmuiesc, rarii, nu-i, chibzuia, l-a, toamna, dăruindu-i.

Întrebări

1. Ce sentimente v-a trezit lectura acestui text?
2. De ce primăvara este o *duminică a pământului*?
3. Ce făcea moşnegelul în fiecare seară?
4. Ce anotimp vesteşte luna septembrie?
5. Care este *rostul* acestei luni?
6. De ce copilul avea *obrajii colbăiți*?
7. Cum explicați afirmația că *şi ulița, şi bunicul erau bunicii unui râs de copil*?
8. Ce titlul ați da fiecărei părți?
9. Cu ce cuvinte ați putea completa textul *A doua zi, felinarul era stins – copacii aprinşi*?

Răspunsurile pot fi formulate: **reluând întrebările sau o parte a lor;** **direct , fără reluarea întrebării.**

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul clar, respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți fragmentele referitoare la:
- bucuria copilului primăvara;
- schimbarea naturii în septembrie.

3. Copiați, pe caiete, alineatul care începe cu *Într-o zi...*
4. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți şi grupurile de cuvinte:
se îmbrăcase cu soare; zburda inima; copacii aprinşi; o luase la goană.
5. Găsiți, în text, epitete, comparații şi personificări. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți unele dintre ele.
6. Explicați înțelesul comparației *îi zburda inima în piept ca un buratec*
7. Completați, oral, spațiile punctate:

O comparație este alcătuită din..... termeni.
..... termen al comparației are o semnificație nouă.
Cei doi termeni ai unei comparații sunt legați, de obicei, prin cuvântul *ca*, dar şi prin cuvintele *asemenea, cât, ca şi cum*:

*Nalt **cât** casa,*
*Verde **ca** mătasa.*
*Lanurile de grâu se leagănă **asemenea** valurilor mării.*

8. Alcătuiți, oral, comparații prin completarea spațiilor punctate:

părul galben...	*... ca murele.*
tânărul înalt...	*... o zi de primăvară.*
copil neastâmpărat...	*... o prăjină.*

OBSERVAŢI

Uneori, al doilea termen al unei comparații poate fi folosit pentru a realiza imagini frumoase.

- **cei doi termeni ai comparației;**
- **înțelesul celui de-al doilea termen.**

Luna ca un glob de aur străluceşte pe cer.	*Un glob de aur străluceşte pe cer.*
Ştefan cel Mare ca un leu a luptat împotriva duşmanilor.	*Leul Moldovei a luptat împotriva duşmanilor.*

Încercați...

1. Alcătuiți propoziții, în care să se găsească şi comparații.
2. Reduceți comparațiile în aşa fel, încât să rămână doar al doilea termen.

1. În vechea Grecie, unui drumeț i s-a cerut să dezlege următoarea ghicitoare:

Ce animal umblă dimineața în patru picioare, la amiază în două şi seara în trei, iar când are cele mai multe picioare are cea mai mică putere şi iuțeală?

Drumețul a răspuns corect. Voi ştiți răspunsul?

2. Găsiți substantivele potrivite:

- gard, împrejmuire ...
- aliaj roşietic ...
- peşte gustos ...
- vechi greci ...
- pentru tablouri ...

Citiți-le invers şi veți afla:

- în localitate
- stațiune balneară
- loc de plimbare şi de joacă
- se poartă pe degete
- opus lui dulce

Ştiați că...?

Scanned with OKEN Scanner

A MURIT LUCHI...

(fragmente)

de *Otilia Cazimir*

Un clopoţel a început să se smucească deasupra uşii, speriat. Parcă vrea să-şi rupă frânghiuţa şi s-o ia la fugă.

Intrăm în clasă.

Pupitrul e înalt. Mă ridic în vârful picioarelor, mă sprijin în coate şi abia izbutesc să mă aşez, strâmb, pe-o margine de bancă. Fetele se foiesc o vreme, pe urmă se astâmpără. E aşa de linişte, că se aude cum îşi strigă Hună, pe stradă, covrigeii lui sărați...

— Casian Alexandra!

E numele meu. Ştiu. Dar nu răspund. Pe mine nu mă strigă nimeni aşa. Toată lumea mă strigă Luchi...

Îmi vine-a râde. Aşa-i de caraghios să te strige cineva Casian Alexandra! Ca şi cum ar striga-o tata pe mama, în loc de Catia, Casian Ecaterina.

Doamna se uită la mine şi râde.

Are un dinte de aur, drept în faţă.

— Cu mata vorbesc, fetiţo... Cum te cheamă?

Am uitat că banca e înaltă şi cad de sus, bocănind, în picioare. Simt în jurul meu râsul stăpânit al clasei.

— Cum îţi zice mama acasă? stăruie doamna tot blând, dar c-un fel de nerăbdare parcă.

— Luchi! sare de lângă mine, răpezind înainte două degete ascuţite, una bondoacă şi zburlită, Luchi, ca la căței!

Toate fetele se uită la mine. Încă nu râd, dar ochii lor împung şi dor. Şi dintr-o dată mi-e ruşine de numele meu, mi-e ruşine de mine, mi-e ruşine de tot.

— Nu-i adevărat! Acasă, mama îmi zice... Casian Alexandra! răspund repede, ca să se isprăvească odată, uitându-mă urât spre zburlită.

S-a isprăvit. Nu mă mai întreabă nimeni nimic. Mă aşez la locul meu şi mă uit la mine, la fetiţa asta nouă pe care-o cheamă Casian Alexandra şi pe care parcă n-o cunosc.

Scanned with OKEN Scanner

Casian Alexandra are şorţ negru, de sub care nu i se mai văd genunchii, ciorapi lungi, prinşi cu gumă de pieptăraş, şi guler de pichet alb, care-o supără puţin, cum o supără şi cozile împletite prea strâns, care-i trag ochii spre tâmple ca la chinezoaice. Stă cuminte cu mâinile pe pupitru şi i-e ruşine că o cheamă Luchi, ca pe căței...

Dar nu-i adevărat. N-o cheamă Luchi. Luchi nu mai este. A rămas pe undeva pe-acasă, poate în lădiţa din cămară, printre resturile de jucării pe care nu le mai ştie ce-au fost şi care nu mai au nume.

Luchi era mică, Luchi era proastă, Luchi era caraghioasă.

Luchi era fericită...

Ceva fierbinte îmi frige obrajii reci. Şi doar nu plâng.

— Ce ai, Casian? Ţi-e rău?

— Nu, doamnă...

Nu i-e rău lui Casian. Îi vine să plângă în gura mare şi nu poate. Dacă doamna ar fi întrebat-o:

— Ce ai, Luchi?

Poate că ar plânge. Şi ar fi mai bine...

Dar Luchi nu mai este nicăieri. Luchi a murit. În locul ei, o şcolăriță cuminte clipeşte mărunţel şi-şi înghite lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenuşă...

A murit Luchi...

răpezind - **repezind**

Vocabular

- *caraghios* - comic, care provoacă râsul; care nu merită să fie luat în serios
- *stăruie* - insistă
- *să se isprăvească* - să se termine

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au acelaşi înțeles cu: *a izbuti, a se foi.*
2. Găsiți, în textul lecției, cuvinte cu înțeles opus, formând perechi de cuvinte. Alcătuiți cu acestea propoziții.
3. Precizați sensul cuvintelor subliniate din propozițiile:
   A venit la *mine*.
   Fetița a cumpărat *mine* pentru creion.
   Cărbunele se extrage din *mine*.
4. Scrieți propoziții, în care cuvintele *sare* şi *nouă* să aibă sensuri diferite.
5. Completați, pe caiete, spațiile libere, alegând cuvinte potrivite:

stă	*cuminte*	şcolăriță	*nerăbdătoare*	stăruie	*blând* ....

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

covrigel	dinte	cățel	mai (sus)	– m-ai (ajutat)
covrigei	dinți	căței	la (şcoală)	– l-a (dus)
covrigeii	dinții	cățeii	mie	– mi-e (ruşine)

1. Despărțiți în silabe cuvintele de mai sus. Pronunțați-le clar!
2. Transcrieți cuvintele din text care au cratimă.
3. Alcătuiți propoziții, folosind cuvintele transcrise.
4. Spuneți cuvinte care pot fi folosite în locul cuvântului *mata*.

Întrebări

1. Când se petrece întâmplarea povestită?
2. Cine rosteşte *Casian Alexandra*? De ce?
3. De ce elevei îi vine să râdă?
4. De ce fetița nu răspunde la rostirea numelui ei adevărat?
5. De ce Casian Alexandra este o *fetiță nouă*?
6. Ce s-a întâmplat cu Luchi?
7. Ce sentiment al autoarei se desprinde din felul cum prezintă pierderea numelui din copilărie?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul, respectând semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Citiți, apoi transcrieți, pe caiete, fragmentele în care se descrie:
   - momentul întâlnirii cu sala de clasă;
   - chipul şcolăriței Casian Alexandra.
4. Împărțiți textul în fragmente, apoi scrieți, pe caiete, ideile principale.
5. Povestiți întâmplarea care o determină pe mica şcolăriță să se despartă de numele *Luchi*.
6. Explicați propozițiile:

Mă uit la mine, la fetița asta nouă [...] şi pe care parcă n-o cunosc. Luchi era mică, Luchi era proastă, Luchi era caraghioasă. Luchi era fericită... Îşi înghite lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenuşă.

7. Explicați înțelesul titlului.
8. Explicați semnificația proverbului:

Cine are carte are parte.

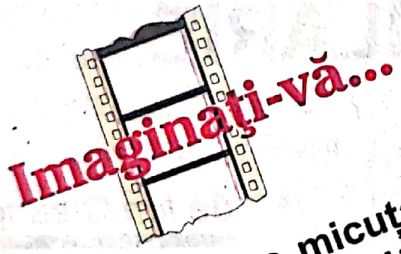

o discuție între micuța Luchi şi şcolărița Casian Alexandra.

COMPUNERE

Scrieți o compunere cu titlul *Prima zi de şcoală*.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți povestirea *Întâia zi de şcoală* din volumul *Cuore, inimă de copil* de Edmondo de Amicis.

Scrieți, în timp de două minute, cât mai multe cuvinte „alintate” (de exemplu: *covrigel*). Câştigă cine scrie cele mai multe cuvinte.

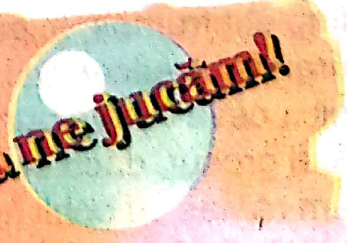

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

(fragment)

de *Ion Creangă*

Şi unde nu s-au adunat o mulţime de băieţi şi fete la şcoală, între care eram şi eu, un băiet prizărit, ruşinos şi fricos şi de umbra mea.

Şi cea dintâi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popei, o zgâtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la şcoală şi vedea ce se petrece... Şi ne pomenim într-una din zile că părintele vine la şcoală şi ne aduce un scaun nou şi lung, şi, după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puţin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului *Calul Bălan* şi l-a lăsat în şcoală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la şcoală, cu moş Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de şcoală nouă, un drăguţ de biciuşor de curele, împletit frumos, şi părintele îi pune nume *Sfântul Nicolai,* după cum este şi hramul bisericei din Humuleşti... Apoi pofteşte pe moş Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă aşa, din când în când, câte unul, şi ceva mai grosuţ, dacă se poate... Bădiţa Vasile a zâmbit atunci, iară noi, şcolarii, am rămas cu ochii holbaţi unii la alţii. Şi a pus părintele pravilă şi a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieţii şi fetele, adică să asculte dascălul pe

Scanned with OKEN Scanner

fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; şi câte greşele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greşeală să-i ardă şcolarului câte un Sfânt Nicolai. Atunci, copila părintelui, cum era sprințară şi plină de incuri, a bufnit de râs. Păcatul ei, sărmana!

— la poftim de încalecă pe Bălan, jupânească! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog Sfântului Nicolai cel din cui.

Şi cu toată stăruința lui moş Fotea şi a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara şi pe urmă şedea cu mânile la ochi şi plângea ca o mireasă, de sărea cămeşa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mâne, aducând pitaci şi colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblânzit, şi treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, şi sâmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, aşa, câteodată; căci, din bățul în care era aşezată fila cu cruce-ajută şi buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătaji, de la trătaji la ceaslov, ş-apoi, dă, Doamne, bine! În lipsa părintelui şi a dascălului întram în ținterim, țineam ceaslovul deschis, şi, cum erau filele cam unse, trăgeau muştele şi bondarii la ele, şi, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muştelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele, îşi pune mânile în cap de necaz. Şi cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare pe Bălan şi a ne mângâia cu Sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muşte şi ale cuvioşilor bondari, care din pricina noastră au pătimit.

băiet	**- băiat**
bisericei	**- bisericii**
cămeşă	**- cămaşă**
greşele	**- greşeli**
iară	**- iar**
mâne	**- mâine**
mânile	**- mâinile**
or mai pica	**- vor mai pica**

Vocabular

- *hramul* - patronul, numele unei biserici serbarea patronului unei biserici
- *pravilă* - lege, regulă, normă; regulament, culegere de legi
- *să se procitească* - să se asculte, să se examineze
- *incuri* - poftă de râs, de joc, de zburdălnicii
- *pocinog* - necaz
- *a mâncat papară* - a mâncat bătaie
- *trătaji* - copertă; carte scrisă de mână, folosită ca abecedar
- *ceaslov* - carte bisericească, folosită odinioară pentru deprinderea cititului
- *ținterim (ținterim)* - cimitir

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Dați exemple de cuvinte care să aibă același înțeles cu *înlemniți*. Alcătuiți propoziții, în care să le folosiți.
2. Grupați cuvintele care au același înțeles:

sprințară, posomorât, zglobiu, insistență, întristat, morocănos, nebunatic, perseverență, supărat, neastâmpărat, persistență, mohorât, stăruință.

3. Alcătuiți propoziții, alegând cuvintele mai puțin folosite de voi.
4. Scrieți cât mai multe cuvinte în legătură cu păsările de curte. Alcătuiți un text despre acestea.
5. Scrieți cuvinte cu înțeles opus următoarelor cuvinte: *dulce, rău, leneș, tânăr, vale, frig, liniște*. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cât mai multe din aceste cuvinte.
6. Alcătuiți propoziții în care cuvântul *cap* să fie folosit cu cât mai multe înțelesuri.
7. Căutați în *Micul dicționar* substantivul care îl denumește pe acela care culege și studiază creațiile populare. Alcătuiți o propoziție, în care să folosiți cuvântul pe care l-ați găsit.

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți și cuvintele/grupurile de cuvinte:

într-una din zile	***ne-a***	***să-i***
întruna	***nea***	***săi***

Explicați scrierea cu cratimă.

2. Arătați ce literă se scrie înainte de ***b*** și de ***p*** : ***m*** sau ***n***? Alcătuiți propoziții, în care să se găsească cuvinte scrise cu litera corespunzătoare înainte de ***b*** și de ***p***.
3. Cuvintele ***cea, iar, noi, cam*** se pot scrie și cu cratimă. Alcătuiți propoziții în care să se afle formele fără cratimă și cele cu cratimă.
4. Explicați de ce sunt greșite formulările:

revin din nou; desfigurat la față; box cu pumnii; alegeri electorale; poeți și scriitori.

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Cine povesteşte întâmplarea?
2. Cine este personajul principal?
3. Când se petrece acțiunea?
4. De ce sunt aduse cele două daruri: *Calul Bălan* şi *Sfântul Nicolai*?
5. De ce *bădița Vasile a zâmbit atunci*, iar copiii *au rămas cu ochii holbați unii la alții*?
6. Ce rost avea procitania la sfârşit de săptămână?
7. Cine era Smărăndița?
8. Ce ați învățat din faptul că *Smărăndița a mâncat papară*?
9. Ce sentimente trăieşte povestitorul, amintindu-şi de soarta muştelor şi a bondarilor?
10. Ce cuvinte din text arată că naratorul este unul dintre personaje?
11. Vă regăsiți în acest personaj? Prin ce?

1. Citiți textul cu intonația cerută de conținut şi de semnele de punctuație.
2. Selectați şi citiți cuvintele prin care Nică se autocaracterizează.
3. Precizați şi alte trăsături ale lui Nică, desprinse din narațiunea citită.
4. Explicați prin ce se aseamănă Nică cu ceilalți copii.
5. Povestiți conținutul lecturii.
6. Citiți textul ca şi când ați fi Nică.

Imaginaţi-vă...

... că ați fost coleg cu Nică şi ați văzut tot ceea ce s-a întâmplat. Povestiți şi colegilor voştri.

Ion Creangă

Ştiați că...

... este unul dintre cei mai valoroşi povestitori români?

... a elaborat unele dintre cele mai vechi şi mai apreciate manuale pentru învățământul primar, din țara noastră?

Scanned with OKEN Scanner

BUNICUL

(fragment)

de *Barbu Ştefănescu Delavrancea*

Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme.

Bunicul stă pe prispă. Se gândeşte. La ce se gândeşte? La nimic. Înnumără florile cari cad. Se uită-n fundul grădinii. Se scarpină-n cap. Iar înnumără florile scuturate de adiere.

Pletele lui albe şi creţe parcă sunt nişte ciorchini de flori albe; sprâncenele, mustăţile, barba ... peste toate au nins anii mulţi şi grei.

Numai ochii bunicului au rămas ca odinioară: blânzi şi mângâietori.

Cine trânti poarta?

— Credeam că s-a umflat vântul ...o, bată-vă norocul, cocoşeii moşului!

Un băiet şi o fetiţă, roşii şi bucălăi, sărutară mâinele lui „tata moşu".

— Tată mo e – zise fetiţa – de ce zboară păsările?

— Fin' că au aripi, răspunse bătrânul, sorbind-o din ochi.

— Poi, raţele n-au aripi? De ce nu zboară?

— Zboară – zise băiatul – dar pe jos.

Bătrânul coprinse într-o mână pe fată şi în cealaltă pe băiat.

— O, voinicii moşului ...

Şi zâmbi pe sub mustăţi, şi-i privi cu atâta dragoste, că ochii lui erau numai lumină şi binecuvântare.

— Tată moşule, da' cocorii un' se duc când se duc?

— În ţara cocorilor.

— În ţara cocorilor?

— Da.

— Da' rândunelele un' se duc când se duc?

— În ţara rândunelelor.

— În ţara rândunelelor?

— Da.

— Tată moşule, aş vrea să-mi crească şi mie aripi şi să zbor sus de tot, până în slava cerului, zise băiatul netezindu-i barba.

— Dacă ţi-o creşte ţie aripi – zise fata – mie să-mi prinzi o presură şi un sticlete.

Scanned with OKEN Scanner

— Da... hî... hî... poi ce fel... şi mie?

Fata se întristă.

Bătrânul o mângâie şi zise băiatului:

— Bine, să prinzi şi pentru tine, să prinzi şi pentru ea.

— Ţie două şi mie două... nu e aşa, tată moşule?

— Fireşte, ţie două, lui două, şi mie una.

— Vrei şi tu, tată moşule? întrebă băiatul cu mândrie.

— Cum de nu... mie un scatiu.

Ce fericiți sunt!

Băiatul încalecă pe un genuchi şi fata pe altul. Bunicul îi joacă. Copiii bat în palme. Bunicul le cântă „Măi cazace, căzăcele, ce cați noaptea prin argele..."

O femeie uscățivă intră pe poartă cu două doniți de apă. Copiii tăcură din râs şi bunicul din cântec.

E muma lor şi fata lui.

Cum îi văzu începu:

— I... tată, şi d-ta... iar îi răzgâi... o să ți se suie în cap...

Bunicul ridică mâna în sus, aducând degetele ca un preot care binecuvântează, şi zise prelung:

— Lăsați pe copii să vie la mine!

— Biine, tată, biine... dar ştii... o, bată-i focul de copii...

Femeia intră în casă.

— Să-i bată norocul şi sănătatea, şopti moşul, ca şi cum ar fi mustrat pe cineva, şi sărută în creştetul capului şi pe unul şi, pe altul.

Şi iar începu râsul, şi jocul, şi cântecul.

cari - **care**
cați - **cauți**
coprinse - **cuprinse**
da' - **dar**
fin'că - **fiindcă**
genuchi - **genunchi**
înnumără - **numără**
muma - **mama**
poi - **păi**
(să) vie - **(să) vină**
un' - **unde**

Vocabular

- *bucălăi* - bucălați
- *argele* - schelete de lemn ale unor construcții
- *doniță* - cofă, găleată

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Grupați cuvintele care au același înțeles:
a netezi, a aranja, a dezmierda, slavă, a îndrepta, a nivela, faimă, a mângâia, a alina, glorie, a alinta.
2. Găsiți cuvinte care au sens opus față de cel al cuvintelor:
odinioară, greu, se întristă, uscățivă, prelung, a mustra.
3. Scrieți câte două propoziții, în care cuvintele *a sorbi* și *vie* să aibă înțelesuri diferite.
4. Completați, pe caiete, cu adjective potrivite:

	.....și.....		.....și.....
ochi	.....	ani	.....
	.....		.....

5. Alcătuiți comparații folosind cuvintele de legătură *asemenea, aidoma, ca, la fel cu.*

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Despărțiți în silabe cuvintele: *înnumără, ciorchini, sprâncene, odinioară, mustrat.*
2. Identificați cuvintele scrise cu cratimă și explicați această scriere.
3. Citiți textul următor și completați-l cu semnele de punctuație necesare:

Cine trânti poarta Credeam că s-a umflat vântul o bată-vă norocul cocoșeii moșului Un băietan și o fetiță roșii și bucălăi sărutară mâinile lui tata moșu

Imaginați-vă... cum se joacă bunicul și nepoții, în continuare. Folosiți dialogul și narațiunea.

COMPUNERE

Scrieți o compunere, în care să exprimați sentimentele față de bunicii voștri, pornind de la enunțul *Lăsați pe copii să vie la mine!*

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Care este înfățișarea bunicului?
2. Cum le spune bunicul nepoților? De ce?
3. De ce nepoții îi sărută mâna?
4. De ce ochii bunicului sunt *numai lumină şi binecuvântare*?
5. Cum se joacă bunicul cu nepoții?
6. Ce sentimente ale autorului reies din lectură?

1. Citiți textul, cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Identificați şi citiți fragmentele care constituie:
   - un dialog;
   - o narațiune.
4. Copiați fragmentele dialogate.
5. Explicați înțelesul următoarelor expresii: *ploaie de miresme*, *peste toate au nins ani mulți şi grei*.
6. Arătați în scris care sunt trăsăturile caracteristice ale bunicului. Exprimați-vă părerea despre lucrările colegilor voştri.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți lectura *Bunica* de acelaşi autor.

Găsiți cât mai multe cuvinte ce se pot forma din cuvintele: *cocoşei, bunicului, binecuvântare, rândunelele.*
(Exemplu: *cocoşel-coc, coş, cocoş, şei* ...)

Căutați şi alte cuvinte cu care să vă jucați în acelaşi fel!

Scanned with OKEN Scanner

PUIUL

(fragmente)

de *Ioan Al. Brătescu-Voineşti*

Sandi, s-asculţi pe mămica!

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa – s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s-a odihnit vreo câteva zile, a început să adune beţigaşe, foi uscate, paie şi fire de fân şi şi-a făcut un cuib pe un muşuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înece ploile: pe urmă, şapte zile de-a rândul a ouat câte un ou, în tot şapte ouă mici ca nişte cofeturi şi a început să le clocească. Ai văzut cum stă găina pe ouă? Aşa sta şi ea, doar că ea în loc să stea în coteț, sta afară în grâu; şi ploua, ploua de vărsa şi ea nu se mişca, ca nu cumva să pătrunză o picătură de ploaie la ouă. După trei săptămâni i-au ieşit nişte pui drăguți, nu goi ca puii de vrabie, îmbrăcați cu puf galben ca puii de găină, dar mici, parcă erau şapte gogoşi de mătase, şi au început să umble prin grâu după mâncare. Prepelița prindea câte o furnică ori câte o lăcustă, le-o firimița în bucățele mici, şi ei, piç! pic! pic! cu cioculețele lor, o mâncau numaidecât. Şi erau frumoşi, cuminți şi ascultători; se plimbau primprejurul mamei lor şi când îi striga: „Pitpalac!" repede veneau lângă ea.

Odată, prin iunie, când au venit țăranii să secere grâul, ăl mare dintre pui n-a alergat repede la chemarea mă-sii, şi cum nu ştia să zboare, haț! l-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pățit când s-a simțit strâns în palma flăcăului, numai el a ştiut; îi bătea inima ca ceasornicul meu din buzunar; dar a avut noroc de un țăran bătrân, care s-a rugat pentru el:

Scanned with OKEN Scanner

— Lasă-l jos, mă Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că de-abia e cât luleaua?!

Când s-a văzut scăpat, fuga speriat la prepeliță să-i spuie ce-a pățit. Ea l-a luat, l-a mângâiat şi i-a spus:

— Vezi ce va să zică să nu mă asculți? Când te-i face mare, o să faci cum ăi vrea tu, dar acum, că eşti mic, să nu ieşi niciodată din vorba mea, că poți să pățeşti şi mai rău.

Şi aşa trăiau acolo, liniştiți şi fericiți. Din seceratul grâului şi din ridicarea snopilor se scuturaseră pe mirişte o groază de boabe cu care se hrăneau şi, măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picături de rouă de pe firele de iarbă.[...] Încet-încet puful de pe ei s-a schimbat în fulgi şi în pene, şi cu ajutorul mamei lor au început să zboare. Lecțiile de zbor se făceau dimineața spre răsăritul soarelui, când se îngâna ziua cu noaptea, şi seara în amurg, căci ziua era primejdios din pricina hereților, care dădeau târcoale pe deasupra mirişții.

Mama lor îi aşeza pe rând şi îi întreba: „Gata?" „Da", răspundeau ei. „Una, două, trei!" Şi când zicea „trei", frrr! zburau cu toții de la marginea lăstarului tocmai colo lângă cantonul de pe şosea şi tot aşa îndărăt. Şi mama lor le spunea că-i învață să zboare pentru o călătorie lungă, pe care trebuie s-o facă în curând, când o trece vara. „Şi o să zburăm pe sus de tot, zile şi nopți, şi o să vedem dedesubtul nostru oraşe mari şi râuri şi marea".

ăi vrea	-	**vei vrea**
ăl	-	**cel**
firimițea	-	**fărâmița**
(te)-i face	-	**(te) vei face**
herete	-	**erete**
mă-sii	-	**mamei sale**
o (trece)	-	**va (trece)**
(să) pătrunză	-	**(să) pătrundă**
(să-i) spuie	-	**(să-i) spună**

Vocabular

- *lăstar* - pădure tânără
- *cofeturi* - dulciuri
- *mirişte* - teren agricol pe care au rămas, după recoltare, părțile de jos ale cerealelor
- *herete* - erete, uliu

Imaginați-vă...

că sunteți, pe rând:

● prepelița; ● un pui; ● puiul cel mare.

1. Povestiți întâmplările în fiecare din aceste situații.

2. Povestiți întâmplarea, găsindu-i un alt sfârşit.

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere despre vară, cu următoarea introducere:

Într-un lan de grâu trăia o prepeliță cu puii ei. Şi erau frumoşi, cuminți şi ascultători...

Găsiți-i un titlu potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Grupați în patru coloane cuvintele care au același înțeles:
a aduna, chemare, desen, flăcău, frică, sport, a strânge, solicitare, fecior, spaimă, a îngrămădi, apel, poftire, june, a colecta, pădure, tânăr, groază, vie, băiat.
2. Găsiți în text cât mai multe cuvinte care au sensuri opuse.
3. Alcătuiți cinci propoziții, în care să folosiți și unele dintre aceste cuvinte.
4. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele care au același înțeles:
*o prepeliță **aproape moartă de oboseală***
s-a lăsat din zbor
*șapte zile **de-a rândul***
de-abia e cât luleaua
5. Explicați sensurile cuvintelor subliniate:
*Copilul **îngână** cele auzite.*
***Se îngâna** ziua cu noaptea.*
***Îngână** un cântecel.*
*Privesc **cu groază**.*
*Se scuturase **o groază** de boabe.*

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

cea	***ia***	***sa***	***dea***	***niciodată***
ce-a	***i-a***	***s-a***	***de-a***	***nici o dată***

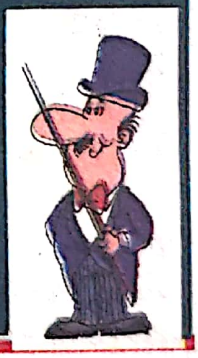

1. Alcătuiți propoziții în care să folosiți și cuvintele de mai sus.
2. Citiți propozițiile care conțin grupurile de litere din al doilea rând și explicați folosirea cratimei.

Întrebări

1. Cine povestește întâmplarea?
2. Cine participă la acțiune?
3. Cum se numește textul în care un povestitor relatează întâmplări la care participă personaje?
4. Ce-i spune prepelița puiului? De ce?
5. Cu ce aseamănă autorul viața prepeliței și a puilor ei?

Scanned with OKEN Scanner

6. Ce legătură este între text şi motoul acestuia?

7. De ce îşi învaţă prepelița puii să zboare?

8. Cum ar fi textul acesta fără epitete, comparaţii şi personificări?

9. Cui i se adresează autorul, când întreabă: *Ai văzut cum stă găina pe ouă?*

1. Citiți textul cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul integral şi selectiv.
3. Formulați ideile principale, redându-le şi sub formă de întrebări.
4. Povestiți fiecare fragment şi apoi întregul text.
5. Găsiți câte un titlu potrivit pentru fiecare fragment.
6. Selectați, din text, epitete, comparaţii şi personificări.
7. Alcătuiți propoziții, în care cuvintele *uscate, mare, cald* să fie, pe rând, adjective şi epitete.
8. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens:

*...şi **măcar** că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineaţa picături de rouă...*

*... prindea câte o furnică **ori** câte o lăcustă...*

*... mai sus, **ca să** nu i-l înece ploile...*

*Aşa sta şi ea, **doar** că ea, în loc să stea în coteţ, sta afară...*

***Odată**, prin iunie...*

*... şi **cum** nu ştia să zboare, haţ! l-a prins un flăcău...*

***Încet-încet** puful de pe ei s-a schimbat...*

1. Găsiți un cuvânt format din trei litere care înseamnă „*cadou*”. Schimbând, pe rând, prima literă, veți obține alte şase cuvinte diferite.

2. Completați proverbul următor, căruia îi lipseşte ultima parte:

Unde nu-i cap,...

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

NU E VOIE

(fragment)

de *Tudor Arghezi*

Mâncarea ar fi gustoasă, dacă nu ar fi atâtea reguli răcnite la fiecare pas – şi ar fi acceptabilă viaţa, în genere, de dimineaţa până seara. Nimic nu e voie. Nu e voie să freci pereţii odăilor cu vârful unui creion roşu sau albastru. Nu e voie să zgârii uşile cu grebla. Nu e voie să cari pământ cu găleţile şi să faci cozonaci cu apă în mijlocul odăilor. Nu e voie să dai cu pietre în lampă. Nu e voie să tai canapeaua. Nu e voie să rupi cărţile şi să verşi cerneala din călimările lui tătuţu. Nu e voie să te faci roşu pe faţă, după ce te-ai făcut negru la bucătărie şi te-ai tăvălit în cenuşă. Nu e voie să suni toată ziua. Şi nu e voie măcar să te culci nespălat şi să dormi cu botul tău plin de noroi în puful alb, brodat la colţ cu un fluture şi cu o floare de muşeţel. Dar Baruţu e revoltat şi de altceva. De vreme ce-l spală seara la culcare, se întrebă la ce mai foloseşte spălarea de dimineaţă, când el e curat. Şi ştiţi câte neplăceri alcătuiesc un spălat. Apă caldă, apă rece. Săpun mult. Curăţatul urechilor cu pămătufuri de vată. Suflatul nasului: o dată, de două ori, de trei ori şi... mai suflă încă o dată că tot a mai rămas ceva – întotdeauna.

Baruţu doreşte o viaţă ilegală, prin curte, pe câmp, la raţe, la câini, la găini, la pisici, fără trei-patru schimburi de primeneli pe zi, fără ochiul ca un scai al măicuţii, lipit de urmele lui. Să intre sub pat şi să stea acolo, până i-o veni să se urce pe dulap; să intre pe sub lemne; să se joace cu ciocanul şi cuţitul, să stea pe burtă în găinaţ, să calce în mocirlă până la ciorapi şi apoi să intre în praf. De când e, el nu a putut încă niciodată să iasă la drum şi să treacă de-a fuga pe dinainte, în momentul când soseşte un cal sau un automobil. El nu se poate plimba decât însoţit, frânat în toate voinţele lui, să umble încet când merge repede, să meargă repede când umblă încet, să stea când porneşte, să se mişte când s-a oprit, sâcâit de toţi.

Scanned with OKEN Scanner

Vocabular

♦ *primeneli* - rufe de schimb

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu:
   regulă, voie, găleată, întotdeauna, odaie.
   Alcătuiți propoziții, în care să folosiți aceste cuvinte.
2. Găsiți în text cuvinte cu sens opus.
3. Alcătuiți propoziții, în care cuvintele: *cap, capră, broască, ochi, vie, car,* să aibă mai multe înțelesuri.
4. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți și cuvintele: *acceptabil, altceva, întotdeauna.*
5. Scrieți grupuri de litere, la începutul și la sfârșitul cuvintelor: *învăț, curat*, ca să formați cuvinte noi (de exemplu: învăț*ător*).
6. Alcătuiți patru propoziții, în care să folosiți unele dintre acestea.
7. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele cu același înțeles, întâlnite în text:

   *Dar Barutu e **supărat** și de altceva. Dacă îl spală seara la culcare, se întreabă la ce este **utilă** spălarea **matinală**, când el este curat. Și cunoașteți câte **necazuri** alcătuiesc un spălat*
8. Explicați, folosind *Micul dicționar*, cuvintele:
   revoltat, pământuf, scai, ilegal.

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

(eu) ***creez***	(eu) ***agreez***
(tu) ***creezi***	(tu) ***agreezi***
(tu) ***să scrii***	(tu) ***să fii***

1. Alcătuiți propoziții cu aceste cuvinte.
2. Scoateți din text cuvintele care au cratimă și alcătuiți propoziții.
3. Dați exemple, în propoziții, de alte trei cuvinte scrise cu același semn.

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Ce reguli de comportare şi de igienă se desprind din acest text?

2. De ce trebuie să fim mereu curaţi?

3. De ce textul are acest titlu?

4. Cum vi se par dorinţele copilului? Argumentaţi-vă părerea.

1. Citiţi textul integral şi selectiv.
2. Transcrieţi fragmentul din care reiese de ce este revoltat Baruţu.
3. Explicaţi expresiile: *ochiul ca de scai; frânat în toate voinţele lui.*
4. Alcătuiţi trei comparaţii asemănătoare cu cea din text.
5. Explicaţi-i lui Baruţu de ce nu trebuie să se supere.
6. Întocmiţi un *Regulament de bună purtare* pe care să-l respectaţi acasă şi la şcoală.
7. Povestiţi o întâmplare trăită de voi, care a pornit de la nerespectarea uneia dintre regulile de igienă sau de comportare civilizată.
8. Precizaţi ce este adevărat:

Ne spălăm pe mâini:
- înainte de fiecare masă
- o dată pe zi
- ori de câte ori este nevoie

Dimineaţa ne spălăm:
- numai pe faţă
- numai pe dinţi
- pe faţă, pe dinţi, pe corp până la brâu.

AŞA, DA !
- La masă, poziţia corpului trebuie să fie dreaptă.
- În timpul mesei, numai capul poate fi puţin plecat asupra mesei.
- Mişcarea mâinii pentru a duce mâncarea la gură se face ţinând coatele lângă corp.

AŞA, NU !
- Mâinile şi mai ales coatele nu se ţin pe masă.
- Nu se mănâncă în grabă.
- Nu se bea şi nu se vorbeşte cu gura plină.
- Nu se ţine degetul mic în sus, când se bea sau când se mănâncă.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere intitulată *Minte sănătoasă în corp sănătos.*

Imaginaţi-vă...

că sunteți un medic renumit.
Ce ați face pentru a opri bolile?
Alcătuiți:

- o scrisoare în care vă exprimați gândurile;
- o reclamă pentru un săpun grozav,astfel încât să-i convingeți pe colegii voștri să-l folosească.

Știați că...

... microbii sunt nişte vieţuitoare foarte mici care nu se pot vedea decât cu microscopul?

... bolile molipsitoare sunt transmise de microbi?

...armele eficiente în lupta împotriva microbilor sunt apa, săpunul, soarele şi aerul curat?

Știați că...

1. Combinați literele unei afirmații cu cele ale unei negații şi veți obține cuvinte cu următoarele sensuri:

„val";
„goală";
„deal de nisip".

2. Găsiți numele unui oraş din Banat care este acelaşi, dacă este citit de la început la sfârşit, dar şi invers. Ca verb, exprimă acțiunea *de a agăța.*

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

DE CE SE SPALĂ PISICA NUMAI CU O LĂBUȚĂ

(fragmente)

de *Grigore Băjenaru*

Cred că ați băgat de seamă, iubiți copii, că toate animalele, păsările şi insectele se spală, fiecare în felul lor. Tuturora le place curățenia, care aduce sănătate şi voie bună. Păsările se scaldă-n apa rămasă de la ploi, vitele se scaldă-n râuri şi lacuri şi aşa mai departe.

Până şi muştele ați văzut că se spală, curățindu-se cu cele două picioruşe din față şi apoi cu picioruşele din spate. De albine, c[illegible] să mai vorbim?

Şoriceii şi iepuraşii, şezând pe picioruşele din spate, se spală cu amândouă lăbuțele din față, deodată.

Numai pisica se spală doar cu câte o singură lăbuță, pe rând. Da, da... să observați că pisica nu obişnuieşte să se spele cu amândouă lăbuțele deodată.

Povestea ne spune că, la început, când s-a ivit pisica pe pământ, se spăla şi ea, ca toate animalele, cu amândouă lăbuțele, deodată!

Dar iată că într-o zi i s-a întâmplat o poznă pe care, dacă doriți, am să v-o povestesc şi vouă.

Pe vremea aceea, ciocârlanul, ştiți voi, pasărea aceea micuță şi drăgălaşă, cu moț în vârful capului, se ținea numai de şotii. [...]

S-a dus la o arie, după un treier de orz, a luat câteva boabe şi le-a pus în scorbura unui copac, în care rămăsese apă de la ploaie. După câtva timp, într-o dimineață, ducându-se să vadă ce ispravă a făcut, a găsit berea gata. Bucuros peste măsură, ciocârlanul nostru a băut câteva ciocuri cu mare poftă. Dar, când dădu să zboare, pas' de zboară, dacă mai poți. Parcă-i turnase cineva plumb în aripi.

Şi ciocârlanul, amețit de bere de-a binelea, începu să țopăie cu aripile pleoştite şi cu ciocul căzut într-o parte, încercând să mai şi cânte, după toate alea.

Scanned with OKEN Scanner

Şi cum sălta el aşa prin praful drumului, grozav de înveselit, deodată i se păru că a căzut într-un laţ. Când se uită cam chiondorâş, aşa cum putea, văzu că într-adevăr căzuse într-un laţ, dar acesta nu era un laţ întins de oameni, ci, vai, erau ghearele unei pisici care tocmai se nimerise pe acolo.

Dar iată că, în faţa primejdiei de moarte, ciocârlanul se trezi deodată şi zise, stăpânindu-şi pe cât putu el mai bine frica ce-l cuprinsese:

— Bună dimineaţa, cinstită pisică!

— Pentru mine, miorlăi pisica, este într-adevăr bună, cumetre ciocârlan, c-am pus gheara pe tine şi-am să mă ospătez de minune!

— Cum, chiar ai de gând să mă mănânci? căută bietul ciocârlan să mai lungească vorba, doar-doar de i-o veni vreun gând care să-l scape de la pieire.

— O, de-abia aştept, îi întoarse pisica vorba, mai cu seamă că vei avea carne fragedă!

— Cum aşa? se miră ciocârlanul.

— Păi, se spune că băutura frăgezeşte carnea. Şi mi se pare că tu astăzi ai cam făcut chef!

— Din păcate! oftă ciocârlanul spăşit. E, păi dacă este aşa, cum ziseşi, o să mă mănânci, ce pot face? Numai un lucru dă-mi voie să te mai întreb... şi sunt gata!

— Ce anume? se miră de astă dată pisica.

— Dacă te-ai spălat, aşa cum este obiceiul, înainte de masă?

— Ba nu!

— Vai de mine şi de mine! se prefăcu ciocârlanul că se miră. Dar cum se poate face ca o făptură vestită în întreaga lume pentru curăţenia ei să nu se spele înainte de masă?! şi, zicând aşa, ciocârlanul se pleoşti de tot în ghearele ei, nemaiputându-se ţine pe picioruşe.

— Ai dreptate, grăi pisica, şi-ţi mulţumesc că mi-ai amintit! Am să mă spăl înainte de masă!

Şi spunând aşa, îl lăsă pe ciocârlan din gheare şi începu să se spele cu amândouă lăbuţele, după cum îi era obiceiul.

Dar ciocârlanul nostru atât aştepta.

Sssfffârrr... se auzi deodată şi, cât ai clipi, păsărica era pe cea mai înaltă creangă a fagului din marginea şoselei.

— Tiii, mi-ai făcut-o! miorlăi pisica furioasă. Mi-ai făcut-o! Dar mă jur că-n viaţa mea n-am să mă mai spăl decât numai cu o lăbuţă şi numai după ce-am să mănânc, şi nu înainte!

— Iar eu, îi răspunse ciocârlanul, mă jur pe moţul meu că n-am să mai beau altă băutură decât apă, câte zile oi avea eu şi tot neamul meu.

Şi iacă, de atunci, cică, pisica se spală numai cu o lăbuţă!

tuturora - **tuturor**

Scanned with OKEN Scanner

Vocabular

- *han* - local pentru adăpostul şi ospătarea călătorilor
- *arie* - loc unde se treieră cerealele

Exerciţii de vocabular

1. Scrieți trei propoziții, în care substantivele: *cal, cap, coş* să aibă mai multe înțelesuri.
2. Găsiți cuvinte care au acelaşi înțeles cu:
   a se scălda, a se ivi, poznă, făptură, a se ospăta.
   Alcătuiți propoziții, în care să folosiți aceste cuvinte.
3. Găsiți cuvinte cu înțeles opus față de cel al cuvintelor următoare: *tuturor, înainte, vestită.*
   Alcătuiți propoziții, în care să folosiți aceste cuvinte.
4. Scrieți formule de adresare asemănătoare cu *cinstită pisică, cumetre ciocârlan*, folosind numele animalelor întâlnite în text.
5. Alcătuiți propoziții, folosind expresiile:
   a băga de seamă; a băga în seamă; a lua seama; a da seama.

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

*c-**am*** (pus)	***cam*** (mic)	***să-i*** (dea)	(ai) ***săi***
i-a (zis)	(el) ***ia***	***s-a*** (dus)	(a) ***sa***

1. Alcătuiți scurte propoziții, în care să folosiți aceste forme.
2. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți şi cuvintele:
   fiecare, oarecare, oricare, deodată, îndată, altădată, altă dată, odată, o dată, o dată cu.

Imaginaţi-vă...

Rescrieți partea a doua a lecturii, imaginându-vă un alt sfârşit.

COMPUNERE

Alcătuiți o poveste, în care, pe rând, pisica şi ciocârlanul să povestească unor copii întâmplările prin care au trecut. Folosiți verbele la persoana întâi.

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Cum se spală viețuitoarele?
2. De ce le place acestora curățenia?
3. Cum se spală pisica?
4. Cum a fost păcălită pisica de ciocârlan?
5. Cum apreciați modul în care s-a salvat ciocârlanul? Argumentați-vă părerea.
6. De ce pisica a putut fi păcălită?

1. Citiți textul în întregime, respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Împărțiți-l în fragmente.
4. Scrieți ideile principale.
5. Povestiți, oral şi în scris, conținutul fragmentului, pe baza ideilor principale.
6. Transcrieți, pe caiete, dialogul dintre pisică şi ciocârlan.
7. Înlocuiți dialogul cu povestirea discuției dintre cele două viețuitoare.
8. Transcrieți, pe caiete, pasajele în care autorul se adresează direct cititorilor.
9. Explicați propoziția: *Curățenia aduce sănătate şi voie bună*.
10. Realizați un portret sau o caracterizare sumară a celor două personaje.
11. Scrieți proverbe despre curățenie şi sănătate.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți povestiri din volumul *Grădina înțelepților* de Grigore Băjenaru.

1. Păsările se ... în apa ploilor.
2. Pisica se spală numai cu o...
3. Îl lasă pe... din gheare.
4. Am să mă... de minune.
5. Ciocârlanul atâta...
6. ... ne spune.
7. Se spală cu câte o... lăbuță.
8. Pentru mine, ... pisica.
9. Când s-a ivit... pe pământ.

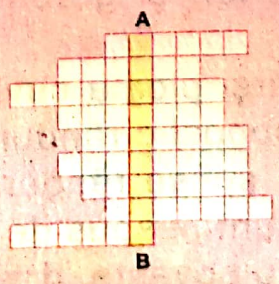

Să ne jucăm!

Dacă ați completat corect, pe coloana A-B veți afla substantivul care aduce sănătate şi voie bună.

Scanned with OKEN Scanner

O ÎNTÂMPLARE DEOSEBITĂ

(fragment)

de *Călin Gruia*

Din pricina ploii, nu se vedea nimic prin fereastră. Marina se învârtea de colo – colo, prin cameră şi deodată îşi dădu seama că e singură. Dacă i-ar spune cineva o poveste, ar fi altfel... Nu se gândi mult şi se apropie de ceasul deşteptător.

— Spune-mi o poveste, ceasule!

— Tic-tac, tic-tac, eu o tot spun întruna, răspunse ceasul... Povestea timpului...

— Dar nu pricep nimic, zise Marina.

— Cine stă degeaba nu poate asculta povestea timpului...

— Ploaie, dragă ploaie, strigă fetiţa, spune-mi o poveste...

— Numai una?... Ştiu sute de poveşti. Ascultă-le bine... Ascultă-le!...

— Ce fel de poveşti?

— Poveşti cu nori, cu râuri curgătoare, cu seminţe, cu boabe de grâu, cu poieni, cu boabe de struguri... Minunate poveşti!... Dar, ca să le poţi asculta, trebuie să pricepi vorbele picăturilor de apă, şi vorbele şi cântecul lor, şi graba cu care se strâng în pârâiaşe şi aleargă, aleargă...

Nici nu-şi sfârşi ploaia cuvintele ei fermecate şi bune, că pe pervazul ferestrei poposi o rândunică.

— Am ajuns, spuse rândunica, ce bine că am ajuns acasă... Sunt obosită. Dar sunt nespus de fericită...

— Spune-mi o poveste, dragă rândunică.

Scanned with OKEN Scanner

— Acum am multă treabă de făcut. Trebuie să curăț, să spăl, să schimb aşternutul, să lipesc crăpăturile casei şi când isprăvesc ne ținem de poveşti. Dar tu ce faci, Marina?

— Eu? Nimic. Stau degeaba şi mă plictisesc.

— Bine-ar fi să mă ajuți. Să-mi faci un covoraş numai cât palma ta. Ai ac şi ață?

— Am! Am şi o bucățică de pânză numai potrivită pentru casa ta...

— Ştii, spuse în şoaptă rândunica, o să-mi vină în vizită nişte prietene...

— Am înțeles, spuse Marina.

Şi se apucă repede de lucru. Cusu cu ață colorată chipul florii, al picăturilor de ploaie şi, în mijlocul covoraşului, fața ceasului. Şi pe dată începu să audă povestea timpului, povestea florii din fereastră, povestea picăturilor de apă şi nu se mai simți singură în casă.

Vocabular

♦ *poposi* - se opri

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte cu acelaşi înțeles cu următoarele cuvinte:
   a pricepe, a potrivi, a isprăvi, pricină, ceas.
   Alcătuiți propoziții cu aceste cuvinte.
2. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele întâlnite în text, având acelaşi înțeles:
   Din *cauza* ploii, nu se vedea nimic.
   Cine stă *fără folos*?
3. Scrieți, pe caiete, propoziții, în care cuvintele *pricină, ceas* să aibă înțelesuri diferite.
4. Scrieți, pe caiete, cuvinte potrivite pe lângă cele subliniate:

	minunate		*fermecate şi bune*
poveşti	.....	***cuvinte***	.....
	.....		.....

5. Explicați rolul repetiției *aleargă, aleargă.*
   Construiți alte repetiții şi folosiți-le în propoziții.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

întruna	mereu
într-una	(din zile)
altfel	nu aşa
alt fel	(de mâncare)
numai	doar
nu mai	(vreau)

1. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cuvintele de mai sus.
2. Alegeți cuvintele scrise cu cratimă şi explicați folosirea acesteia.

Întrebări

1. De ce se simțea fetița singură?
2. Când nu s-a mai simțit Marina singură?
3. Ce sfaturi a primit ea de la lucrurile din casă?
4. De ce rândunica spune că a ajuns acasă?
5. Care este anotimpul când rândunica are multă treabă? De ce?
6. Ce învățătură desprindeți din această scriere?

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII ȘI TEME

1. Citiți textul cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Împărțiți textul în fragmente.
4. Scrieți ideile principale, sub formă de întrebări.
5. Răspundeți, oral, la aceste întrebări.
6. Povestiți conținutul lecturii.
7. Transcrieți, pe caiete, dialogul dintre Marina şi rândunică.

Imaginaţi-vă...

Ce ar fi putut povesti ceasul şi ploaia.
O altă discuție dintre Marina şi rândunică.

COMPUNERE

Scrieți, pe caiete, continuarea acestei lecturi literare, povestind vizita prietenelor rândunicii.

1. Împărțiți-vă în două grupe. Prima grupă va spune începutul unor proverbe despre muncă, iar a doua le va continua.
2. Identificați cu ajutorul imaginilor de mai jos un proverb cunoscut.

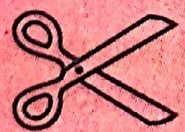

3. Care sunt substantivele cărora li se potrivesc următoarele definiții:

ploaie torențială.
barcă sportivă.
îmbrăcăminte din piele de oaie.

Toate au aceeaşi formă, dacă sunt citite de la început sau de la sfârşit.

Scanned with OKEN Scanner

FRAM, URSUL POLAR

(fragmente)

de *Cezar Petrescu*

A fost o adevărată seară de despărțire.

Niciodată Circul Struțki n-a avut un program mai bogat. Gimnaşti şi echilibrişti. Cai şi elefanți. Maimuțe şi lei. Pantere şi câini. Acrobați şi clovni. Toți s-au întrecut în dibăcie şi în curaj, în răbdare şi în dispreț de moarte, ca să lase o amintire neştearsă.

Mulțimea a trecut de la fiorii de emoție la hohote de râs; de la privirile încremenite de minunare la bucuria giumbuşlucurilor născocite de paiațele cu pantalonii largi şi clopoței în vârful scufiei. Au tremurat toți odată la salturile mortale ale gimnaştilor îmbrăcați în tricou negru!

Zburau de la un trapez la celălalt, fără nici o plasă dedesubt, aşa cum se afla întinsă în celelalte seri. Glasurile, înfricoşate de această joacă nebunească a gimnaştilor primejduiți de moarte, murmurau de pretutindeni din staluri şi din galerii:

Scanned with OKEN Scanner

— Ajunge! Opriți!... Destul!

Dar trupa, cu semnul alb brodat pe tricoul negru, scutura surâzând din capete. Cum destul? Puțină răbdare! Mai aveau şi altele de arătat...

Pe urmă a venit rândul elefanților uriaşi, cu pielea ca de scrum şi cu urechile largi ca paravanele. Călcau greoi pe stâlpii picioarelor. Ridicau trompa de gumă să-şi stropească un duş rece pe spinare. Se înălțau pe două labe şi dansau în tactul muzicii. Erau mari şi buni. Ascultau de o nuieluşă subțire şi se jucau fluierând din țignal cu vârful trompei.

N-a lipsit nici August cel prost.

Ca întotdeauna, s-a ivit de după perdelele vişinii din fundul arenei, clăpăug şi nătărău, când nu era nici o nevoie de dânsul. Coada fracului se târa pe pământ. Tălpile ghetelor erau lungi ca schiurile. Purta guler înalt ca o manşetă, cinci veste pe dedesubt şi o cravată pestriță. Avea nasul de gogoşar şi un păr cărămiziu care se zbârlea de frică, întocmai ca ghimpii aricilor...

Fetița cu ochi albaştri şi căciuliță albă uitase emoția de adineauri care-i tăiase răsuflarea. Îşi descleştase mâna de pe brațul bunicului. Tropăia din picioare şi se înroşise ca racul de atâta râs.

Tropăia din picioare, în hăinuțele lui ponosite, şi Petruş, care coborâse până în față şi nu se mai sinchisea de încruntările controlorului de bilete în livrea albastră şi cu nasturi poleiți.

Noroc că un măgar a sosit pe la spate, să-l ia pe August cel prost de fundul pantalonilor cu dinții şi să-l dea afară ca pe un caraghios şi un încurcă-lume ce era.

Trupa japoneză făcu acrobații cu farfurii şi cu sticle, cu mingi, portocale şi cercuri. A fost şi defilarea cailor. Şi călăreața cu fustă scurtă care face echilibristică pe şa. A venit apoi rândul atletului care ține o piatră de moară cu cinci oameni pe piept, până ce sosesc alți atleți s-o sfarme cu ciocanele. Maimuțele au stat la masă şi s-au plimbat în automobilul mic ca un cărucior de copil. Aveau un şofer tot maimuță...

După ce se potolea râsul, mulțimea căuta cu ochii din nou în program. Foşnetul hârtiei se auzea tot mai nerăbdător.

Lipsea Fram, ursul polar.

De ce întârzia Fram?

să sfarme	- **să sfărâme**	♦ *nu se sinchisea*	- nu-i păsa
		♦ *livrea*	- uniformă elegantă purtată de portari, de şoferi etc.
		♦ *nostimadă*	- glumă

Vocabular

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu următoarele cuvinte: *dibăcie, ponosit, viraj, ispravă.*
2. Găsiți cuvinte care au înțeles opus față de cel al următoarelor cuvinte: *niciodată, dispreț, descleștase, larg.*
3. Completați, pe caiete, schemele următoare, adăugând cuvinte potrivite:

suna ← *amarnic*, ... , ...

răsuflare ← *tăiată*, ... , ...

Alcătuiți propoziții, în care să folosiți aceste grupuri de cuvinte.

4. *Încurcă-lume* este o expresie. Căutați și alte expresii. Formați cinci propoziții în care să folosiți diferite expresii.
5. Alcătuiți comparații și explicați înțelesul acestora. Folosiți-le în propoziții.
6. Explicați de ce sunt folosite, la începutul acestui text, foarte multe substantive.
7. Explicați înțelesul expresiilor: *e ca o piatră de moară*
   e o piatră de moară (în casă)

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

(ochii) ***albaștri*** ***albaștrii*** **(ochi)**
(doi) ***arbitri*** ***arbitrii*** **(decid)**
geamgiu ***geamgii***
bunăcuviință

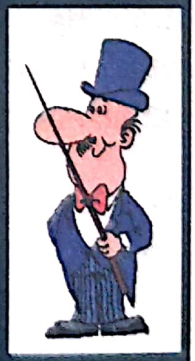

1. Alcătuiți diferite propoziții, în care să folosiți cuvintele de mai sus.
2. Scrieți, pe caiete, un text de cel mult cinci rânduri, în care să folosiți și semnul exclamării. Citiți-l!

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Ce eveniment este povestit în acest fragment?
2. Cine participă la spectacol? În ce fel?
3. De ce mulțimea era nerăbdătoare?
4. Ce cuvinte ale naratorului exprimă nerbădarea spectatorilor?
5. Ce sentimente au trăit aceştia?
6. Ce număr din program v-a plăcut mai mult? De ce?
7. Cum vă puteți petrece timpul liber cu folos?
8. De ce nu trebuie să pierdeți timpul?

1. Citiți textul literar cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți fragmentele din care se desprind: bogăția programului; sentimentele spectatorilor.
3. Explicați de ce enunțurile de la începutul textului nu conțin verbe.
4. Identificați comparațiile din text. Explicați sensul lor.
5. Povestiți conținutul fragmentului, întâi oral, apoi în scris, pe caiete.
6. Transcrieți, pe caiete, alineatele în care:
   - se vorbeşte despre cei doi copii;
   - este exprimată nerăbdarea de a-l vedea pe Fram.
7. Prezentați un spectacol de circ pe care l-ați văzut sau ați dori să-l vedeți.

Imaginaţi-vă...

Fram, ursul polar, vine în arenă. Ce spectacol prezintă? Cum este primit de spectatori?

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere cu titlul *A plecat circul!* Folosiți descrierea, narațiunea şi dialogul.

Dacă vă uitați cu atenție la literele de mai jos, veți afla numele unui băiat şi ce vrea să mănânce:

S x N

P
—
N

Scanned with OKEN Scanner

LEGENDA ÎNGERILOR

(fragmente)

de *Mihu Dragomir*

Spre seară, cei trei au venit din nou, cu braţele încărcate de flori. Au adunat pietre, rânduindu-le în cerc. Au presărat florile peste pietre şi, intrând în mijlocul cercului, au început să cânte cântecul lor tărăgănat. Unul dintre ei a presărat ceva într-o piatră scobită, ca un mic vas, şi un fum aromat s-a ridicat în văzduhul înserării. Ad s-a apropiat de ei şi, neştiind cum să-i facă să înţeleagă că vin cu gânduri prieteneşti, l-a atins pe unul dintre ei pe umăr. Omul s-a ridicat şi l-a privit pe Ad drept în ochi. Era femeia cu părul galben-roşcat şi ochii albaştri. Ea a vrut să apuce mâna lui Ad, dar, dând de învelişul de raze şi simţind o împotrivire nevăzută, şi-a retras speriată mâna. Ad a îndepărtat razele şi i-a întins o mână. Zâmbind, femeia a apucat-o, cu oarecare sfială. Apoi ceilalţi doi s-au apropiat şi ei, încercând să-l atingă, ca şi când ar fi vrut să se convingă că există cu adevărat. Păreau miraţi, dar nu speriaţi, şi când Ad a pornit către ceilalţi astronauţi, ţinând femeia de mână, cei doi oameni de pe planeta albastră au venit şi ei, murmurând mereu cântecul lor tărăgănat.

— Priveşte-i, Es – a spus Ad – sunt oameni ca şi noi. Numai că sunt la începuturile omenirii de pe planeta albastră...

Es zâmbi, ca în faţa unui copil capricios şi neştiutor:

— Te-au înţeles când le-ai explicat cum am picat noi din cer aici? Poate că înţeleg şi principiile unei astronave?

Scanned with OKEN Scanner

— N-au cum să înțeleagă, deocamdată. Ei ne socotesc într-adevăr picați din cer, un fel de...

— Ființe supranaturale, nu?

— Da, cam așa. Știi cum ne spun? Fiii soarelui!

— Ei cred, deci, că și soarele poate fi locuit? Într-adevăr, vă înțelegeți perfect!

— Dar nu asta are importanță, Es. Ei cred că toate stelele sunt locuite, și asta înseamnă mult! Îi vom face să înțeleagă din ce în ce mai mult, se încăpățână și Og.

— Pentru asta este nevoie de o perioadă lungă, Og, nu ajung sute de generații. Adevărurile se descoperă treptat.

— Bine, să admit că ai dreptate. Totuși, ei înțeleg ceva de la noi, iar astă-seară te vei convinge!

Seara, s-au apropiat de așezarea oamenilor de pe planeta albastră, în microplane. Au coborât chiar în mijlocul așezării. [...]

Oamenii aveau o singură locuință, din trunchiuri de copaci, dreptunghiulară. Laturile mici lipseau, fiind înlocuite cu împletituri ușoare de liane care fluturau încet în vânt. Es privea curios mulțimea care foia în jurul lor.

— Stau toți în încăperea aceea?

— Da. Vrei s-o vezi?

Înăuntru, încăperea era împărțită în mici celule, cu pereți de împletituri. De la un capăt la celălalt rămânea, printre aceste celule, un spațiu mult mai mare decât se bănuia privind încăperea de afară. Vase mari de piatră cioplită erau așezate la distanțe egale, iar din tavan spânzurau ciorchinii fructelor necunoscute care dădeau sucul dulceag, alături de alte fructe. Un miros plăcut, de odihnă de toamnă, plutea în încăperea înaltă. Sulițe lungi, cu vârful de piatră, erau așezate mănunchi lângă cele două intrări alături de cuțite și topoare de lemn și piatră. Pe jos, erau așternute împletituri moi și groase, colorate viu, în mijlocul cărora era desenat stângaci, cu o vopsea roșie, vie, un cerc străbătut de numeroase raze. Oamenii se îmbulzeau după ei, mai ales în jurul lui Es. Scoteau din toate celulele câte ceva și întindeau, râzând și vorbind tare.

— Nu te-au mai văzut până acum aici, și vor să-ți arate prietenia lor, îi spuse Ad. Trebuie să primești tot ce-ți dau, pentru a nu-i întrista.

Vocabular

- *capricios* - care face nazuri, cu toane
- *microplan* - aparat de zburat, de mici dimensiuni

Știați că...

... Soarele este astrul central al sistemului nostru planetar în jurul căruia gravitează nouă planete?

... Pământul (Terra) este a treia planetă, în ordinea poziției față de Soare?

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Explicați, consultând *Micul dicționar*, următoarele cuvinte:
tărăgănat, principiu, supranatural, generație.
Alcătuiți propoziții, în care să folosiți și aceste cuvinte.
2. Găsiți cuvinte care au înțeles asemănător cu cel al cuvintelor: *sfială, capricios, a rândui* și construiți cu ele propoziții.
3. Formați cuvinte noi, adăugând litere sau grupuri de litere cuvintelor:
prieten, înțeles, rând.
4. Așezați cuvintele următoare în trei coloane, după înțeles:
pictură, sport, nădejde, educație fizică, desen, acuarelă, atletism, speranță, artă plastică, încredere, dorință, pastel, volei, gimnastică.
5. Alcătuiți propoziții, în care verbul *a socoti* să aibă cel puțin trei înțelesuri diferite.
6. Alcătuiți propoziții, în care verbul *a (se) apuca* să aibă următoarele înțelesuri:
- „a (se) prinde de ceva";
- „a începe";
- „a cuprinde";
- „a lua";
- „a se îndrepta (spre)".

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

știință
neștiință
știind
neștiind
conștiință

1. Alcătuiți scurte texte, în care să folosiți și aceste cuvinte.
2. Rostiți clar și scrieți corect grupul celor doi *-ii-*.
3. Folosiți cratima în scrierea:
- grupurilor verb-pronume
- cuvintelor compuse.

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Unde şi când are loc întâmplarea povestită?
2. Care sunt personajele narațiunii?
3. De ce astronauții veniți pe Pământ sunt considerați *ființe supranaturale*?
4. Cum îşi arată oamenii gândurile prieteneşti? Dar vizitatorii lor?
5. Ce cred astronauții despre oamenii pe care îi găsesc pe Pământ?

1. Citiți textul cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți fragmentele care arată:
   - cum încearcă Ad să-şi arate prietenia;
   - ce cred oamenii despre astronauți;
   - încrederea astronauților că oamenii pot învăța.
3. Citiți dialogul pe roluri.
4. Povestiți textul, oral şi în scris.
5. Încercați să găsiți şi alte denumiri ale Pământului, asemănătoare cu *Planeta albastră*.
6. Descrieți, în cinci-şase rânduri, microplanele.
7. Explicați de ce au ajuns astronauții pe Pământ.
8. Găsiți, în text, cuvinte/grupuri de cuvinte care îi caracterizează pe:
   - astronauți;
   - oameni.

Imaginaţi-vă...

1. Alcătuiți o scrisoare în care îi explicați unui prieten de pe altă planetă modul de funcționare a microplanelor.

2. Prezentați, oral, unui grup de prieteni părerea voastră despre astronauți. Din când în când prietenii vă întrerup, pentru a vă întreba câte ceva despre aceştia.

3. Sunteți printre astronauții veniți pe Pământ. Scrieți un dialog din care să rezulte ce cred oamenii despre nava voastră şi despre echipaj.

COMPUNERE

1. Scrieți continuarea povestirii, închipuindu-vă un alt sfârşit.

Scanned with OKEN Scanner

Patria este aducerea-aminte de zilele copilăriei ... coliba părintească cu copacul cel mare din pragul uşii, dragostea mamei, plăsmuirile nevinovate ale inimii noastre... locul unde am iubit şi am fost iubiţi ... câinele care se juca cu noi, sunetul clopotului bisericii satului ce ne vesteşte zilele frumoase de sărbătoare... zbieratul turmelor când se întorceau în amurgul sării de la păşune ... fumul vetrii ce ne-a încălzit în leagăn, înălţându-se în aer... barza de pe streaşină, ce caută duios pe câmpie... şi aerul, care nicăieri nu este mai dulce!...

(Alecu Russo, *Cântarea României*)

Scanned with OKEN Scanner

CITIRE

PATRIA

Scanned with OKEN Scanner

BALADA STRĂMOŞILOR

(fragmente)

de *Alexandru Davila*

Dormiți în morminte tăcute,
Sub dâmburi sădite cu flori,
Sub pânza curatei ninsori,
Sub umbrele liniştei mute…
Păzită de paznici pioşi,
Sânteți a moşiei comoară;
Vă fie țărâna uşoară!
Ne-aducem aminte, strămoşi!

Voivozi, logofeți, bani şi vornici,
Spătari, pârcălabi şi cluceri,
Țărani, ori moşneni, ori boieri,
De-a neamului datină dornici;
Cu toți deopotrivă vânjoşi
Stropit-ați cu-a sângelui rouă
Moşiile voastre-amândouă…
Ne-aducem aminte, strămoşi!

Ne-aducem, ne-aducem aminte!
Căci piatra cu cruce şi corb
E cartea din care se sorb
Credința-n menirile sfinte
Lăsate de morții faimoşi,
Şi dragostea — dulce povară —
De lege, de domn şi de țară…
Ne-aducem aminte, strămoşi!

Scanned with OKEN Scanner

Şi dacă pe lespedea frântă
Pomelnicul vostru s-a şters
De vremi şi de-al gloatelor mers,
Culesu-l-a doina şi-l cântă
Bătrânilor codri, pletoşi,
Ce scutură-n orice dumbravă
Un freamăt de-a munţilor slavă…
Ne-aducem aminte, strămoşi!

Închinare

Ivească-se dar pe moşie
Zori blânde sau timpi fioroşi,
Române, lozinca să-ţi fie:
Ne-aducem aminte, strămoşi!

Vocabular

- ♦ *baladă* - poezie în care se relatează o acţiune eroică, o legendă, un fapt istoric
- ♦ *pios* - evlavios, cucernic, cuvios
- ♦ *menire* - misiune, sarcină, rost, soartă, destin
- ♦ *pomelnic* - listă cu numele persoanelor pe care le pomeneşte preotul la slujbe şi la rugăciuni
- ♦ *lozincă* - formulare scurtă care exprimă o idee călăuzitoare, un îndemn, o chemare.

Exerciţii de vocabular

1. Explicaţi următoarele cuvinte:
logofăt, ban, vornic, spătar, pârcălab, clucer, moşnean.
2. Găsiţi cuvinte care au înţeles asemănător cu: *vânjos, faimos, povară, strămoş, gloată, ţărână.*
3. Găsiţi cuvintele care au sens opus faţă de cel al următoarelor cuvinte: *tăcut, uşoară, frântă, blând, fioros.*
4. Scrieţi câte două propoziţii, în care cuvintele *moşie* şi *a sorbi* să aibă înţelesuri diferite.
5. Alcătuiţi propoziţii, în care să folosiţi cuvintele: *lespede, doină, freamăt.*
6. Adăugaţi, oral, adjective potrivite substantivelor următoare:

povară ....

ninsoare ....

Folosiţi aceste grupuri de cuvinte în propoziţii.
7. Găsiţi cuvinte înrudite cu *bătrân, paznic* şi *dor.*
8. Împărţiţi în trei grupe, găsiţi cât mai multe cuvinte în legătură cu *ţara, istoria, codrul.*
9. Explicaţi înţelesul grupurilor de cuvinte: *(sub) pânza curatei ninsori; (sub) umbrele liniştei mute; a sângelui rouă; toţi deopotrivă.*
10. Alcătuiţi propoziţii cu grupurile de cuvinte de la exerciţiul 9.
11. Selectaţi, din versurile poeziei, epitetele. Folosiţi-le pentru a alcătui propoziţii.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

ai noştri	(elevii) ***noştri***
ai voştri	(elevii) ***voştri***

1. Alcătuiți propoziții, în care cuvintele *ai noştri, ai voştri,*
   - să se afle înaintea substantivelor sau după acestea;
   - să țină locul unor substantive.

2. Scrieți mai multe verbe după modelul:

am învățat	***învățat-am***	***am învățat***	***învățat-am***
ai învățat	***învățat-ai***	***ați învățat***	***învățat-ați***
a învățat	***învățat-a***	***au învățat***	***învățat-au***

3. Selectați, din versurile poeziei, formele inverse ale verbelor. Alcătuiți cu ele propoziții.

Întrebări

1. Ce sentimente ale poetului se desprind din versurile poeziei?
2. Cui îi este dedicată poezia? De ce?
3. De ce poetul se adresează direct strămoşilor?
4. Care sunt grupurile de cuvinte care îi definesc pe strămoşi? Ce exprimă ele?
5. Care sunt calitățile strămoşilor noştri desprinse din aceste versuri?
6. De ce dragostea de patrie este *dulce povară*?
7. Ce urează poetul românilor? De ce?
8. De ce credeți că nu trebuie să uităm faptele strămoşilor?

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți versurile care arată:
• sacrificiul făcut de strămoşi pentru apărarea țării;
• ce ne aduce aminte mereu de strămoşi.
2. Explicați următoarele expresii sau versuri:
sunteți a moşiei comoară; de-a neamului datină dornici; dragoste de lege, de domn şi de țară.

„Căci piatra cu cruce şi corb
E cartea din care se sorb
Credința-n menirile sfinte
Lăsate de morții faimoşi,
Şi dragostea – dulce povară –”

„Pomelnicul vostru s-a şters
De vremi şi de-al gloatelor mers,
Culesu-l-a doina şi-l cântă
Bătrânilor codri, pletoşi”

3. Explicați rolul repetării cuvintelor versului *Ne-aducem aminte, strămoşi!*
4. Arătați intenția poetului şi ce exprimă versurile strofei *Închinare.*
5. Prezentați, într-un scurt text, trăsăturile de caracter ale strămoşilor noştri evidențiate de versurile poeziei.
7. Scrieți după autodictare o strofă din poezie, apoi corectați-o cu ajutorul manualului.

OBSERVAŢI: • **cuvintele compuse: *bună dispoziție, bunăcredință. bună-cuviință*, (cu) *bună-ştiință, bunăvoință, bunăstare.***
1. Explicați înțelesul acestor cuvinte.
2. Identificați cuvinte cu sens opus unora dintre acestea.
3. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți şi unele dintre cuvintele de mai sus.

Încercați...

Alcătuiți propoziții în care verbul *a lua* să aibă sensurile:
• „a prinde”;
• „a apuca”;
• „a mânca”;
• „a scoate”;
• „a îndepărta”;
• „a obține”;
• „a trata pe cineva într-un anume fel”.

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere – de o pagină – în care să prezentați un loc istoric vizitat. (Dacă nu ați efectuat o excursie / vizită într-un asemenea loc, imaginați-vă ce ați fi putut vedea.)

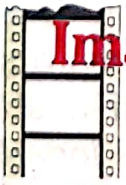

Imaginați-vă...

... că unul dintre domnitorii despre care ați învățat la istorie vine în clasa voastră. Ce dialog ați putea purta?

Completați următoarea listă de *curiozități gramaticale*: *un* lup – *o* lupă; un cod – *o*....; *un* cep – *o*....; *un* foc – *o* ....; *un* pat – *o*....; *un* par – *o* ....; *un* tren – *o*....; *un* circ – *o* ... . Mai găsiți şi alte perechi de cuvinte?

Scanned with OKEN Scanner

LUPTA DE LA PODUL ÎNALT

(fragment)

de *Nicolae Iorga*

Se ridică atunci o dimineață care nu semăna cu dimineața roşie a înfrângerii polonilor. Acum era o dimineață oarbă, cu neguri groase lăsate pe lumina ei. În chiote de îndemnare şi de îndreptare venea învălmăşeala de călăreți a beglerbegului prin glia cleioasă, tăiată de mărăcini şi de laturile buruienilor uscate. Cei ce apucară a răzbate se suiră pe scândurile podului, grăbiți spre moartea ce pândea în ceață.

Tunarii țintiră după zgomot din amândouă laturile drumului mare şi podul se prăbuşi în răcnetele de spaimă şi durere pe care le înăbuşi îndată chiotul ce cutremură pădurea. Ca o ploaie deasă şi iute ropotiră îndată săgețile: erau aşa de mulți duşmanii, aşa de învălmăşiți în strâmtoarea pieirii – Termopile al neamului nostru –, încât arcaşii nu puteau greşi. Ele veneau din toate părțile, mânate de un vârtej de ură. Fuga era cu neputință: gloatele nebune se împingeau tot înainte şi cei din urmă, grăbiți să răsufle în larg, nu ştiau ce opreşte pe cei dintâi.

Scanned with OKEN Scanner

Groaza dădu aripi acestora. Un iureş puternic şi, poate, pădurea blestemată îşi va pierde farmecul ucigaş! Strivind trupuri care făcuseră a doua oară un „pod înalt" deasupra râpei în care curgeau acum valuri roşii deasupra tinei, spahiii, în haine bogate, pe cai arăpeşti, se aruncară asupra izvorului săgeților. Secuii fură călcați în picioare şi se împrăştiară, lăsând multe trupuri în urmă. Ei erau străini şi fuga nu le descoperea căminurile. Țăranii ştiau însă ce-i aşteaptă pe dânşii şi pe toți ai lor din neam în neam, dacă se vor clinti dintre copacii aceştia ai codrului, dacă o spărtură se va face în zidul lor de piepturi goale. Topoarele, securile, ciomegele, ghioagele bătură turbat asupra haitei lupilor; coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor turceşti. Cu cât ținea mai mult frământarea, cu atâta amestecul se făcea mai straşnic în desişul zăpăcit al duşmanilor. Ei nu mai ştiau nici pe cine au în față, nici pentru ce se luptă. Sultanul nu era în mijlocul lor ca să strângă pe toți în jurul lui şi să-i îndrepte, pe când dincolo domnul călăuzea toate mişcările. Ziua nu se limpezise încă pe deplin când toată puterea vrăjmaşă – pedestrime, călări, salahori, tunuri – lăsă lunca sângeroasă şi fugi, cete-cete, în toate părțile.

Şi în ziua aceea de marți a desăvârşitei biruințe – cea mai mare din viața lui Ştefan şi asupra celui mai puternic duşman – şi miercuri, şi joi, pâlcuri de vânători se ținură în urma duşmanilor. Mlaştinile îi înghițeau, pădurile îi prindeau în brațele lor negre, dându-i în puterea românilor, gheața râurilor se sfărâma, prăbuşindu-i în adâncimi. Secerişul de iarnă al trupurilor urma ziua şi noaptea.

Vocabular

- ♦ *beglerbeg* - conducător turc
- ♦ *glie* - pământ
- ♦ *Termopile* - localitate din Grecia, vestită prin lupta grecilor împotriva perşilor
- ♦ *spahiu* - soldat din cavaleria turcească
- ♦ *turbat* - cu furie
- ♦ *pedestrime* - infanterie
- ♦ *salahor* - om folosit la munci grele

Precizați ce este adevărat.
Ştefan cel Mare se numea astfel deoarece:
- era înalt
- a fost cel mai important domnitor al Moldovei
- avea un suflet mare

Ştiați că...

... Lupta de la Podul Înalt a avut loc în 1475, domn al Moldovei fiind Ştefan cel Mare?
... Ştefan cel Mare a fost văr cu Vlad Țepeş, domnul Țării Româneşti?
... în timpul domniei sale s-au construit 47 de biserici şi mănăstiri, în memoria a tot atâtea lupte purtate pentru apărarea țării?

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Explicați, cu ajutorul dicționarului, cuvintele:
gloată, tină, iureș, cămin, arăpesc.

2. Grupați cuvintele care au același înțeles:
durere, gloată, suferință, a învinge, a înfrânge, întristare, mulțime, a triumfa, a călăuzi, mâhnire, amărăciune, puhoi, a câștiga, a îndruma, adunătură, a conduce, chin, a birui, ceată, a izbândi, a povățui, a ghida.

3. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu:
drum, a zdrobi, spaimă, luptă.

4. Găsiți cuvinte care au sens opus față de cuvintele următoare:
a răzbate, a înăbuși, frământare, dușman.

5. Alcătuiți un scurt text folosind cuvintele date la exercițiul 3, apoi transformați-l, cu ajutorul cuvintelor cu sens opus acestora.

6. Găsiți cuvinte înrudite cu: *drum, drept.*

7. Scrieți propoziții, în care să folosiți cuvintele:
a se năzări, a hărțui, iureș.

8. Completați, în caiete, spațiile libere:

dimineață ← *oarbă*, ...
pădure ← *blestemată*, ...
ucigaș ← .....

9. Indicați adjective, cu ajutorul cărora se poate caracteriza vocea omenească (de exemplu: *caldă, aspră*).

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

spahiu - spahii - spahiii **cherestegiu - cherestegii - cherestegiii**
geamgiu - geamgii - geamgiii **fiu - fii - fiii**

***cei* - *ce-i* (dai)**

1. Despărțiți în silabe, pronunțând clar, cuvintele de mai sus.
2. Despărțiți în silabe cuvintele: *beglerbeg, pedestrime, straşnic, vrăjmaş, desăvârşită.*

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. Cum era ziua în care a avut loc lupta?
2. Ce armate se înfruntau? Pentru ce lupta fiecare dintre ele?
3. Cum au luptat românii? Ce arme aveau?
4. De ce Ştefan cel Mare *călăuzea toate mişcările*?
5. De ce țăranii români au rămas să înfrunte dușmanul?
6. Ce elemente ale naturii îi ajută pe români în luptă?
7. Cum s-a terminat lupta? Cum vă explicați victoria românilor?
8. Cum vi-l imaginați pe Ştefan cel Mare după lectura acestui text?

1. Citiți textul integral, apoi fragmentele în care: este descrisă dimineața luptei; se arată mulțimea otomanilor; este descrisă îndârjirea românilor; se prezintă finalul luptei.
2. Explicați următoarele expresii şi arătați care dintre ele sunt comparații, epitete şi personificări: *dimineață oarbă cu neguri groase lăsate pe lumina ei; se suiră spre moartea ce pândea în ceață; ropotiră săgețile ca o ploaie deasă şi iute; groaza dădu aripi, bătură turbat asupra haitei lupilor; coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor; secerişul de iamă al trupurilor.*
3. Selectați din text expresiile care aseamănă elementele naturii cu nişte ființe.
4. Realizați planul de idei sub forma unor întrebări.
5. Povestiți oral lectura.
6. Scrieți rezumatul textului.

COMPUNERE

Scrieți o compunere despre eroismul strămoşilor noştri, folosind următorul citat:

Nu trăiți ca pasărea aceea ce se cheamă cuc şi care-şi dă ouăle de le clocesc alte păsări şi-i scot puii. Fiți ca şoimii şi vă păziți cuibul vostru. (Neagoe Basarab)

Scanned with OKEN Scanner

CÂNTEC

de *George Coşbuc*

Țară-avem şi noi sub soare,
Şi-o râvnesc duşmani destui,
Dar prin vremi asupritoare
N-am lăsat-o nimănui.
E bogată, zici! Vezi bine,
E bogată, căci în ea
Multe inimi sunt, străine,
Şi-i frumoasă, că-i a mea.
Dacă-i mică, nu-i de-ocară,
Căci viteji în ea mai sunt,
Şi-apoi şi la noi în țară
Creşte fierul din pământ.
Când voim, îl ştim culege,
Ştim cum să izbim cu el
Când duşmani lipsiți de lege
Vin spre noi cu gând mişel.

Ştim şi noi o lege sfântă,
Şi de-un veac de ani acum
Stăm cu ochii tot spre țintă,
Mergem tot pe-acelaşi drum.
Pentru sfânta lege-a crucii,
Pentru limba ce-o vorbim:
Ca de-oțel pe săbii lucii
Pus-am noi de când trăim!
Ştie Dumnezeu de-i bine,
Ori de facem vrun păcat.
Dar noi ştim c-aşa e bine
Şi ținem ce-am apucat.
Pentru lege, pentru limbă,
Noi cu gura prindem foc;
Numai vântul se tot schimbă,
Însă munții stau în loc.

Sunt şi neamuri mai cu nume,
Mai vestite la război;
Or fi multe poate-n lume,
Câte n-au ajuns la noi.
Dar noi ştim ce ne-nvățară
Cei ce au fost, şi când rostim
Vorba sfântă „neam şi țară”
Noi, străine, tresărim.
Pentru cel ce ne iubeşte,
Tot ce-avem noi dăm cu drag,
Dar când neamul ni-l huleşte
Şi vrăjmaş ne vine-n prag,
Mii de oşti cu el s-aducă;
Noi suntem români destui —
Când pe piept cu noi s-apucă,
Aibă-l Ceru-n mila lui!

Scanned with OKEN Scanner

lucii - **lucitoare**
vremi - **vremuri**
vrun - **vreun**

Vocabular

- *ocară* - jignire, insultă
- *mişel* - ticălos, netrebnic
- *huleşte* - vorbeşte de rău

Exerciţii de vocabular

1. Grupaţi cuvintele care au acelaşi înţeles:

a râvni, duşman, mişel, a rosti, vreme, a pronunța, ticălos, laş, vrăjmaş, a dori, timpuri, a spune, netrebnic, inamic, a năzui.

2. Împărțiți pe grupe, alcătuiți un *Mic dicționar,* în care să se afle cât mai multe cuvinte în legătură cu *iarna, vara, casa*.
3. Care este cuvântul care denumeşte locul în care trăieşte un popor?
4. Alcătuiți cât mai multe cuvinte, de la acest substantiv, adăugându-i grupuri de litere, la început şi la sfârşit.
5. Explicați, oral, înțelesul cuvintelor:

poiană, vâlcea, târg, stup, drapel.

6. Alcătuiți propoziții cu substantivele de la exercițiul 5.
7. Explicați înțelesul grupurilor de cuvinte:

sub soare, vremi asupritoare, cei ce-au fost, lipsiți de lege, ținem ce-am apucat, cu gura prindem foc, pe vremuri, în negura vremii.

8. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți cuvinte sau grupuri de cuvinte asemănătoare ca înțeles cu cele pe care le-ați explicat.
9. Scrieți, pe caiete, cinci propoziții, în care verbul *ține* să aibă înțelesuri diferite.
10. Găsiți epitete potrivite pentru substantivele următoare:

vorbă	*sfântă*	**vremi**	*asupritoare*	**gând**	*mişel*
	.....		.....		.....
	.....		.....		.....

11. Alcătuiți trei propoziții, în care cuvintele *rece, alb, mare* să fie adjective, dar şi epitete.
12. Grupaţi cuvintele următoare în trei coloane, după înțeles:

adăpost, bătaie, țăran, refugiu, a ara, țărănime, senin, a se lovi, țarc, încăierare, plugar, răfuială, coteț, fermier, carte, păruială, cuşcă, țărănesc, sătean, cocină, a se încăiera, grajd, chelfăneală, amurg, bătut, staul.

Identificați trei cuvinte trecute din greşeală în listă.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

pus-am	*am pus*
trecut-au	*au trecut*
aibă-l	*să-l aibă*
roagă-i	*să-i rogi*

1. Explicați scrierea cu cratimă în cele două situații.
2. Despărțiți în silabe cuvintele din cele două coloane.
3. Alcătuiți patru propoziții în care să se găsească și cuvinte scrise cu cratimă.

Întrebări

1. Ce sentimente își exprimă poetul?
2. Care sunt însușirile poporului român desprinse din această poezie?
3. De ce își apără românii *legea sfântă* și *limba* pe care o vorbesc?
4. De ce își iubesc românii țara?
5. Cui i se adresează poetul prin aceste versuri?
6. În numele cui se adresează poetul străinilor?
7. Care este bogăția țării noastre?
8. De ce poetul folosește des pronumele personal ***noi***?
9. Care sunt sentimentele românilor față de patrie?

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți poezia cu intonația cerută de semnele de punctuație. **Când citiți sau când recitați o poezie, nu faceți pauză la sfârșitul fiecărui vers, ci doar acolo unde o cer semnele de punctuație.**

2. Citiți versurile din care se desprinde:
   - hotărârea românilor de a-şi apăra țara;
   - modul în care românii îşi primesc prietenii.

3. Explicați înțelesul versurilor:

a. *E bogată, căci în ea*
Multe inimi sunt, străine,
Şi-i frumoasă, că-i a mea.

b. *Şi-apoi şi la noi în țară*
Creşte fierul din pământ.
Când voim, îl ştim culege,
Ştim cum să izbim cu el
Când dușmani lipsiți de lege
Vin spre noi cu gând mişel.

4. Explicați repetarea propoziției *e bogată*.
5. Prezentați, într-un text scurt, învățăturile transmise, din generație în generație, de *cei ce-au fost*.
6. Memorați o strofă din poezie.
7. Scrieți după (auto)dictare primele zece versuri şi corectați-vă cu ajutorul manualului.

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere – de cel mult zece rânduri – despre poporul român, pornind de la versurile:

Numai vântul se tot schimbă
Însă munții stau în loc.

Găsiți-i un titlu potrivit.

Încercați...

Alcătuiți trei propoziții despre țara noastră, în care să se găsească o comparație, un epitet şi o personificare.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți şi poeziile *Graiul neamului*, *Scut şi armă*, *Mama* de George Coşbuc.

Vă împărțiți în trei grupe. Fiecare grupă trebuie să găsească – în două minute – cât mai multe cuvinte care să rimeze/să se potrivească cu fiecare dintre cuvintele: ***nume, limbă, vorbim.***

Scanned with OKEN Scanner

CINE ESTE CEL MAI PUTERNIC PE PĂMÂNT

(fragmente)

de *Alexandru Mitru*

Un om căuta odată, demult, să afle cine sau ce este mai tare pe-acest pământ.

Şi-a mers, a mers omul acela, a întrebat din sat în sat şi din cetate în cetate. Nimeni nu ştia să-i răspundă. Doar într-o seară, pe un drum depărtat, la o poartă a auzit o larmă, care l-a înspăimântat.

Stăpânul casei aceleia avea un băiat de şase, şapte anişori. Nu ar fi fost un copil rău, dar era tare răzgâiat. Iar bietul om era o fire slabă. Cum îl vedea, copilul i se suia în cap, îi poruncea, îi smulgea barba şi mustăţile.

Cum şedea însă şi se gândea acolo, la portiţă s-a arătat un bărbat 'nalt.

Tatăl i-a ieşit-nainte.

— Bine-ai venit, a rostit el către noul sosit. Bine-ai venit, învăţătorule!... Nu ştiu ce să mă fac cu băieţelul! E alintat. Nici eu, nici mama lui nu ne-ndurăm să-l pedepsim. Toată nădejdea noastră e la şcoală. Învaţă-l, fă ce ştii, să iasă om...

— Am să-l iau chiar acum la şcoală, a rostit cel care sosise, care era învăţător, şi pe care-l iubeau şi părinţii, şi copiii. O să înveţe scrisul, cititul, socotitul şi alte lucruri bune. O să se facă om. Haide, flăcăule, cu mine!...

Iar copilul l-a urmat cu bucurie, căci vorba lui era nespus de blândă şi se vedea că-i înţelept.

Atunci, drumeţul nostru s-a apropiat de-nvăţător şi i-a grăit:

— Am colindat până departe, să aflu cine este maj tare pe-acest pământ. Crezusem c-am aflat şi, iată, mă găsesc iar în nedumerire. Tu ce spui, înţeleptule? Să plec din nou în lume să cercetez?

— De ce să pleci? a glăsuit învăţătorul. Caută în jurul tău şi spune-mi: dacă nu ar fi oamenii, care să are şi să semene, ai avea ce mânca?

— Fără-ndoială, nu!

Scanned with OKEN Scanner

— Dar dacă n-ar fi alții care să-ți facă haine călduroase şi un acoperiş, n-ai îngheța în timpul iernii?

— Desigur, înțeleptule! a răspuns omul.

— Şi toți aceştia, de n-ar avea unelte, ar putea să-ți mai dea cele de trebuință?

— Nu! Nu-ncape vorbă.

— Atunci, ai înțeles cine este mai tare pe pământ? Al cui e viitorul? Acela de pe urma căruia trăiesc în lume toți oamenii.

— Am înțeles, învățătorule! s-a luminat, în sfârşit, călătorul care căutase răspuns la întrebare prin țări îndepărtate. Este **acela ce munceşte**.

— Da, prietene. Acela ce munceşte este stăpânul vieții. Fără de el n-am putea să trăim... Munca lungeşte viața. Îl ridică pe om.

Mărgăritarul cel mai strălucitor e hărnicia!

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au acelaşi înțeles cu: *drumeț, a grăi, a afla*.
2. Scrieți cuvinte care au înțeles opus față de cel al următoarelor cuvinte: *a se apropia, răspuns, prieten, a ridica*.
3. Scrieți expresii (grupuri de cuvinte) care au acelaşi înțeles cu verbul *a afla*.
4. Scrieți câte două propoziții, în care cuvintele *a colinda, a semăna, a cerceta, a se lumina* să aibă înțelesuri diferite.
5. Explicați înțelesul cuvântului *urma* din propozițiile:
   Venea în *urma* lui.
   Îl *urma* cu paşi grăbiți.
   Urma drumul pe care apucase.
   Ionel *urma* cursurile Facultății de Litere.
6. Găsiți expresii formate cu ajutorul substantivului *urmă*, având sensul:
   „nici pomeneală de ..."
   „după aceea"
   „a fi întrecut"
   „până la sfârşit"
   „ultimul"
   „momentul dinaintea morții"
   „a indica o oră mai mică (ceas)"
7. Scrieți substantive înrudite cu verbul: *a şti* şi adjective înrudite cu verbul *a munci*.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

demult (odinioară) - de mult (timp)
odată (cândva) - o (singură) dată
săi - să-i (dea)

sa - s-a (dus) cam - c-am (zis)
ia - i-a (dus) căi - că-i (mic)
la - l-a (dus) nai - n-ai (avea)
cei- ce-i (dai)

Întrebări

1. Ce dorea să afle drumeţul?
2. Cine i-a dat răspunsul la întrebare?
3. De ce îl iubeau şi părinţii, şi copiii pe învăţător?
4. De ce învăţătorul este numit *înţelept*?
5. Ce înseamnă să fii om?
6. Cine este cel mai puternic pe pământ? De ce?
7. Ce învăţătură desprindem din acest text?

Imaginaţi-vă...

- o altă desfăşurare a acţiunii, după prima frază din text.

Că omul primeşte răspunsul căutat de la o albină.

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul în întregime.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Transcrieți:
   - concluzia la care ajunge omul;
   - răspunsul dat de înțelept.
4. Explicați expresiile:
   - *să iasă (să se facă) om;*
   - *mă găsesc în nedumerire;*
   - *să-ți facă un acoperiş;*
   - *nu-ncape vorbă*
   - *s-a luminat călătorul*
   - *stăpânul vieții.*
5. Împărțiți textul pe fragmente.
6. Scrieți planul de idei sub formă de:
   - întrebări
   - propoziții enunțiative
   - titluri
7. Povestiți lecția în scris.
8. Explicați propozițiile: *Munca lungeşte viața. Îl ridică pe om. Mărgăritarul cel mai strălucitor e hărnicia.* Scrieți apoi o compunere, justificând afirmațiile făcute.
9. Căutați proverbe despre muncă şi hărnicie.

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere din care să se desprindă semnificația proverbului: ***Omul muncitor de pâine nu duce dor.***

Împărțiți-vă în două grupe. Un elev propune un cuvânt; elevii din echipa adversă trebule să găsească cuvinte ce încep cu ultimele două sunete din cuvântul anterior. Câştigă echipa care a găsit cele mai multe cuvinte în şir.

Scanned with OKEN Scanner

ATELIER ÎN PĂDURE

(fragmente)

de *Peter Neagoe*

Cu vremea, Constantin găsi tot mai puțin timp să cioplească în lemn. Câteodată izbutea să fure un moment de răgaz, o oră, după școală, duminică după-masă, ori seara târziu, lângă lampa de petrol.

Sătenii clătinau din cap, cu compătimire, când vorbeau de Constantin. Parcă avea mâncărime la tălpi. Vara, fugea de acasă cu lunile. Cu trecerea anilor, îi venea tot mai ușor să se angajeze și să muncească pământul pe la gospodării sau să le ajute ciobanilor, sus la munte. Dar nu se despărțea niciodată de cuțitul cu care cioplea lemnul. Cioplind cu plăcere și de câte ori avea timp, deveni foarte îndemnânatic și cei din jurul său începură să privească munca sa cu alți ochi. Sfântul Gheorghe străpungând balaurul — cu calul și călărețul ciopliți în lemn de păr — sau câte un Hristos răstignit, făcut din lemn de prun, erau opere de artă privite cu admirație.

Casa familiei Brâncuși deveni astfel „inima satului", deoarece mulți doreau să vadă lucrările cioplite de Constantin. În serile lungi de iarnă veneau vecinii. Veneau băieți și fete, prieteni ai băiatului. Era ca la șezătoare. Toți lucrau și sporovăiau. Constantin nu se oprea din cioplit nici când spunea ceva...

Chiar și Gherasim, cel mai harnic om din sat, veni la ei acasă, curios să afle dacă ceea ce spuneau țăranii despre tânărul Brâncuși era adevărat. Gherasim era bătrân, aproape de optzeci, dar țăranii spuneau că are o minte

Scanned with OKEN Scanner

„limpede ca apa de izvor". Când văzu sculpturile zise:

„Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete; ai mâini de aur. Da, da,cum am zis, ai mâini de aur!"...

„Vreau să cumpăr asta de la băiatul tău" a zis la sfârşit. „Cât cere pe ea?"

„Nu ştiu; trebuie să-l întrebăm pe el", spuse tatăl destul de contrariat.

Întorcându-se spre Constantin, Gherasim arătă crucifixul cu mâna. Țăranii nu arată niciodată crucea cu degetul.

„Nu ştiu. Am lucrat cam trei luni la el", spuse şi se înroşi de plăcere.

„Bine, să vedem", zise Gherasim. „Dacă ai lucra la noi în grădină, ți-aş plăti 20 de lei pe lună. Ai lucrat trei luni, asta face 60 de lei. Cum ai mâncat acasă, adaug 10 lei pe lună. Împreună face 90 de lei, băiatule. Batem palma?"

„Batem", a răspuns Constantin.

Vocabular

- *răgaz* - moment de odihnă, timp liber
- *compătimire* - părere de rău (față de suferința cuiva)

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au acelaşi înțeles cu următoarele cuvinte: *a izbuti, a sporovăi, a aprecia, chip.*
Alcătuiți cu ele propoziții.

2. Adăugați, pe lângă cuvintele de mai jos, pe orizontală, cuvinte care au acelaşi înțeles şi, pe verticală, cuvinte care au înțeles opus :

îndemânatic - ..... ***admirație*** - .....
..... - .... - .....

3. Explicați expresiile/grupurile de cuvinte: *avea mâncărime la tălpi; să privească cu alți ochi; inima satului; minte limpede ca apa de izvor; mâini de aur; batem palma.*
Folosiți expresiile/grupurile de cuvinte în propoziții.

4. Scrieți alte expresii, completând, pe caiete, spațiile punctate:

..... } ***de aur*** ***minte*** { .....
....
....

5. Scrieți propoziții, în care cuvintele: *minte, chip, curios* să aibă înțelesuri diferite.

6. Explicați, cu ajutorul *Micului dicționar*, cuvintele: *crucifix, contrariat, sculptură.*

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

odată	**cândva**
o dată	**(o dată importantă este...)**
o dată cu	**împreună cu**
niciodată	**nicicând**
nici o dată	**(nici o dată nu este mai importantă...)**
cîteodată	**uneori**
câte o dată	**(câte o dată importantă va fi reținută)**

1. Alcătuiți propoziții cu cuvintele date.
2. Explicați scrierea cu majusculă (literă mare) a unor cuvinte din text.
3. Găsiți în text cuvinte care pot fi scrise folosind cratima. Alcătuiți cu ele propoziții.

Întrebări

1. Ce-i place tânărului Brâncuşi să facă în timpul liber?
2. Ce elemente dovedesc puterea pasiunii sale?
3. De ce oamenii şi-au schimbat părerea despre el?
4. Ce spun cuvintele bătrânului Gherasim: *ai mâini de aur*?
5. Ce sentimente trezeşte în sufletul tânărului prima vânzare a unui obiect de artă lucrat de el însuşi?
6. Ce calități l-au ajutat pe Constantin Brâncuşi să ajungă un mare artist?
7. Ați putea fi un Constantin Brâncuşi? De ce?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul integral și pe fragmente, cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Împărțiți textul în fragmente. Povestiți conținutul fiecărui fragment.
4. Scrieți ideile principale sub formă de:
   - propoziții afirmative
   - întrebări
   - titluri
5. Explicați, în cinci-șase rânduri, ce înțelegeți voi prin afirmația *Țăranii nu arată niciodată crucea cu degetul.*
6. Încercați să realizați o scurtă caracterizare a tânărului Constantin Brâncuși.
7. Explicați, oral, de ce Constantin avea tot mai puțin timp să cioplească în lemn.
8. Ce semne sunt folosite pentru reproducerea dialogului?

   Uneori, pentru reproducerea vorbelor unei persoane se folosesc ghilimelele („)...(”), atât înaintea vorbelor acesteia, cât și după.
9. Scrieți, pe caiete, dialogurile, folosind linia de dialog.
10. Cum vă explicați faptul că, deși nu era dintr-o familie de oameni înstăriți, Constantin Brâncuși a ajuns un sculptor celebru?

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere cu titlul: *Talentul.*

Imaginați-vă...

... întâlnirea cu Constantin Brâncuși, copil. Povestiți-i despre pasiunile voastre și cereți-i să vă spună ce îi place să facă.

1. Adăugați cuvântul care lipsește, pentru a obține un proverb:

... este brățară de aur.

2. Care este substantivul ce denumește împrejmuirea unui loc? Citindu-l de la sfârșit, veți găsi un adjectiv.

Știați că...

... Constantin Brâncuși s-a născut în anul 1876 în satul Hobița, județul Gorj, și a murit în anul 1957, la Paris?

... la Târgu Jiu se află un complex statuar ce cuprinde: *Masa tăcerii, Poarta sărutului, Coloana fără sfârșit*?

... este cel mai cunoscut sculptor român, operele sale aflându-se în marile muzee ale lumii?

DRAPELUL

(fragment)
de *Mihail Sadoveanu*

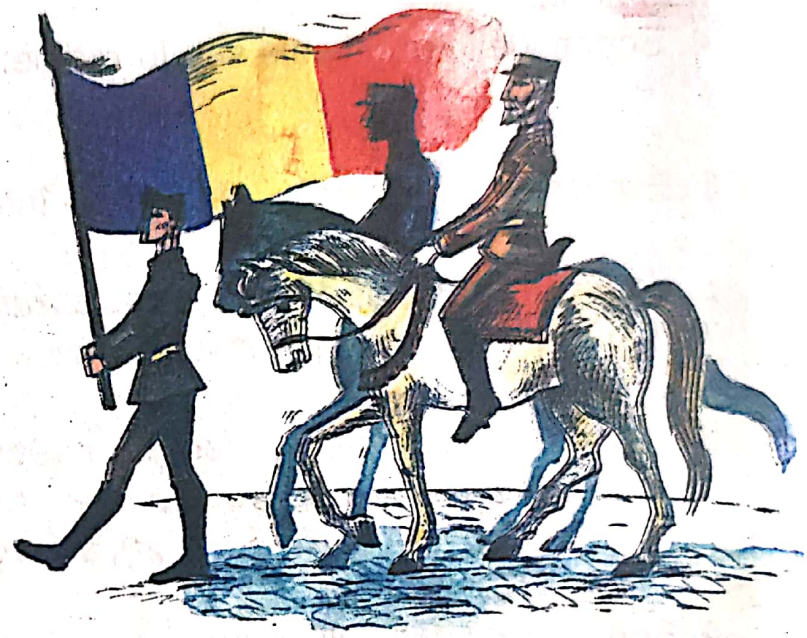

Eram la Iaşi într-o zi şi aşteptam în Piața Unirii pe unchеşul meu Vichentie. Mă aşezai la o masă în fața unei berării. Era cald; lângă mine, alți orăşeni la masă. Mă întrebam de ce se îmbulzeşte atâta lume, când aud zvonul unei muzici militare şi încep a trece trupe, în pas cadențat.

Era o zi de festivitate militară. A trecut un drapel, apoi altul. Toți câți eram de față ne-am ridicat şi am salutat.

La o masă vecină se afla un domn cărunt, cam posomorât la înfățişare, care a salutat de pe scaun. Asta n-a plăcut unuia dintre vecinii mei de masă, un bărbat gras, deşi tânăr, foarte vorbăreț şi foarte vesel.

— După cum se vede, a spus tânărul gras de la masa mea, nu toți oamenii au sentimentul patriotic.

Vecinul cărunt tăcea. Asta a aținat puțintel pe omul meu.

— Sunt câteodată împrejurări, grăi el răspicat, când e nevoie să se aleagă grâul de neghină. Cei cu dragoste de neam şi de țară să stea deoparte, iar cei care n-au această bucurie să fie numărați şi însemnați, spre ruşinea şi batjocura lor. Eu, întotdeauna, urmă el cu glas mişcat, am simțit lacrimi în ochi la trecerea drapelului național. Culorile lui pentru mine au însemnătate sfântă.

Spunând aceste vorbe, tovarăşul meu de masă se întoarse către domnul ursuz şi aşteptă un răspuns.

Domnul cărunt ridică ochii şi privi cu curiozitate pe tovarăşul meu cel gras.

— Nu înțeleg ce doreşti dumneata, răspunse el cu linişte.

— Ai să înțelegi îndată, domnule, când te voi ruga să binevoieşti a-mi răspunde de ce n-ai salutat drapelul patriei. De ce nu l-ai salutat ca noi, ridicându-te în picioare?

— Aş putea, domnule, să-ți dau îndată lămurire, răspunse ursuzul. Țin mai întâi să-ți atrag atenția că, ascultând vorbele frumoase pe care le-ai

Scanned with OKEN Scanner

rostit, n-am rămas mulțumit; căci vorbele frumoase nu sunt decât vorbe frumoase, iar faptele bune prețuiesc cu mult mai mult. Țara, iubite domnule, nu se serveşte cu declarații de dragoste, ci cu muncă cinstită şi, la nevoie, cu jertfă. Munca cinstită, viața curată, iubirea de semeni, împlinirea datoriilor pe care le avem – adică faptele – acestea înseamnă patriotism, nu vorbele deşarte. Sunt mai în vârstă decât dumneata şi ştiu mai multe. Ajută-mă mai bine să mă ridic în cârje – mi-am pierdut un picior în focul de la Mărăşeşti. Am venit la această serbare militară, ca să văd, la cimitirul eroilor, mormântul copilului meu care a căzut lângă mine luptând. Toate acestea pe care le afli, domnule, înseamnă ceva mai mult, nădăjduiesc, decât vorbele înflorite pe care le-am ascultat cu răbdare.

Vocabular

♦ *uncheşul* - unchiul

Exerciții de vocabular

1. Copiați următoarele cuvinte din text: *festivitate, drapel, cărunt, a ațâța, a grăi, glas, posomorât, jertfă, nădăjduiesc*
2. Explicați sensul cuvintelor: *a îmbulzi, posomorât, a ruga, vorbăreț.*
3. Aranjați, în coloane separate, cuvintele care au același înțeles:
   steag, mohorât, flamură, vorbăreț, guraliv, posomorât, întunecat, îmbulzi, ursuz, îngrămădi, înghesui.
4. Găsiți cuvinte cu sens opus pentru: *gras, tânăr, a grăi, posomorât*
5. Scrieți, pe caiete, cuvinte potrivite următoarelor substantive:

.....	.....	.....
vorbe	***glas***	***însemnătate*** .....
.....	.....	.....

6. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele având același înțeles:
   - *cei cu dragoste de **neam** şi de **țară**;*
   - *glas **mişcat**;*
   - *Mi-am pierdut un picior în **focul** de la Mărăşeşti;*
   - ***Nădăjduiesc** că acestea înseamnă mai mult.*
7. Alcătuiți două propoziții, în care substantivul *foc* să aibă înțelesuri deosebite. Căutați şi expresii formate cu acest cuvânt.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

neam	***ne-am*** (ridicat)	***la***	***l-a*** (salutat)
nai	***n-ai*** (salutat)	***sa***	***s-a*** (sculat)
mai	***m-ai*** (chemat)	***sau***	***s-au*** (ridicat).

a) Alcătuiți propoziții, în care să folosiți cele două forme de scriere din tabel.

b) Despărțiți în silabe, pronunțând clar, cuvintele: *festivitate, împrejurări, batjocură, însemnătate, jertfă, binevoiești.*

Întrebări

1. Când şi unde se desfăşoară întâmplarea povestită de autor?
2. Care este momentul ce declanşează acțiunea?
3. Care sunt personajele care iau parte la acțiune?
4. Naratorul participă la acțiune? Justificați răspunsul.
5. Ce trăsături are domnul ursuz?
6. Este vreun personaj care nu vă place? De ce?
7. În care dintre personaje vă regăsiți? De ce?
8. Ce fapte trebuie să-l caracterizeze pe un adevărat patriot?
9. De ce lectura poartă acest titlu?

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Împărțiți textul pe fragmente, apoi povestiți fiecare fragment.
3. Scoateți ideile principale din text.
4. Citiți pe roluri convorbirea dintre domnul cărunt şi tânărul vorbăreț. Relatați apoi această convorbire ca un povestitor.
5. Povestiți lectura în scris. Rezumați povestirea voastră, respectând ideile principale din text.
6. Explicați înțelesul propoziției: *Țara nu se serveşte cu declarații de dragoste, ci cu muncă cinstită şi, la nevoie, cu jertfă*
7. Dovediți că nu există deosebire între vorbele şi faptele domnului cărunt.
8. Arătați care sunt sentimentele autorului față de personaj. Motivați-vă afirmațiile.
9. Realizați caracterizarea sumară a domnului cărunt.
10. Citiți cu atenție expresiile: *glas* ***mişcat,*** *o însemnătate* ***sfântă,*** *viață* ***curată,*** *vorbe* ***înflorite***. Ce fel de însuşiri (obişnuite sau neobişnuite) exprimă cuvintele subliniate? De ce credeți că autorul foloseşte aceste expresii?

..... că întâlniți un veteran de război. Ce dialog ați putea purta?

COMPUNERE

Scrieți o compunere cu titlul *Țara mea,* din care să reiasă şi sentimentele voastre. Folosiți şi cunoştințe din lecțiile de istorie şi de geografie.

Împletiți narațiunea cu descrierea şi dialogul.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți poeziile *Dacă toate-acestea fi-vor învățate...* de Nicolae Labiş, *Tricolorul* de George Coşbuc şi *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie...* de Mihai Eminescu.

Scanned with OKEN Scanner

MOŞ ION ROATĂ ŞI UNIREA

(fragmente)

de *Ion Creangă*

Apoi, iaca ce, oameni buni: sute de ani, două țări surori, creştine şi megieşe, Moldova noastră şi Valahia sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbindu-se, se sfâşie şi se mănâncă între dânsele, spre cumplita urgie şi peirea neamului românesc. Țări surori şi creştine, am zis, oameni buni, căci, precum ne închinăm noi, moldovenii, aşa se închină şi fraţii noştri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea şi toate obiceiurile câte le avem noi le au întocmai şi fraţii noştri munteni. Țări megieşe, am zis, oameni buni, căci numai pârâuaşul Milcov, ce trece pe la Focşani, le desparte. "Să-l secăm dar dintr-o sorbire" şi să facem sfânta Unire, adică înfrăţirea dorită de strămoşii noştri, pe care ei n-au putut să o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creştinească şi frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne-ajute! Înţeles-aţi, vă rog, oameni buni, pentru ce v-am chemat?

— Înţelegem, cucoane, aşa a fi, răspunseră câţiva ţărani mai ruşinoşi; că, dă, dacă nu-ţi şti Dumneavoastră ce-i pe lume, noi, ţărănimea de la coarnele plugului, avem să ştim ce-i bine şi ce-i rău?...

— Ba eu, drept să vă spun, cucoane, n-am înţeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre ţărani, anume Ion Roată... Eu socot că treaba asta se putea face şi fără de noi; că, dă, noi ştim a învârti sapa, coasa şi secera, dar Dumneavoastră învârtiţi condeiul şi, când vreţi, ştiţi a face din alb negru şi din negru alb... Dumnezeu v-a dăruit cu minte, ca să ne povăţuiţi şi pe noi, prostimea...

— Ba nu, oameni buni; s-a trecut vremea aceea, pe când numai boierii făceau totul în ţara aceasta ş-o storceau după plac. Astăzi toţi, de la vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile şi la fericirea ţării. Muncă şi câştig, datorii şi drepturi, pentru toţi deopotrivă. Cred că acum aţi priceput!

— Priceput, cucoane, cât se poate de bine, răspunseră mai toţi. Dumnezeu să vă ajute la cele bune.

— Ba eu tot nu, cucoane, răspunse moş Ion Roată.

Scanned with OKEN Scanner

— Dumnezeu să mă ierte, moş Ioane, dar dumneata, cum văd, eşti cam greu de cap; ia haidem în grădină, să vă fac a înțelege şi mai bine. Moş Ioane, vezi colo, în ogradă la mine, bolovanul cel mare?

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine şi adă-l aci, lângă mine, zise boierul, care şedea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor.

— S-avem iertare, cucoane, n-om pute, că doar acolo-i greutate, nu şagă.

— Ia cearcă şi vezi.

Moş Roată se duce şi vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te şi dumneata, moş Vasile, şi dumneata, bade Ilie, şi dumneata, bade Pandelachi.

În sfârşit, se duc ei vreo 3-4 țărani, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umere şi-l aduc lângă boier.

— Ei, oameni buni, vedeți? S-a dus moş Ion şi n-a putut face treabă singur; dar când v-ați mai dus câțiva într-ajutor, treaba s-a făcut cu mare uşurință, greutatea n-a mai fost aceeaşi... Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c-ați înțeles şi răsînțeles.

— Ba eu, unul, să iertați Dumneavoastră, cucoane, încă tot n-am înțeles răspunse moş Roată.

— Cum se face asta, moş Ioane? Mai bine ce v-am tălmăcit, şi un copil putea să înțeleagă.

— Mai aşa, cucoane, răspunseră ceilalți.

— Moş Ioane, zise acum boierul, cam tulburat de multă obosală, ia spune dumneata, în legea dumitale, cum ai înțeles, cum n-ai înțeles, de când se face atâta vorbă; să auzim şi noi!

— Dă cucoane, să nu vă fie cu supărare, dar de la vorbă şi până la faptă este o mare deosebire... Dumneavoastră, ca fiecare boier, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneați dinioarea, că de-acum toți au să ieie parte la sarcini: de la vlădică până la opincă. Bine-ar fi dac-ar fi aşa, cucoane, căci la război înapoi şi la pomană năvală, parcă nu prea vine la socoteală... Iar de la bolovanul Dumneavoastră am înțeles aşa: că până acum noi, țăranii, am dus fiecare câte-o peatră mai mare sau mai mică pe umere; însă acum suntem chemați a purta împreună tot noi, opinca, o stâncă pe umerele noastre... Să dea Domnul, cucoane, să fie altfel, că mie unuia, nu mi-a păre rău...

La aceste vorbe, țăranii ceilalți au început a strânge din umere, a se uita lung unul la altul şi a zice:

— Ia, poate că şi Roată al nostru să aibă dreptate!...

Iar boierul, luându-i înainte cu glume, a înghițit găluşca şi a tăcut.molcum.

Scanned with OKEN Scanner

aci	**- aici**
adă-l	**- adu-l**
aşa a fi	**- aşa o fi**
dă	**- de**
dinioarea	**- adineaori**
(au să) ieie	**- (au să) ia/vor lua**
molcum	**- molcom**
(nu)-ţi şti	**- (n)-aţi şti**
obosală	**- oboseală**
om pute	**- vom putea**
pănă	**- până**
păre	**- părea**
pârăuaşul	**- pârâuaşul**
peatră	**- piatră**
peirea	**- pieirea**
umere	**- umeri**

Vocabular

- *megieşe* - vecine
- *jilţ* - fotoliu, scaun înalt cu spătar şi cu braţe
- *şaga* - glumă
- *am tălmăcit* - am explicat
- *opincă* - încălţăminte ţărănească făcută dintr-o bucată de piele strânsă pe picior cu nojiţe (şireturi de piele); (aici) ţăran
- *a tăcut molcum* - nu a mai spus nimic

Exerciţii de vocabular

1. Grupaţi cuvintele cu sens asemănător în patru coloane:

îndrăzneală, împrejurare, urnesc, lege, mălai, curaj, opinci, întâmplare, necaz, mişcă, credinţă, neînfricare, circumstanţă, şosea, deplasează, religie, cutezanţă, ocazie, clintesc, datină, obrăznicie, pornesc, normă, regulă.

Identificaţi cuvintele de prisos.

2. Ce sensuri are cuvântul *lege* în propoziţiile de mai jos:

Spune în legea dumitale.
Constantin Brâncoveanu nu a renunţat la legea sa.
Totul este făcut după lege.
Legea de Crăciun şi de Paşte este atât de frumoasă!
Este un om fără (de) lege.

3. Care este sensul substantivului *opinca* în textul:

... suntem chemaţi a purta împreună tot noi, opinca, o stâncă pe umerele noastre?

4. Alcătuiţi propoziţii, în care să folosiţi substantivele *opincă* şi *lege* cu sensurile cunoscute.

5. Explicaţi sensul îmbinărilor de cuvinte de mai jos:

să-l secăm dintr-o sorbire;
la război înapoi şi la pomană năvală;
nu vine la socoteală;
de la vlădică până la opincă.

6. Căutaţi în *Micul dicţionar* sensul substantivului *prostime*

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Citiți și scrieți formele inverse ale verbelor:

am, ai, a → *înțeles, spus, trecut, luat* ← *am, ați, au*

Întrebări

1. De ce Moldova și Țara Românească sunt surori?
2. Ce alte surori mai au ele?
3. De ce era necesar ca ele să se unească?
4. Ce reprezintă Milcovul între cele două țări?
5. De ce boierul se străduiește să-i facă pe țărani să înțeleagă necesitatea Unirii?
6. De ce între vorbă și faptă nu trebuie să fie deosebire?
7. V-a plăcut textul literar *Moș Ion Roată și Unirea*? *De ce?*

1. Citiți textul cu intonația cerută de conținut și de semnele de punctuație.
2. Citiți textul pe roluri.
3. Împărțiți textul în fragmente și scoateți ideile principale.
4. Povestiți fiecare fragment și, apoi, întregul text.
5. Alcătuiți rezumatul acestui text literar.
6. Realizați o sumară caracterizare a lui moș Ion Roată.
7. Identificați fragmentele cu vorbire directă.
8. Transformați, oral și în scris, vorbirea directă în vorbire indirectă.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți în întregime lectura *Moș Ion Roată*. Același prozator a scris și *Ion Roată și Vodă Cuza*

Scanned with OKEN Scanner

PAPARUDELE

(fragmente)

de *Gh. Dem. Teodorescu*

Datina are de obiect să invoace protecția cerului asupra recoltelor, să-i ceară a da ploi fertile şi a le feri de mălură.

Tinere îşi împletesc cununi de bozii pe cap, se împestrițează cu panglice roşii, cu salbe de firfirici şi merg să joace din casă în casă. O femeie în vârstă cântă din gură – pe o arie de danț monotonă – un şir de invocațiuni pentru ploaie. După ritmul cântecului, două sau mai multe „paparude" joacă în mod săltător, bătând din palme, plesnind din degete. În timpul acesta, stăpâna casei ia o cană cu lapte, dar mai cu seamă o găleată, o doniță cu apă şi o aruncă pe dânsele, udându-le de sus până jos. Zărind-o, „paparudele" se prefac că fug: uneori fug în realitate, mai ales când apa e rece. Însă, în cele din urmă, sunt ajunse şi nu scapă de botezul, de ploaia pe care o invocă. Apoi, după diferite urări de viață lungă şi fericită, primesc sau o monedă, sau un găvan, o strachină de grâu, de mălai, de făină, de fasole, ori un caier

Scanned with OKEN Scanner

de lână, o rochie învechită etc. În acelaşi mod merg din casă în casă şi, aceleia la care nu joacă „Paparudele" există credința că nu-i va merge bine în vara ce urmează.

Există mai multe variante ale cântecului ce însoțeşte jocul paparudelor:

Paparudă, rudă,
Vino de ne udă:
Paparudă, rudă,
Vino de ne udă;
Ca să-nceapă ploaie,
Să curgă şiroaie
Cu găleata, leata,
Peste toată zloata:
Unde dă cu maiul
Să crească mălaiul,
Unde dă cu sapa
Să curgă ca apa.
Hai, Catrino, să sărim
Paparudele,
Că ştii iarna ce pățim.
Paparudele.
Ca pasărea prin copaci,
Paparudele,
Ploaie multă ca să faci,
Paparudele
Paparudă, rudă,
Vino de te udă,
Ca să cază ploile
Cu găleţile,
Paparudele;
Să dea porumburile
Cât gardurile,
Paparudele;
Şi să crească spicele
Cât vrabiele,
Paparudele;
Să sporească grânele,
Să umple pătulele,
Paparudele;
Să deschizi cerurile,
Paparudele,
Să pornească ploile,
Paparudele,
Şi să fereşti holdele,
Paparudele
De toate mălurile,
Paparudele;
Să goneşti tăciunele,
Paparudele,
Din toate ogoarele,
Paparudele!

(să) cază	**- (să) cadă**
danț	**- dans**
exclamațiune	**- exclamație**
invoace	**- invoce**
invocațiune	**- invocație**
panglice	**- panglici**
protecțiune	**- protecție**
vrabiele	**- vrăbiile**

Vocabular

- *bozii* - plante cu miros neplăcut
- *firfirici* - monede mici de argint
- *doniță* - vas din doage de lemn; cofă
- *găvan* - strachină de lemn
- *mai* - ciocan de lemn

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu:
datină, a purcede, cununiță.
Alcătuiți propoziții, în care să folosiți aceste cuvinte.
2. Alcătuiți trei propoziții, în care cuvântul *mai* să aibă înțelesuri diferite.
3. Găsiți cuvinte potrivite pentru a completa, în caiete, spațiile punctate:

șiroaie de	*lacrimi*	**plouă**	*cu găleata*
	.....		.....
	.....		.....

4. Uneori, folosim expresia *arată ca o paparudă*. Când și de ce?
5. Explicați, cu ajutorul *Micului dicționar*, cuvintele:
fertil, zloată, monoton, mălură.
Alcătuiți propoziții cu aceste cuvinte.
6. Indicați substantivul care denumește totalitatea creațiilor populare. Alcătuiți o propoziție, în care să se găsească și acest substantiv.
7. Completați, în caiete, lista cuvintelor referitoare la obiceiuri populare: *deprindere, învăț, datină, obiceiul locului, ritual, ceremonie, ceremonial, regulă, uzanță, rânduială, orânduială, practică, tradițional, uzual, neschimbat, deprins, a avea obiceiul, a obișnui, de obicei, de regulă, conform tradiției, potrivit obiceiului.*

Întrebări

1. Când se cântă și se dansează *Paparudele*?
2. De ce este legat acest obicei?
3. Ce se urează în timpul cântecului?
4. Cum sunt răsplătite tinerele paparude?
5. Ce procedee artistice/imagini frumoase ați întâlnit în textele despre paparude?
6. Ce alte obiceiuri populare mai cunoașteți?

Scanned with OKEN Scanner

1. Identificaţi comparaţiile şi explicaţi-le.
2. Explicaţi versurile:

Unde dă cu maiul
Să crească mălaiul;
Unde dă cu sapa
Să curgă apa.

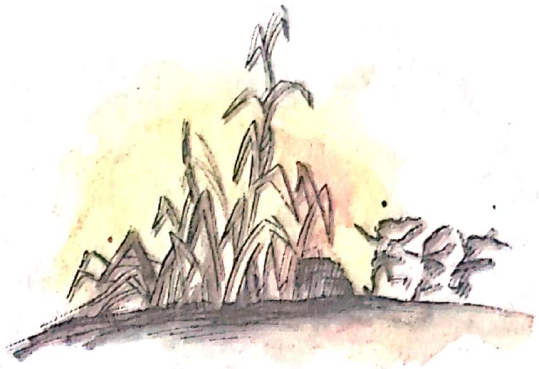

3. Descrieţi unele datini din zona voastră.
4. Notaţi, în caiete, datini auzite de la cei în vârstă.
5. Citiţi poezia *Paparudele*, de Ştefan Octavian Iosif:

PAPARUDELE

Nu-i pic de vânt şi ce căldură.
Mor vitele în bătătură.
Pe câmp porumbul se usucă,
Şi norii vin... ca să se ducă.

Prin sat aleargă paparude,
Ţăranca apă le azvârle.
Sunt goale ca nişte şopârle
Şi-şi scutură pletele ude...

Dar a primit numai osândă
Ţiganca mică şi plăpândă,
Ce se-nvârtea în danţ vioaie,
Cântând descântece de ploaie.

.....

Prin sat aleargă paparude
Şi-şi scutură pletele ude...

6. Identificaţi în poezia lui Şt. O. Iosif elemente din descrierea făcută de folcloristul Gh. Dem. Teodorescu.

COMPUNERE

1. Alcătuiţi o compunere despre paparude, pornind de la ultimele două versuri ale poeziei lui Şt.O. Iosif. Găsiţi-i un titlu potrivit. Este bine să îmbinaţi naraţiunea cu descrierea şi cu dialogul.
2. Alcătuiţi o scrisoare, pentru un prieten dintr-o altă ţară, în care îi descrieţi un obicei din zona voastră.

Imaginaţi-vă...

întâlnirea cu un grup de paparude. Descrieţi – în cel mult şase-şapte rânduri – dansul acestora.

Un grădinar cu minte prea puţină
Vorba „ridiche" semăna-n grădină.
Cine-mi răspunde: în afară
Ridichi sau vorbe-or să răsară?

Să ne jucăm!

Ştiaţi că...

... domnitorul-cărturar Dimitrie Cantemir menţionează, în lucrarea sa *Descrierea Moldovei*, datina *paparudelor*, numind-o *papalugă*?
... grecii şi sârbii au datini asemănătoare *paparudelor*?

Scanned with OKEN Scanner

PĂRUL DIN OGRADA BUNICILOR

(fragment)

de *Mihail Sadoveanu*

Când mă duceam cu mama la Verşeni, la bunica, îmi făceam petrecerile subt un păr vechi din mijlocul ogrăzii. Era un păr mare şi rotat, dominând singuratic peste propria lui umbră. Venea către noi un bătrân din sat, uncheş al nostru, care mărturisea că l-a apucat dând roadă şi că se spunea să-l fi adus din pădure alt bătrân în poala sumanului, într-o primăvară. I-a dat loc deschis în faţa şurii, l-a apărat până ce s-a înzdrăvenit, şi deodată, într-c primăvară, sălbaticul a mulţămit prietinilor lui oamenii râzând în lumină cu cele dintâi flori albe. De-atuncea dă roadă, fără greş, an cu an. Vântul îi curăţă clomburile uscate, soarele îi îndreaptă crengile cele nouă: două ciocănitori, una verde şi alta neagră, pătate cu alb şi roş, îl caută cu grijă şi-l bocănesc în tot lungul zilelor de iarnă, ca să-i scoată de sub coajă gângâniile; cum dă soarele de martie, s-aşază în ramuri vrăbii ciugulindu-i omizile; aşa că oamenii n-au altă grijă decât să-l vadă înflorind şi rodind. Când înfloreşte, stă ca un glob de lumină în nopţile sărbătorilor de primăvară, Dumnezeu, de sus, se uită şi zice, mângâindu-şi barba «Aha! a înflorit părul din ogradă, la bunica băieţelului...». Iar în cea dintâi dimineaţă de Paşti, toată albimea aceea cântă cu sonuri subţirele şi la fiecare vine în zbor câte-o albină, de-o priveşte cu mirare şi o pipăie cu cornişele. Se uită şi cucoşul cu uimire la el şi, adunând în preajma lui găinile, bate din aripi, se înalţă şi cântă de trei ori cucurigu. Pe urmă se miră încetişor, parc-ar zice în sine: «Bre-bre!» Trec gâşte pe dinaintea porţii şi întorc pliscurile; trec femei şi întorc capetele. Gâştele spun femeilor «A înflorit părul de la bunica băieţelului».

— Hristos a înviat! zic femeile.

Părul răspunde c-o mireasmă subţire şi c-un zvon de cântec.

Mama mă îmbracă în straie nouă, mă sărută pe tâmplă şi mă

Scanned with OKEN Scanner

îndeamnă să fiu cuminte în ziua aceea! Aceea e ziua când tot creştinul trebuie să fie cuminte şi să se închine. Eu stau cuminte două minute, apoi mă duc sub părul înflorit, ca să mă închin. Am eu o încredințare că acolo-i locul unde se poate arăta Dumnezeu, ca să mă mângâie pe frunte. Îmi fac cruci mititele şi salut, apoi îndemn şi pe Bică motanul să-şi facă datoria ca mine. Văzându-l că nu mă înțelege bine, îl prind în brațe şi-l pun să facă cruce cu laba, învățându-l vorbele:

În numele tatălui...
şi al fiului...
şi al sfântului Dumachin...

— Bine face motanul că te stupeşte! îmi zice mama râzând. Eu caut o vargă, ca să-l învăț minte pe Bică. El saltă pe o creangă a părului şi se suie la Dumnezeu.

atuncea	**- atunci**
cătră	**- către**
cucoşul	**- cocoşul**
mulțămit	**- mulțumit**
nouă	**- noi**
prietinilor	**- prietenilor**
subt	**- sub**

Vocabular

- *suman* - haină țărănească lungă, din țesătură de lână
- *clomb* - creangă uscată
- *stupeşte* - scuipă

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu:
mireasmă, zvon, prieten, ogradă, gângănii.
2. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți şi cuvintele nou-găsite.
3. Alcătuiți, pe grupe, câte un *Mic dicționar* în care să se afle cât mai multe cuvinte care au legătură cu şcoala, pădurea, satul/orașul (de exemplu: *caiet, carte, a învăța, învățător, recreație*).
4. Găsiți cuvinte care au înțeles opus față de cel al cuvintelor următoare:
singuratic, s-a înzdrăvenit, râzând, înfloreşte.
5. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți cuvintele de la exercițiul 4.
6. Înlocuiți cuvintele subliniate: *crengile cele **nouă**, straie **nouă**.*
7. Scrieți propoziții, în care cuvintele *păr* şi *par* să aibă mai multe înțelesuri.
8. Explicați înțelesul substantivului *albimea*.
9. Explicați modul în care s-a format acest cuvânt.
10. Dați exemple de alte cuvinte formate în același mod. Alcătuiți propoziții, în care să le folosiți.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

L-a *dus cu vorba.*	***N-au*** *grijă.*	***Plecat-am.***
S-a *dus la râu.*	*A mers* ***c-un*** *om.*	***Alergat-au.***

1. Explicați modul de scriere al cuvintelor / literelor îngroșate din cele trei coloane.
2. Dați și alte exemple care pot fi scrise în fiecare coloană.
3. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți exemplele de mai sus.

Întrebări

1. De unde fusese adus părul?
2. Cum a fost îngrijit?
3. Cum participă pomul la sărbătoarea Paștelui?
4. De ce se bucură toată lumea că a înflorit părul?
5. De ce Dumnezeu se uita la păr?
6. Ce face copilul de Paște?
7. De ce merge copilul la păr în această zi?
8. Ce părere are băiatul despre ziua de Paște?
9. Care erau obiceiurile de Paște, la Verșeni?
10. Cine povestește despre *părul din ograda bunicilor*?
11. Cine descoperă toate minunile naturii?

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți textul integral, cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul selectiv.
3. Împărțiți textul în fragmente şi notați, pe caiete, ideile principale, sub forma unui plan simplu.
4. Povestiți conținutul textului, pe baza planului simplu.
5. Transcrieți fragmentul care:
   - descrie părul înflorit;
   - arată cum se pregăteşte băiețelul de sărbătoare.
6. Găsiți, în text, epitete, comparații şi personificări şi explicați-le.
7. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți epitete, comparații şi personificări create de voi.
8. Explicați, folosind cuvintele voastre, următoarele propoziții/grupuri de cuvinte: *dominând singuratic peste propria lui umbră*; *sălbaticul a mulțămit prietinilor lui oamenii, râzând în lumină cu cele dintâi flori albe*; *sta ca un glob de lumină în nopțile sărbătorilor de primăvară*; *toată albimea cântă cu sonuri subțirele*.
9. Explicați de ce Mihail Sadoveanu personifică părul.
10. Povestiți, în scris, ce face băiețelul de Paşte.
11. Explicați care este semnificația Paştelui şi care este învățătura transmisă oamenilor. De ce aceştia trebuie să fie buni şi iertători?

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere cu titlul *Christos a înviat!*

Imaginați-vă...

... un dialog între băiețel şi motanul Bică, în ziua de Paşte;
... continuarea povestirii.
Ce credeți că ar putea povesti părul din ograda bunicilor, dacă ar avea cu cine sta de vorbă?

1. ... în Dumnezeu e sfântă la români.
2. Sărbătoarea Învierii lui Iisus.
3. Cel mai prețios dar dat de Dumnezeu oamenilor.
4. Duminica de dinaintea Paştilor.
5. Se sărbătoreşte de Paşte.
6. Locul unde merg creştinii de Paşte.

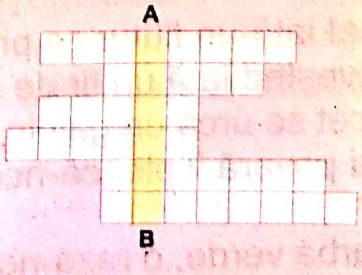

Completând corect, pe coloana A-B, veți găsi substantivul care denumeşte obiceiurile de la marile sărbători.

SFÂRŞITUL IERNEI

de *Vasile Alecsandri*

S-a dus zăpada albă de pe întinsul țării,
S-au dus zilele Babei şi nopțile vegherii.
Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vânt.

Lumina e mai caldă şi-n inimă pătrunde;
Prin râpi adânci zăpada de soare se ascunde.
Pâraiele umflate curg iute şopotind,
Şi mugurii pe creangă se văd îmbobocind.

O, Doamne! iată-un flutur ce prin văzduh se perde!
În câmpul veşted iată un fir de iarbă verde
Pe care-ncet se urcă un galbin gândăcel,
Şi sub a lui povară îl pleacă-ncetinel.

Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoțel în floare,
După o iarnă lungă şi-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!

Scanned with OKEN Scanner

flutur - **fluture**
galbin - **galben**
iernei - **iernii**

perde - **pierde**
pleacă - **apleacă**

Vocabular

♦ *râpă* - adâncitură, vale

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu:
întinsul (țării), *cărare*, *pătrunde*.
Alcătuiți propoziții în care să folosiți și aceste cuvinte.
2. Scrieți cât mai multe cuvinte care au înțeles asemănător cu substantivul *cărare*.
3. Selectați din text adjectivele care însoțesc substantivele:
zăpadă, pământ, câmp, iarbă, gândăcel, rază, iarnă, dor, soare.
Găsiți și alte adjective potrivite.
4. Alcătuiți șase propoziții, în care să se găsească substantive însoțite de adjective.
5. Adăugați, în caiete, cuvinte potrivite pe lângă cele subliniate:

lumina e mai ....
pâraiele curg ....
soare ....
suflet ....

6. Adăugați, în caiete, cuvintele care lipsesc, pentru a alcătui comparații:
... ca cerul; *pământ... ca ...;* *cer... ca...;*
... ca gândul; *gând... ca ...*
7. Adăugați substantivelor: *primăvara, natura, zăpada* unele verbe, care să arate acțiuni caracteristice ființelor.
8. Scrieți trei propoziții, în care cuvântul *răsărit* să aibă înțelesuri diferite.
9. Scrieți cuvintele, opuse ca înțeles, care arată trăsături ale celor două anotimpuri – iarna și primăvara.

OBSERVAȚI:

- **înțelesurile verbului *a curge*:**
  Râul curge la vale.
  Va curge multă apă pe Dunăre.

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

Vasile Alecsandri nu Vasile Alexandri
(substantiv) ***propriu***
proprietar
identitate

1. Explicați sensul acestor cuvinte.
2. Alcătuiți scurte texte, în care să folosiți cuvintele de mai sus.

Întrebări

1. Care sunt semnele care vestesc sfârşitul iernii?
2. Ce schimbări aduce primăvara?
3. Ce sentimente ale poetului Vasile Alecsandri se desprind din poezie?
4. Ce părți de vorbire apar mai des în text? De ce?
5. De ce poezia este o descriere în versuri?
6. Prin ce vă atrage primăvara?

Răspundeți în două feluri:

- **reluând întrebarea sau o parte a acesteia:** *Semnele/elementele care vestesc sfârşitul iernii sunt...*
- **fără să reluați întrebarea:** *Întreaga natură se trezeşte la viață, copacii îşi agață frunze pe ramuri, ghioceii ies de sub zapadă.*

Scanned with OKEN Scanner

1. Citiți poezia, cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Selectați versurile prin care poetul își exprimă bucuria prilejuită de venirea primăverii.
3. Explicați de ce poetul folosește cuvintele *gândăcel, încetinel, clopoțel* în loc de *gândac, încet, clopot*?
4. Selectați versurile care exprimă sentimentele pe care ni le trezesc primăvara și iarna.
5. Explicați titlul poeziei.
6. Memorați poezia. Scrieți, după autodictare, ultimele două strofe ale poeziei.
7. Alcătuiți o compunere cu titlul *Sfârșitul iernii*, în care să folosiți expresii din poezie.

Încercați...

Nu faceți pauză după fiecare vers, ci potrivit semnelor de punctuație: *Câmpia scoate aburi* /pauză cerută de semnul ; / *pe umedul pământ* / se citește în continuare tot versul următor/ *Se/ntind cărări uscate de-al primăverii vânt*.

COMPUNERE

Alcătuiți o scurtă poveste despre primăvară. Dați-i un titlu potrivit. Îmbinați narațiunea cu descrieri și cu dialoguri.

Știați că...

... zilele Babei sunt primele nouă zile ale lunii martie, potrivit legendei babei Dochia. Lor le urmează ziua cocostârcului, a mieilor, a ciocârliei, a rândunelelor, legate de nașterea mieilor și de reîntoarcerea păsărilor călătoare.

Imaginați-vă...

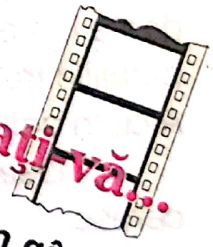

... un dialog între un gândăcel și un fir de iarbă;
... un dialog între iarnă și primăvară.

Să ne jucăm!

1. Găsiți cuvinte al căror sfârșit să se potrivească (să rimeze).
2. Căutați un substantiv de cinci litere, care denumește o pasăre călătoare. Schimbând penultima literă, veți obține alte trei substantive care denumesc:
podoaba pe obrazul bărbaților;
vas mic de navigație;
unealtă înrudită cu toporul.

Scanned with OKEN Scanner

VEVERIȚA

(fragmente)

de *Mihail Sadoveanu*

În ziua de care vorbesc, am găsit soare în poienele de la Repedea ş-o căldură lină, cea dintâi zi în adevăr blândă în această târzie şi schimbătoare primăvară. Din când în când, suna vântul în crengi pe deasupra pădurii. Sticleau ochiuri de apă în încovoieturi de văIcele şi tăuri reci şi negre în funduri de râpi. Pe la adosuri stăruiau încă grămezi de omăt în stropiturile de soare într-o coloare de sânge vechi şi stins. Încă nu-l înțepaseră colții ierbii şi nu-l spărseseră florile. Dar, pe la fețe inundate de lumină, zăream pâlcuri de viorele, ca nişte fulgi de cer.

Deşi eram la jumătatea lui apri, pădurea încă mărturisea suferința iernii. Pe alocuri deschidea hrube de întuneric. În tăurile negre parcă rămăseseră cuibarele şi ouăle părăsite ale balaurilor viscolelor şi furtunilor, care au trecut peste lumea noastră în luna lui faur. Fagi şi plopi rupți şi dărâmați mărturiseau bătăliile trecute. Pădurea păstra încă în cuprinsul ei o mâhnire ş-o oboseală... Aici, în adâncuri, nu fâlfâiau zboruri, nu țârâiau glasuri. Era neclintire şi tăcere.

Deasupra, însă, fulgerau, în primăvara nouă, săgețile de aur ale arcaşului ceresc.

Motocel, locotenentul lui Gheorghe Meiu, umbla înainte pe cărarea ce ducea în fundul râpii. Deodată se opri, în neclintirea pădurii pustii, şi dădu un strigăt de bucurie. Înalță brațul şi arătă spre furca unui fag:

— O veveriță!

Ne oprirăm în cărare şi căutarăm cu privirile minunea pe care o descoperise copilul.

Era într-adevăr o veveriță, un ghem de blăniță de coloarea flăcării cu coada stufoasă adusă pe spinare spre urechi, c-un căpuşor minuscul în care licăreau ochişorii ca două boabe de ploaie ori de lacrimi.

La exclamațiile noastre se mişcă brusc şi trecu în partea cealaltă a trunchiului, ca să se ascundă de privirile noastre. Apoi apăru mai sus, pe altă creangă.

Scanned with OKEN Scanner

Tăcurăm. Ea era însă tot neîncrezătoare. Se furişă pe o ramură subțire, apoi, desprinzându-se de acolo, trecu pe-un fag mai bătrân. Făcuse o săritură fără îndoială, de pe o creangă joasă, în înălțime; însă fără nici o sforțare, ca şi cum puful ei de flacără se desprinsese de-aici şi plutise în sus. Acolo, în fagul cel bătrân, se opri puțin cercetându-ne atât cât puturăm să-i observăm cravata albă; apoi dispăru iar în partea opusă. De-acolo nu ne vedea ea, şi-şi închipuia, cu grăunciorul ei de înțelegere, că n-o vedem nici noi.

Îndată ce mă lăsai iarăşi la vale, o văzui însă iar. Rămăsei în urma tuturor, privind-o atent şi neclintit. Globul iernii era jos, în tăul negru; şi ea era sus, flacără măruntă a vieții. Se temea încă de duşman; rămăsese încă o clipă în ea amintirea dezastrului şi a marei bătălii; bănuia încă o primejdie acum când cânta soarele în crengi; şi stătea neclintită ca o frunză, lipită strâns de trunchiul fagului bătrân, şi, cu urechea grămădită în scoarță, asculta un ceasornic care bătea, acolo mărunțel, măsurând timpul. Nu era însă decât inimioara ei de puişor al fagului, al pădurii, ş-al primăverii.

april	**- aprilie**
coloare	**- culoare**
dintăi	**- dintâi**
marei	**- marii**
ş-al	**- şi al**
ş-o	**- şi o**
vălcele	**- vâlcele**

Vocabular

- *hrubă* - încăpere sau galerie sub pământ
- *minuscul* - foarte mic
- *tăul* - balta, lacul

COMPUNERE

Alcătuiți o compunere cu titlul *Pădurea la sfârşitul iernii*, descriind aspectul pădurii după trecerea anotimpului rece.

Imaginaţi-vă...

... un dialog între Motocel şi veverița care povesteşte cum şi-a petrecut iarna;

... un dialog între un ghiocel şi o pasăre călătoare care se reîntoarce la cuib.

Ştiați că... ... denumirile populare ale anului sunt: *gerar, faur (făurar), mărțişor, prier, florar, cireşar, cuptor, gustar, răpciune, brumărel, brumar, undrea*?

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu următoarele cuvinte:
mărturisea, dărâmat, mâhnire, râpă, neclintit, stufos, sforțare, dezastru, primejdie.

2. Înlocuiți cuvintele subliniate cu expresii sau cuvinte din text:
*Pădurea încă mai **amintea** suferința iernii. În **adâncuri**, nu se mișca și nu se auzea nimic. **Căutarăm cu privirile** ființa pe care o descoperise copilul. **Își închipuia**, cu mintea ei, că n-o vedem nici noi. **Se temea** încă de iarnă.*

3. Explicați construcțiile:
pădurea încă mărturisea suferințele iernii; ochișori ca două boabe de ploaie ori de lacrimi; grăunciorul ei de înțelegere; mai păstra în gând amintirea dezastrului și a marei bătălii; rămăseseră cuibarele și ouăle părăsite ale balaurilor viscolelor și furtunilor.

4. Găsiți și alte expresii prin care puteți defini:
razele - *săgeți de aur ale arcașului ceresc*;
veverița - *flacără măruntă a vieții*;

5. Scrieți câte trei propoziții, în care substantivele *furcă* și *scoarță* să aibă înțelesuri diferite.

6. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți și următoarele expresii:

a da — *pe față*, *importanță*, *de gol*, *semne de viață*, *bir cu fugiții*.

Completați lista cu alte expresii.

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

Explicați de ce nu sunt corecte formulările:
cobor în jos; urc în sus; prefer mai bine.

1. Indicați formulările corecte și alcătuiți propoziții în care să le folosiți.
2. Alcătuiți o listă cu alte formulări greșite.

Întrebări

1. Ce prezintă textul intitulat *Veverița*?

2. Ce văd oamenii în pădure?

Scanned with OKEN Scanner

3. Ce urme a lăsat iarna?

4. Ce a descoperit Motocel?

5. Cum arăta veverița?

6. Ce reprezintă ea pentru vizitatorii pădurii?

7. Ce sentimente încearcă Mihail Sadoveanu în fața naturii?

1. Citiți textul în întregime, cu intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Citiți textul selectiv.
3. Împărțiți fragmentul în unități logice.
4. Scrieți planul de idei sub formă de: • propoziții afirmative; • întrebări; • titluri.
5. Povestiți textul, • folosind și cuvinte și expresii ale autorului; • folosind cuvintele și expresiile voastre.
6. Transcrieți rândurile în care este descrisă veverița.
7. Găsiți grupuri de cuvinte prin care este personificată pădurea. Explicați ce sugerează folosirea lor.
8. Selectați expresii care realizează imagini — vizuale / auditive
9. Alcătuiți un portret al veveriței folosind — expresii din text / expresii ale voastre.
10. Selectați, din text, epitete și comparații. Alcătuiți propoziții în care să le folosiți.

1. Încercați să citiți următoarele litere:

$\frac{R}{D}$

Dacă ați citit corect, veți afla un cuvânt care este opusul lui „încet”.

2. Un alt exercițiu de citire a unor litere:

O a

Cele două litere exprimă, într-o propoziție, o constatare despre om și prietenie.

Scanned with OKEN Scanner

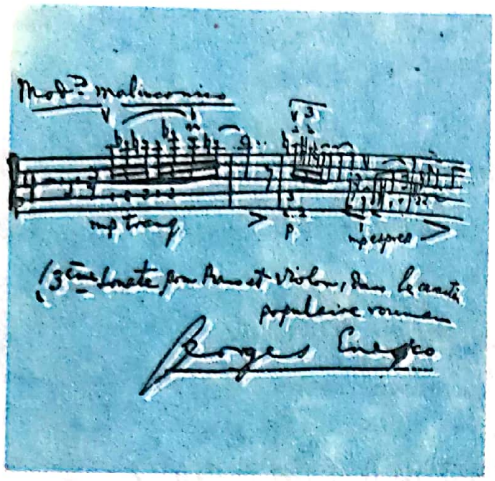

GEORGE ENESCU ŞI ŞTEFAN LUCHIAN

(fragmente)

de Tudor Arghezi

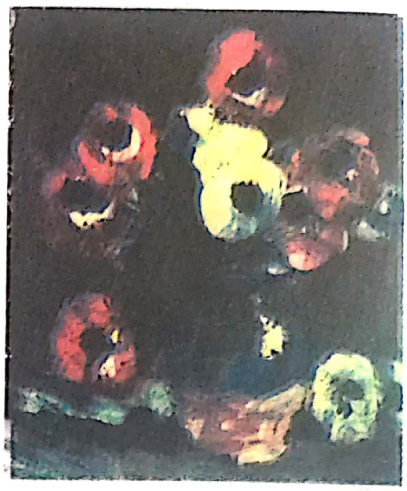

Înaintea primului mare război, din 1914, trăiau paralel în România, fără să se cunoască de la om la om, două mari personalități, doi artişti: compozitorul Enescu şi pictorul Luchian. Unul, artist al sunetului frumos şi celălalt, artist al pensulei delicate.

Lui George Enescu viața i-a fost binevoitoare. Încă din copilărie, poteca pe care pornise spre Bucureşti, ca un ucenic de lăutar cu scripca subsuoară, i s-a lărgit deodată şi a luat proporțiile unui drum sigur şi drept, străbătând continente şi, mai târziu, planeta jur-împrejur...

Pictorul Ştefan Luchian era o valoare certă pentru sensibilitatea şi intuițiile de profunzime ale lui George Enescu. Enescu realiza pe vioară lumina pe care contemporanul lui obscur o aşternea cu penelul pe pânză...

Cu toate că mai tânăr decât Luchian, mi-aş permite să afirm că eram prieten cu el. Îl vizitam des în casa lui, marcată astăzi cu o placă de marmură, de cimitir. El îşi primea prietenii rămaşi, în atitudinea lui de Prometeu înlănțuit. De ani de zile, zăcea doborât de boala lui cumplită, natura asociindu-se ca să-l chinuiască până în ultima secundă, cu nepăsarea brută şi răutatea veninoasă, şi cu incompetența medicală a vremii. Uşa lui Luchian era slobodă şi deschisă orişicăruia, ziua şi noaptea, ca la biserică. O candelă veghea cu scânteia ei, ca să desluşească vag, pe întuneric lucrurile din odaie.

L-am găsit într-o dimineață zguduit, dar însufleţit, şi cu ochii lui frumoşi, aprinşi. După ce-l părăsiseră rând pe rând toate organele care fac viața, dacă nu plăcută, cel puțin suportabilă – mai trăiau în el ochii şi glasul, care a grăit articulat până la stingerea ființei întregi. Luchian plângea... Plângea de o emoție fericită...

Mi-a povestit că venise noaptea o umbră cu pelerină, strecurată în odaia lui. Mută, umbra a scos din pelerină o vioară şi a cântat. I-a cântat două ore întregi, parcă o muzică dintr-altă lume. Apoi, umbra şi-a luat vioara şi pelerina, s-a apropiat de patul răstignitului şi i-a spus: „Iartă-mă, te rog, sunt George Enescu". Mâinile nu şi le-au putut strânge, pentru că brațele pictorului nu se mai puteau mişca de un an.

Scanned with OKEN Scanner

Amintind de darul discret, făcut unui artist părăsit, cred că nici un elogiu, ce i s-ar putea aduce maestrului George Enescu, maestru cu adevărat, nu poate întrece aducerea aminte.

Vocabular

- *cert* - sigur, neîndoielnic
- *intuiție* - înțelegere
- *incompetență* - lipsă de pricepere
- *vag* - neclar, confuz
- *răstignit* - chinuit, torturat
- *Prometeu* - (în mitologia greacă) fiu al titanului Iapet, ocrotitorul oamenilor, a furat focul din ceruri şi l-a readus pe pământ

Exerciții lexicale

1. Găsiți cuvinte care au acelaşi înțeles cu următoarele cuvinte: *slobod, delicat, a afirma, a se asocia, a veghea.*
2. Completați, în caiete, folosind cuvinte potrivite:

emoție	*fericită*	***răutate***	*veninoasă*	***ochi***	*aprinşi* ....

3. Înlocuiți cuvintele subliniate cu expresii întâlnite în text:
   - Unul era ***compozitor*** şi celălalt *pictor*.
   - Ochii lui erau ***strălucitori***.
   - Se auzea o muzică ***deosebit de frumoasă*** ...
   - ... până la ***moarte*** ...
4. Scrieți propoziții, în care cuvântul *desluşeşte* să aibă înțelesuri diferite.
5. Explicați cu ajutorul dicționarului cuvintele: *noțiune, scripcă, proporție, elogiu, operă, compozitor, atitudine.*

George Enescu

Ştiați că...

... a trăit între anii 1881 şi 1955?
... a fost compozitor, violonist, dirijor şi pianist?
... a studiat la Viena şi la Paris?
... a folosit în operele sale motive din cântecul popular românesc?

Ştefan Luchian

Ştiați că...

... a trăit între anii 1868 şi 1916?
... a fost unul dintre marii pictori români?
... a studiat la Bucureşti, München şi Paris?
... a pictat peisaje, portrete şi flori?

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

1. Despărțiți în silabe cuvintele: *personalități*, *compozitor*, *atitudine*, *suportabil*, *răstignit*, *însuflețit*.
2. Selectați din text cuvintele scrise cu cratimă. Explicați folosirea ei.
3. Explicați, oral, folosirea semnelor de punctuație.

Întrebări

1. Cine au fost George Enescu şi Ştefan Luchian?
2. Ce moment din viața acestora prezintă Tudor Arghezi?
3. De ce credeți că George Enescu i-a cântat pictorului?
4. De ce era emoționat şi fericit Ştefan Luchian?
5. Cum apreciați gestul muzicianului?
6. De ce credeți că Tudor Arghezi povesteşte această întâmplare?

COMPUNERE

Povestiți în scris o întâmplare, trăită sau auzită, despre felul cum a fost alinată suferința cuiva.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți volumul *Jurjac. Enescu copil* de Pavel Câmpeanu.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII ŞI TEME

1. Împărțiți textul în fragmente. Povestiți fiecare fragment şi scrieți ideea principală.

2. Transcrieți alineatul care începe cu: *Mi-a povestit că... .*

3. Explicați de ce George Enescu a spus: *Mi-am slujit patria cu armele mele: pana, vioara şi bagheta.*

4. Priviți tabloul *Un zugrav*, autoportretul lui Ştefan Luchian. Enumerați câteva trăsături de caracter ale pictorului sugerate de tablou.

5. Ascultați un fragment din *Rapsodia I* de George Enescu. Exprimați sentimentele şi gândurile pe care vi le-a trezit această audiție.

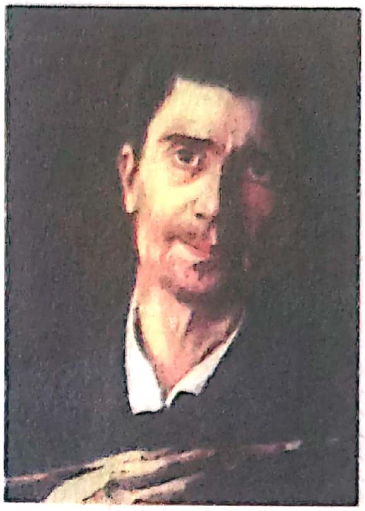

Imaginaţi-vă...

o întâlnire ce ar fi putut avea loc, în alte condiții, între cei doi mari artişti.

■ **Copiați tabelul de mai jos pe caiete şi completați-l cu numele marilor noştri artişti: Mihail Sadoveanu, Nicolae Grigorescu, George Enescu, Constantin Brâncuşi, Ciprian Porumbescu, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Ştefan Luchian.**

■ **Cine scrie primul numele a două lucrări cunoscute ale fiecărui artist?**

Muzicieni	.....
Pictori	.....
Sculptori	.....
Scriitori	.....

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

INVENTATORUL DIN ŞURA CU PORUMBEI

(fragmente)

de *I.M. Ştefan*

Câte nu se povestesc – şi pe drept cuvânt – despre spiritul inventiv de care Aurel Vlaicu a dat dovadă încă din copilărie!

Multe jucării mecanice a construit pentru el şi prietenii săi în şura cu porumbei a casei din Binţinţi, unde-şi ţinea sculele! Cel mai mult însă îl preocupa – ca şi pe Traian Vuia – zborul păsărilor şi ridicarea zmeielor în văzduh.

Într-o zi, privind un zmeu care se legăna în bătaia vântului, Aurel Vlaicu i-a spus prietenului său:

— Vezi tu balaurul acela de hârtie cu care se joacă acolo nişte copii? Acela îi maşină de zburat, numai că în locul aţei trebuie să fie un motor care să-l tragă după el, apoi o cârmă să-l mâne într-o parte sau alta. Eu o să fac într-o bună zi o adevărată maşină de zburat!...

Părinţii lui aveau de pătimit, căci mulţi consăteni se plângeau de cele ce se întâmplau...

— Tare îi rău Aurel al vostru! Ce-o fi având de chinuieşte în aşa hal animalele? Sunt doar şi ele făpturi. Mai ales, nu ştiu ce i-a căşunat împotriva gâzelor. Le face vrăji!...

Scanned with OKEN Scanner

El a râs. De fapt, nu voia altceva decât să desluşească taina plutirii lor în aer. Când reuşea să prindă un tăun, îl lega cu o aţă şi îi urmărea sforţările sale de a se înălţa de la pământ. După „experienţe", le dădea drumul şi acestea îşi reluau vesele zborul...

Altfel, era un copil bun, ascultător, respectuos, dascălii îl pomeneau ca vrednic şi înzestrat...

Într-o vreme, când era elev la şcoala din Orăştie, locuia la o bătrână care, nu numai că-l jecmănea luându-i o chirie mare, îi mai şi fura din lada unde-şi ţinea alimentele. Aurel a montat la capacul lăzii o vergea prinsă de un arc de oţel. Vai de cel care avea să ridice capacul!

Cum a plecat băiatul de acasă, baba s-a şi repezit spre ladă, ca să mântuiască mierea cea gustoasă. Dar, pac! vergeaua a şi plesnit-o zdravăn peste obraz, aşa că a căzut pe spate...

Şi câte n-a făcut Aurel când era copil! Colegii lui de şcoală au povestit mai târziu cum a construit o bărcuţă pusă în mişcare de un elastic răsucit, cum a construit singur un ceasornic, cum a făcut o instalaţie electrică cu bec...

Dar, dacă tehnica l-a pasionat încă din şcoală, nu neglija nici alte preocupări. Îi plăcea să citească poezii, îndrăgind în special versurile unor poeţi ca George Coşbuc, Şt.O. Iosif şi Octavian Goga – care, mai târziu, i-au devenit prieteni şi susţinători.

îi	**- este**
sforţare	**- forţare**

Vocabular

- *să mâne* - să conducă
- *experienţe* - încercări
- *dascăl* - învăţător
- *pomeneau* - aminteau, considerau
- *să mântuiască* - să termine

Imaginaţi-vă...

... o discuţie între Aurel Vlaicu şi gâzele pe care le observa;

... o discuţie între Aurel Vlaicu şi un pilot din zilele noastre.

Încercaţi...

Alcătuiţi o caracterizare sumară a copilului Aurel Vlaicu.

COMPUNERE

1. Explicaţi, într-o compunere de douăzeci de rânduri, cuvintele lui Octavian Goga despre Aurel Vlaicu: *E un val de lumină care a uimit o clipă lumea...*
2. Prezentaţi un miting aviatic, în care să folosiţi, pentru a descrie zborul avioanelor, verbe ce exprimă acţiunile unor fiinţe: *se smuceşte, se zbenguie* etc. Daţi-i un titlu.

Scanned with OKEN Scanner

Exerciții de vocabular

1. Găsiți, în *Micul dicționar*, înțelesurile cuvintelor:
a desluși, spirit, taină, fire.
2. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți și cuvintele de la exercițiul 1.
3. Găsiți cuvinte care au același înțeles cu următoarele cuvinte:
a preocupa, a mâna, dibăcie, făptură, a născoci, povară, dascăl.
4. Alcătuiți propoziții, în care să se găsească și unele dintre cuvintele de la exercițiul 3.
5. Scrieți propoziții, în care cuvântul *mâna* să aibă înțelesuri diferite (verb, substantiv).
6. Înlocuiți expresiile de mai jos prin cuvintele potrivite:
balaur de hârtie, mașină de zburat, aveau de pătimit.
7. Adăugați, în caiete, cuvinte potrivite pe lângă cele subliniate:

spirit	*inventiv*	***meșterite***	*iscusit* ....

8. Scrieți litere sau grupuri de litere înaintea următoarelor verbe sau după ele, pentru a forma cuvinte noi:
a da, a veni, a scrie, a citi, a învăța, a repeta.
9. Explicați înțelesul expresiilor:

a da — *dovadă, seama, ochi (cu cineva), bineți, buzna, gata*

a scoate din fire
a-și veni în fire
(om) în toată firea
a-și pierde firea

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

moș bătrân	***bătrân***
avansați înainte	***avansați***
fată tânără	***tânără***

1. Explicați de ce formele subliniate sunt corecte.
2. Alcătuiți scurte propoziții cu aceste cuvinte.
3. Explicați scrierea cu cratimă a cuvintelor din text.
4. Despărțiți în silabe cuvintele: *deslușit, meșterit, consăteni, întâmplare, năzdrăvenii.*

Scanned with OKEN Scanner

Întrebări

1. De ce îl pasiona pe Aurel Vlaicu dorința de a realiza un avion?
2. Cum încerca să afle tainele plutirii în aer?
3. Ce calități l-au ajutat pe Aurel Vlaicu să reușească?
4. Cum îl apreciau dascălii săi?
5. De ce Aurel Vlaicu este o mare personalitate a poporului român?

EXERCIȚII ȘI TEME

1. Citiți textul, respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Împărțiți textul în fragmente şi scrieți ideile principale.
3. Povestiți, oral, conținutul textului.
4. Scrieți rezumatul textului.
5. Reduceți conținutul textului la o idee dezvoltată.
6. Transcrieți fragmentele care redau:
   - dorința lui Aurel;
   - experiențele lui.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURĂ

Citiți volumul: *Povestiri despre cutezători*, de Mihail Drumeş.

Știați că...

... Aurel Vlaicu a fost unul dintre pionierii aviației mondiale?
... primul avion proiectat, construit şi pilotat de A. Vlaicu a zburat la 17 iunie 1910?
... sora sa Valeria, la numai cinci ani, a zburat alături de fratele ei?

1. Completați, oral, spațiile punctate, pentru a obține un cunoscut proverb românesc: *A avea... de cojocul cuiva.*

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

LECTURĂ

Scanned with OKEN Scanner

SUPLIMENTARĂ

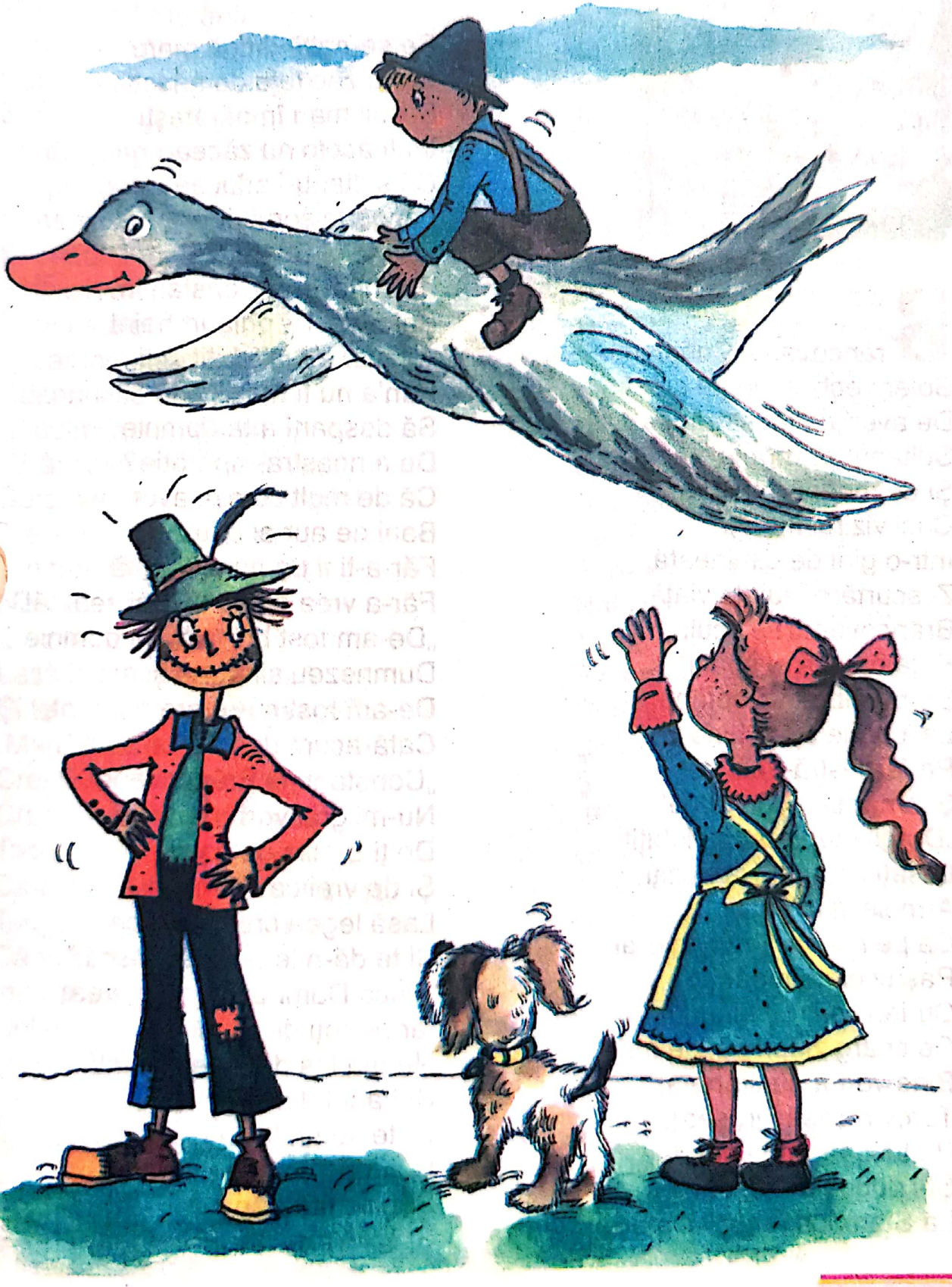

Scanned with OKEN Scanner

CONSTANTIN BRÂNCOVANUL

(baladă populară)

Brâncovanul Constantin
Boier vechi şi domn creştin,
De averi ce tot strângea
Sultanul se îngrija[1]
Şi de moarte-l hotăra,
Căci vizirul îl pâra.
Într-o gioi de dimineață,
Zi scurtărei[2] lui de viață,
Brâncovanul se scula,
Fața blândă el spăla,
Barba albă-şi pieptăna,
La icoane se-nchina,
Pe fereastră-apoi căta
Şi amar se spăimânta!
„Dragii mei, coconi[3] iubiți!
Lăsați somnul, vă treziți,
Armele vi le gătiți
Că pe noi ne-a-ncongiurat
Paşa cel neîmpăcat,
Cu-ieniceri, cu tunuri mari
Ce sparg ziduri cât de tari!"
Bine vorba nu sfârşea,
Turcii-n casă iuruşea[4],
Pe tuspatru mi-i prindea
Şi-i ducea de-i închidea
La Stambul, în turnul mare

Ce se-nalță lângă mare,
Unde zac fețe domneşti
Şi soli mari împărăteşti
Mult acolo nu zăcea,
Că sultanu-i aducea
Lângă foişorul[5] lui
Pe malul Bosforului
„Brâncovene Constantin,
Boier vechi, ghiaur[6] hain!
Adevăr e c-ai chitit
Pân'a nu fi mazilit[7]
Să desparți a ta domnie
De a noastră-mpărăție?
Că de mult ce eşti avut
Bani de aur ai bătut
Făr-a-ți fi de mine teamă,
Făr-a vrea ca să-mi dai seamă!"
„De-am fost bun, rău la domnie
Dumnezeu singur o ştie;
De-am fost mare pre pământ,
Cată-acum de vezi ce sunt!"
„Constantine Brâncovene!
Nu-mi grăi vorbe viclene.
De ți-e milă de copii
Şi de vrei ca să mai fii,
Lasă legea creştinească
Şi te dă-n legea turcească."
„Facă Dumnezeu ce-a vrea!
Iar pe toți de ne-ți tăia,
Nu mă las de legea mea!"
Sultanul din foişor
Dete semn lui imbrohor[8].
Doi gelați[9] venea curând
Săbiile fluturând,
Şi spre robi dacă mergea,

Scanned with OKEN Scanner

Din coconi îşi alegea
Pe cel mare şi frumos,
Şi-l punea pe scaun gios,
Şi cât pala[10] răpezea,
Capul iute-i reteza!
Brâncovanul greu ofta
Şi din gură cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!"
Cei gelaţi iarăşi mergea
Şi din doi îşi alegea
Pe cel gingaş mijlociu
Cu păr neted şi gălbiu
Şi pe scaun îl punea
Şi capul îi răpunea[11]!
Brâncovanul greu ofta
Şi din suflet cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!"
Sultanul se minuna
Şi cu mila se-ngâna:
„Brâncovene Constantin,
Boier vechi şi domn creştin!
Trei coconi tu ai avut,
Din trei doi ţi i-ai pierdut;
Numai unul ţi-a rămas!
Cu zile de vrei să-l las,
Lasă legea creştinească
Şi te dă-n legea turcească!"
„Mare-i Domnul Dumnezeu!
Creştin bun m-am născut eu,
Creştin bun a muri vreu...
Taci drăguţă, nu mai plânge
Că-n piept inima-mi se frânge,
Taci şi mori în legea ta
Că tu ceriu-i căpăta!"
Imbrohorul se-ncrunta,
Gelaţii se-năinta
Şi pe blândul copilaş
Dragul tatii fecioraş,
La pământ îl arunca
Şi zilele-i rădica[12].
Brâncovanul greu ofta
Şi cu lacrimi cuvânta:
„Doamne! fie-n voia ta!"
Apoi el se-ntuneca,
Inima-i se despica,
Pe copii se arunca,
Îi bocea, îi săruta,
Şi turbând apoi striga:
„Alelei! tâlhari păgâni!
Alei! voi feciori de câni!
Trei coconi eu am avut,
Pe tustrei mi i-aţi pierdut!
Dare-ar Domnul Dumnezeu
Să fie pe gândul meu:
Să vă ştergeţi pre pământ
Cum se şterg norii la vânt,
Să n-aveţi loc de-ngropat,
Nici copii de sărutat!"
Turcii crunt se oţerea[13]
Şi pe dânsul tăbăra,
Haine mândre-i le rupea,
Trupu-i de piele jupea,
Pielea cu paie-o împlea,
Prin noroi o tăvălea
Şi de-un paltin o lega
Şi râzând aşa striga:
„Brâncovene Constantin,
Ghiaur vechi, ghiaur hain!
Cască ochii-a te uita
De-ţi cunoşti tu pielea ta?"
„Câni turbaţi, turci, liftă[14] rea!
De-ţi mânca şi carnea mea,
Să ştiţi c-au murit creştin
Brâncovanul Constantin!"

Vocabular

1. *se îngrija* - se îngrijora
2. *scurtare de viaţă* - ucidere, omorâre
3. *cocon* - fiu
4. *iuruşea* - dădeau iureş, năvaleau
5. *foişor* - pridvor, cerdac, terasă, construcţie izolată în curtea sau în grădina unei case, turn
6. *ghiaur* - denumire dispreţuitoare dată de turci, în trecut, românilor
7. *mazilit* - scos din domnie

Scanned with OKEN Scanner

Vocabular

8. *imbrohor*- persoană trimisă de sultan în țările române cu misiuni foarte importante
9. *gelat*(gealat) - călău
10. *pală*- sabie
11. *răpune*- (aici) tăia
12. *ridica zilele*- omora
13. *se oțerea* (se oțărau) - se mâniau, se răsteau
14. *liftă*- termen de ocară dat cotropitorilor

Teme

1. Ce sentimente v-a trezit comportarea domnitorului?
2. Realizați un portret al acestuia.

Citiți și baladele: *Novac și corbul, Cântecul lui Mihai Viteazul, Iancu Jianu.*

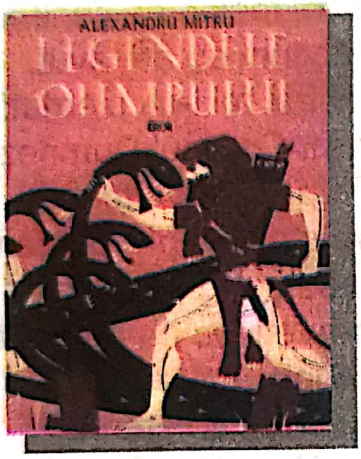

PROMETEU ADUCE OAMENILOR FOCUL

(fragment)

de *Al. Mitru*

Prometeu ceruse, în repetate rânduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amâna cu vorba de azi, pe mâine și poimâine.

Acum, după-ntâmplarea asta, s-a dus la el încă o dată și l-a rugat:

— Oamenii trăiesc greu. Îndură frig, îndură beznă. Sălăşluiesc numai în peşteri. Sunt doar pescari şi vânători. Mănâncă fructe din copaci. Eu vreau să-i văd meşteşugari[1], şi pentru asta au nevoie de focul tău, ce se găseşte, zăvorât bine, în Olimp...

Dar Zeus, mânios pentru ocara[2] îndurată, l-a luat pe Prometeu la goană.

— Tu ce gândeşti? Că Zeus e-atât de prost să le dea oamenilor focul? Tu i-ai făcut asemeni nouă, şi dacă or avea şi focul, ar fi în stare să se scoale cu armele să mă lovească şi să-mi pierd tronul[3]...

— Eu una ştiu, mărețe Zeus, că oamenii, până la urmă, tot or să capete acest foc ...

— Te-nşeli când crezi că mă înduplecI a răcnit Zeus, spumegând. Focul acesta e ceresc. Oamenii-n vale pot să piară, şi focul tot n-am să ți-l dau. Eu nu-l trimit jos, pe pământ, decât când vreau să pedepsesc făpturile-ți nesuferite, însă atunci sub chip de trăsnet. Deci du-te, du-te, Prometeu, până n-apuc să te lovesc pe tine, cel dintâi, acum, fiindcă m-ai îndârjit destul...

Altul, de spaimă, ar fi cerut grăbit iertare, căutând, cumva, să-l îmblânzească pe zeul cel atotputernic. Dar Prometeu, prea îndrăzneț, nu

Scanned with OKEN Scanner

era unul dintr-aceştia.

Şi-aşa, precum spune legenda, în toiul nopții următoare, titanul[4] a pornit la drum. S-a furişat în fierăria unde lucra Hefaistos fulgerele lucii[5] orbitoare, pentru stăpânul din Olimp.

În fierărie, pe-un pat moale, Hefaistos sforăia, dus... Focul ardea domol pe vatră, cu pâlpâiri albastre, roşii, aruncând umbre viorii pe fața zeului înnegrită de fum, cenuşă şi scântei, scăldată toată în sudori.

Deodată, auzind un zgomot, Hefaistos s-a întors pe-o parte, cu trupul greu şi obosit, şi-a îngăimat ceva prin somn. Promoteu s-a oprit puțin. Avea cu el, în mâna stângă, tulpina unei plante verzi – plantă de soc, pe cât se spune – scobită însă înăuntru. Luase tulpina asta verde, ca să ascundă în ea focul şi totuşi să nu se aprindă.

A stat şi-a aşteptat o vreme, până ce a văzut că zeul a adormit ca mai-nainte şi, repede, a luat din vatră un bob de jar şi l-a ascuns în tulpinița aceea verde. Apoi s-a repezit afară.

Noaptea era adâncă, neagră. Prometeu a fugit prin noapte. A tot fugit neobosit, până ce-a ajuns în văi. Acolo s-a oprit din fugă. A chemat oamenii la el. Cu bobul roşu a aprins o grămăjoară de surcele. Surcelele au pâlpâit, şi-o flacără strălucitoare s-a-nălțat veselă-n văzduh. Din grămăjoara asta mică, alte mormane s-au aprins. Şi-acum, în peşteri, pe de-a rândul, focul ardea vioi, în timp ce oamenii se încălzeau şi-i mulțumea, cu negrăită bucurie, celui ce-i ocrotise iar.

Dar cum s-a văzut arzând focul, pe câmp, pe munte, prin păduri, Hermes l-a şi vestit pe Zeus:

— Stăpâne, focul din Olimp a fost răpit de Prometeu şi dăruit celor de jos. Priveşte-i cum îşi moaie-n flăcări arama şi o ciocănesc. Îşi fac unelte, arme, roate, corăbii, case, tot ce vor... Sunt învățați de Prometeu, titanul care ne-a trădat...

— Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, aşa de tare, că pământul s-a zguduit până-n străfund. Cum? Tot titanul Prometeu? ... O! ... Blestematul! A sosit clipa când ne vom răfui. Întâi vreau să-i lovesc pe oameni, să vadă el cum i-am lovit. Pe urmă vine rândul său...

Vocabular

1. *meşteşugar* - meseriaş; persoană care practică o meserie
2. *ocară* - insultă, jignire
3. *tron* - (aici) putere, domnie
4. *titan* - uriaş, gigant
5. *luciu* - strălucire; strălucitor

Teme

1. De ce Prometeu a dorit să aducă oamenilor focul?
2. Ce părere aveți despre fapta acestuia.

Citiți *Legendele Olimpului* de Alexandru Mitru.

Scanned with OKEN Scanner

MINUNATA CĂLĂTORIE A LUI NILS HOLGERSSON PRIN SUEDIA

Gâștele sălbatice

de *Selma Lagerlöf*

(fragment)

Băiatului tot nu-i venea parcă să creadă că ajunsese spiriduș. „O fi vreun vis, vreo simplă închipuire! își zise el. Fără îndoială că peste câteva clipe o să fiu iarăși o ființă omenească!”

Se așeză în fața oglinzii și închise ochii. Peste câteva minute îi deschise iar, nădăjduind că vraja luase sfârșit. Nici pomeneală însă! Era tot de-o șchioapă, deși neschimbat la înfățișare. Părul bălai, pistruii de pe nas, peticele nădragilor și cârpiturile ciorapilor erau la fel ca înainte, cu singura deosebire că se micșoraseră mult, după cum îi era statul acum.

Își dădu atunci seama că orice așteptare era zadarnică și se gândi să recurgă la alte mijloace. Cel mai cuminte lucru pe care putea să-l facă era să-l caute pe spiriduș și să se împace cu el. Începu să sară pe podea, doar l-o descoperi! Îl căută după scaune, după dulap, îl căută sub pat, ba chiar și în cuptor, da' ți-ai găsit să-l afle! Scociorî[1] până și niște găuri de șoareci, dar tot nu-i dădu de urmă. Pierise!

Pe când umbla așa după el, se ruga în gând și-i făgăduia cea mai caldă recunoștință. Și-i mai făgădui că pe viitor se va ține de cuvânt, că nu va mai fi rău, că se va face băiat cuminte și ascultător dacă va fi preschimbat iarăși în ființă omenească. Dar, din păcate, toate aceste făgăduieli nu-i fură de nici un folos.

Își aduse atunci aminte de un lucru. Într-o zi auzise pe maică-sa spunând că spiridușii aveau obiceiul să se aciueze[2] prin grajduri și alergă într-un suflet într-acolo, să-l caute pe spiriduș. Din fericire, ușa casei era întredeschisă, așa că se strecură fără nici o piedică. Altfel n-ar fi putut să ajungă la clanță, să apese pe ea și să deschidă ușa. Pășind în tindă, își căută galenții[3], căci prin casă umblase numai în ciorapi. Tocmai se întreba cum avea să încalțe galenții cei mari și butucănoși, dar chiar în aceeași clipă văzu în pragul ușii niște galenți mici de tot. Așadar, spiridușul se gândise la toate și-i preschimbase până și galenții!... Față de o asemenea prevedere, băiatul

Scanned with OKEN Scanner

rămase uluit şi-l cuprinse o teamă şi mai mare. Acum îşi dădea seama că nenorocirea care se abătuse asupra lui avea să fie de lungă durată.

Pe laviţa veche de stejar din faţa uşii de la tindă sărea sprintenă o vrabie. Cum îl văzu pe ştrengar, ea începu să-l ia în zeflemea:

— Cirip, cirip! Ia uite-l pe Nils care păzeşte gâştele! Uite-l pe Năpârstoc! Uite-l pe Nils Holgersson Năpârstoc!

Gâştele şi găinile din ogradă îşi îndreptară pe dată privirile spre prichindel, după care se porni o cotcodăceală asurzitoare.

— Cucurigu! dădea zvon cocoşul. Aşa îi trebuie! Cucurigu! M-a tras de creastă, dar acum i s-a înfundat şi lui.

— Cât, cât, cât! nu mai conteneau găinile.

Înghesuite într-un cârd des, gâştele îşi lungeau gâturile şi întrebau de zor:

— Cine a făcut minunea asta? Cine, oare?

Dar lucrul cel mai năstruşnic era că băiatul înţelegea tot ce glăsuiau păsările. De pe treptele scării, el le asculta uimit cum sporovăiau de zor. „Cum să nu le pricep graiul, de vreme ce acum sunt un spiriduş?" îşi zicea el.

Îl supăra totuşi obrăznicia găinilor, care se bucurau nespus că fusese preschimbat într-un prichindel. Ca să le sperie, dădu cu o piatră în ele strigând:

— Tacă-vă clonţul, afurisitelor!

Vezi însă că băiatul uitase pesemne că nu mai era în măsură să le sperie. Găinile se îmbulzeau asupra lui şi-l împresurau, cârâind de zor:

— Cât, cât, cât! Aşa ţi-a trebuit! Cât, cât, cât! Aşa ţi-a trebuit!

Băiatul încercă să fugă din faţa lor, dar găinile nu-l slăbiră deloc şi strigau la el de-i luau auzul. Nu-l scăpă de urmărirea lor decât ivirea pisicii.

Vocabular

1. *scociorî* - scormoni, scotoci
2. *să se aciueze* - să se adăpostească
3. *galenţi* - papuci cu talpă de lemn

Teme

1. Ce credeţi că face Nils în continuare?
2. Voi ce aţi face, în locul lui, pentru a ajunge, din nou, om?

Citiţi peripeţiile lui Nils povestite de Selma Lagerlöf în cartea *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*.

Scanned with OKEN Scanner

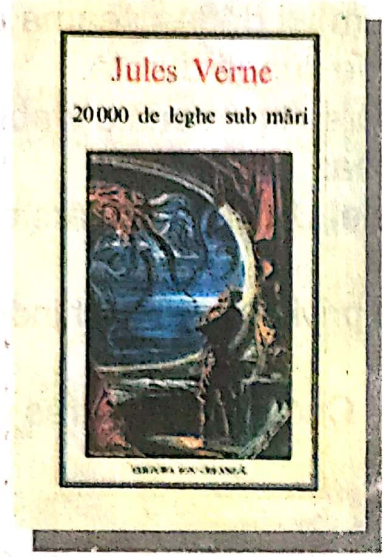

20 000 DE LEGHE SUB MĂRI

de *Jules Verne*

Capitolul XVII
O PĂDURE SUBMARINĂ
(fragment)

Ajunserăm în sfârşit la marginea pădurii, care era, fără îndoială, unul dintre cele mai frumoase colţuri ale nemărginitului domeniu[1] al căpitanului Nemo. El o socotea proprietatea sa. De altfel, cine s-ar fi putut gândi să-şi însuşească aceste domenii din fundul mărilor? Ce alt pionier mai îndrăzneţ ar fi venit, cu toporul în mână, să taie drum prin tufişurile întunecate de acolo?

Pădurea era formată din plante mari, arborescente. Când am pătruns pe sub bolţile ei înalte, privirile mi-au fost atrase de ciudata aşezare a crengilor – aşezare cum nu mai văzusem încă până atunci.

Nici una dintre plantele care creşteau pe solul acestei păduri, nici una dintre ramurile arbuştilor nu se târa, nu se îndoia şi nici nu se întindea orizontal. Toate se înălţau spre suprafaţa oceanului. Nu era fir, nu era panglică, oricât de subţire ar fi fost ea, care să nu stea dreaptă ca o sârmă. Fucuşii[2] şi lianele se întindeau urmând o linie ţeapănă, perpendiculară, aşa cum le obligă densitatea elementului care le crease; dacă le îndepărtam cu mâna, ele reveneau la poziţia de la început, de cum le dădeam drumul. Aici era domnia verticalităţii.

În scurtă vreme mă deprinsei cu aşezarea aceasta neobişnuită, ca şi cu întunericul care ne învăluia. Solul pădurii era presărat cu stânci acuţite de care cu greu ne puteam feri. Flora submarină mi s-a părut destul de bogată, mai bogată chiar decât a zonelor arctice sau tropicale. De la început am amestecat fără să vreau regulile între ele, luând animalele drept plante. Dar cine nu s-ar fi înşelat? Fauna şi flora sunt atât de apropiate în lumea submarină!

Am observat că toate exemplarele acestea ale regnului[3] vegetal erau prinse foarte uşor de fund. Lipsite de rădăcini, nepăsătoare faţă de nisipul, scoicile, pietrişul sau alte corpuri solide pe care stau – ele nu cer hrană, ci doar un punct de sprijin. Plantele acestea se întreţin singure, şi principiul existenţei lor se găseşte în apa care le susţine şi care le hrăneşte. Cea mai mare parte dintre ele avea, în loc de frunze, un fel de plăcuţe de forme ciudate, de un colorit măginit doar la câteva culori: roz, carmin, verde, măsliniu, roşcat şi brun. „Curioasă abatere de la legile naturii şi uimitor mediu mai e acesta, în care regnul animal înfloreşte, iar regnul vegetal, nu!" a spus un naturalist[4] inteligent.

Scanned with OKEN Scanner

Printre arbuştii mari cât copacii, din zonele temperate, la umbra lor udă, se îngrămădeau adevărate tufişuri de flori vii şi, ca să întregească priveliştea, peştii-muscă zburau din creangă în creangă ca nişte colibri.

Pe la ora unu, căpitanul Nemo dădu semnalul de oprire. Eu, unul, n-am putut decât să mă bucur când ne-am culcat cu toţii sub un leagăn de alarice, ale căror crengi ascuţite semănau cu săgeţile.

Popasul acesta scurt a fost o adevărată desfătare. Nu ne lipsea decât plăcerea unei convorbiri. Dar nu era cu putinţă nici să vorbeşti, nici să răspunzi. Totuşi, mi-am apropiat casca mea mare, de aramă, de capul lui Conseil. Am văzut cum ochii îi străluceau de mulţumire şi, ca să-şi arate bucuria, bietul băiat se zbuciuma în carapacea lui într-un fel nespus de caraghios.

Mă miram că după patru ore de drum nu eram lihnit de foame. Care să fi fost pricina acestei neobişnuite stări a stomacului, n-aş putea spune. În schimb simţeam o nevoie grozavă să dorm, aşa cum li se întâmplă tuturor scafandrilor. Ochii mi se închiseră curând îndărătul sticlei groase şi căzui într-o amorţire de neînvins, pe care numai mişcarea făcută în timpul mersului îmi dăduse până atunci putinţa să o înfrunt. Căpitanul Nemo şi vânjosul său tovarăş, întinşi în cristalul limpede al apei, se culcară şi ei. N-aş putea spune cât timp am dormit, dar când m-am trezit mi s-a părut că soarele coboară spre orizont. Căpitanul Nemo se şi sculase. Tocmai mă gândeam să-mi dezmorţesc puţin corpul, când o apariţie neaşteptată mă făcu să sar în picioare.

La câţiva paşi, un păianjen de mare, monstruos, înalt de un metru, mă privea cu ochii săi tulburi, gata să se repeadă spre mine. Cu toate că haina de scafandru era destul de groasă ca să mă apere de muşcăturile fiarei, nu mi-am putut stăpâni o mişcare de groază. Conseil şi marinarul de la *Nautilus* se treziră în aceeaşi clipă. Căpitanul Nemo făcu un semn însoţitorului său şi acesta doborî păianjenul dintr-o lovitură dată cu patul puştii. Groaznicele braţe ale monstrului se zgârciră în spasme[5] înfiorătoare.

Vocabular

1. *domeniu* - proprietate
2. *fucuşi* - alge brune
3. *regn* - parte a lumii vii; regn vegetal şi regn animal
4. *naturalist* - persoană care se ocupă cu studiul ştiinţelor naturii
5. *spasm* - contracţie; tremur

Teme

1. Prin ce v-a impresionat pădurea submarină?
2. Realizaţi şi voi descrierea unui colţ de natură imaginar.

Citiţi cărţile lui Jules Verne *20 000 de leghe sub mări*, *Insula misterioasă* şi *Copiii căpitanului Grant*

Scanned with OKEN Scanner

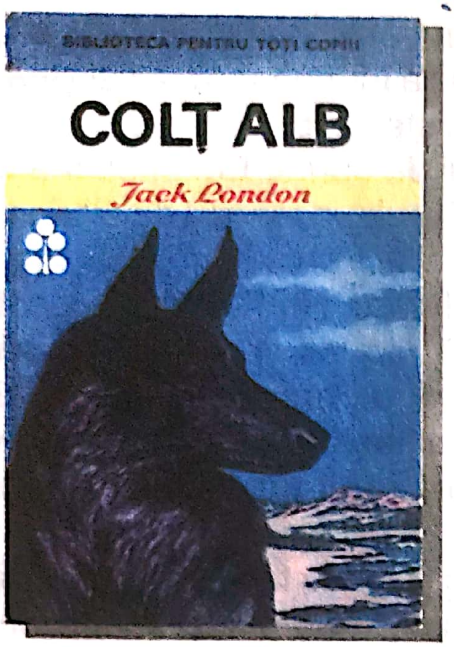

COLȚ ALB

de *Jack London*

Capitolul 3

Puiul cenuşiu

(fragment)

Era deosebit de fraţii şi surorile lui. Părul acestora trăda de pe acum nuanţa aceea roşcată, moştenită de la mama lor, lupoaica; numai el semăna cu tatăl. Din tot culcuşul, el era singurul puiuţ cenuşu – viţă curată de lup – şi, de fapt, la trup, viţă curată din însuşi chiorul, cu singura deosebire că el avea doi ochi, şi nu unul ca tatăl său.

Puiul cenuşiu nu făcuse ochi de prea multă vreme, totuşi, vedea cu multă siguranţă. Încă înainte ca ochii să i se fi deschis, el simţise, gustase şi mirosise. Îşi cunoştea foarte bine cei doi fraţi şi cele două surori. Începuse să se hârjonească cu ei, timid şi neîndemânatic, ba chiar să se şi ciorovăiască[1] şi, ori de câte ori se întârâta, scotea din micul lui gâtlej un sunet ciudat şi răguşit (premergător mârâitului). Şi cu mult înainte de a fi deschis ochii, învăţase, cu ajutorul pipăitului, gustului şi mirosului să-şi recunoască mama – izvor de căldură, hrană lichidă şi duioşie. Mama avea o limbă delicată, mângâietoare, care îl alinta când trecea peste trupşorul lui moale, făcându-l să se strângă bine lângă ea şi să aţipească, adormind apoi.

Cea mai mare parte din prima lui lună de viaţă trecuse astfel, în somn; dar acum vedea foarte bine şi stătea treaz timp mai îndelungat, începând să cunoască îndeaproape lumea. Lumea în care trăia el era întunecoasă, dar nu-şi putea da seama de aceasta, pentru că nu cunoştea alta. Lumina era palidă, dar ochii lui nu simţiseră niciodată nevoia de o altă lumină. Lumea lui era foarte mică. Marginile ei erau pereţii vizuinii, dar cum nu ştia nimic despre lumea largă dinafară, nu se simţea stânjenit[2] de hotarele strâmte ale existenţei sale.

Descoperi, însă, curând, că un perete al lumii în care trăia se deosebea de ceilalţi. Era gura văgăunii şi izvorul de lumină. Făcuse această descoperire cu mult înainte încă de a fi avut gânduri proprii, de a fi avut o voinţă conştientă. Exercitase[3] asupra lui o atracţie, căreia nu i se putuse împotrivi, şi aceasta încă înainte ca ochii să i se fi deschis şi să o fi putut vedea. Lumina acestui perete îi izbise pleoapele lipite, iar ochii şi nervii lui optici[4] palpitaseră[5]. Viaţa din trupul său, din fiecare fibră a trupului său, şi care era însăşi substanţa

Scanned with OKEN Scanner

acestuia, deosebită de viața lui sufletească, tânjise spre lumină, chemându-l spre ea la fel cum iscusitele procese chimice ale plantei o cheamă spre soare.

La început, înainte de a fi căpătat o conştiinţă[6], se târâse mereu spre gura văgăunii. Fraţii şi surorile lui făceau la fel. Pe atunci, nici unul nu se târa spre colţurile întunecate ale peretelui din spate. Lumina îi atrăgea de parcă ar fi fost plante; procesele chimice[7] vitale care se petreceau în trupurile lor cereau lumina – care le era necesară existenței; şi trupurile lor mici, ca de păpuşi, se târau orbeşte, călăuzite de procesele chimice, aidoma cârceilor viței-de-vie. Mai târziu, când fiecare îşi dezvoltă individualitatea[8], simțind imbolduri şi dorințe, atracția luminii crescu. Puii se târau şi se întindeau necontenit spre ea, dar mama lor îi gonea de fiecare dată înapoi.

Astfel, puiul cel cenuşiu mai cunoscu şi alte atribute ale mamei sale decât limba moale, mângâietoare. Tot târându-se spre lumină, descoperi că mama are şi un nas care îl mustra, dându-i un ghiont colțuros, mai târziu descoperi laba care-l dobora la pământ şi-l rostogolea o dată şi încă o dată, cu lovituri iuți şi sigure. Astfel învăță ce e durerea şi pe deasupra se deprinse să se ferească de durere, întâi ocolind, apoi, dacă nu era posibil, ferindu-se şi retrăgându-se.

Vocabular

1. *să se ciorovăiască* - să se certe
2. *stânjenit* - deranjat
3. *exercitase* - stârnise, aţâţase
4. *optic* - care se referă la vedere, la ochi
5. *palpitaseră* - fremătaseră, vibraseră
6. *conştiință* - sentimentul resposabilității față de propria comportare
7. *procese chimice* - operații de transformare a substanțelor
8. *individualitate* - (particularități) caracteristici proprii unei persoane

Teme

1. Povestiți cum descoperă puiul de lup lumea ce-l înconjoară.
2. Imaginați-vă prima ieşire *în lume* a puiului de lup.

Citiți totul despre puiul de lup în cartea lui Jack London *Colț Alb*.

Scanned with OKEN Scanner

SUS LA POARTA RAIULUI

Sus la Poarta raiului
Poarta raiului.
Paşte turma Domnului
Turma Domnului
Linu-i lin şi iarăşi lin
Bate vântul frunza lin
Lin şi iarăşi lin.
Dar la poartă cine sta?
Oare cine sta?
Sta chiar Maica Precista,
Maica Precista,
Lângă ea un legănel,
Leagăn legănel,
Cu un copilaş în el
Copilaş în el.
Linu-i lin şi iarăşi lin,
Bate vântul frunza lin,
Lin şi iarăşi lin.
Vântul bate,nu-l răzbate,
Lin şi iarăşi lin.
Neaua ninge,nu-l atinge,
Lin şi iarăşi lin.
Este chiar pruncul Hristos
Să ne fie sănătos
Lin şi iarăşi lin.

Teme

1. Realizaţi un calendar al datinilor şi obiceiurilor de iarnă din zona voastră.
2. Scrieţi în caiete şi alte colinde pe care le cunoaşteţi.

STEAUA SUS RĂSARE

Steaua sus răsare
Ca o taină mare.
Steaua străluceşte
Şi lumii vesteşte.

Că astăzi Curata,
Preanevinovata,
Fecioara Maria,
Naşte pe Mesia.

În Ţara vestită,
Bethleem numită.
Magii, cum zăriră
Steaua,şi porniră.

Mergând după rază,
Pe Hristos să-l vază.
Şi dacă-l aflară,
La dânsul intrară
Şi se închinară.

Cu daruri vestite,
Lui Hristos menite,
Ducând fiecare
Bucurie mare.

Care bucurie
Şi la voi să fie
De la tinereţe
Pân' la bătrâneţe.

Scanned with OKEN Scanner

TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT

Trei crai de la Răsărit
Spre stea-au călătorit
Şi-au mers, după cum citim
Până la Ierusalim.

Acolo dac-au ajuns
Steaua-n nori li s-a ascuns.
Prin oraş au căutat
Şi pe toți i-au întrebat:

„Unde s-a născut, zicând,
Un crai mare de curând?
Ca să mergem să-l vedem
Şi lui să ne închinăm”.

Iară Irod împărat,
Auzind, s-a tulburat,
Pe crai la el i-a chemat
Şi-n taină i-a întrebat,

Zicând: „Mergeți şi aflați
Şi venind mă-nştiințați;
Să merg să mă-nchin şi eu
Ca unuia Dumnezeu”.

Craii dacă au plecat
Steaua iar s-a arătat
Şi-au mers până au stătut
Unde Hristos s-a născut.

Cu daruri s-au închinat
Şi cu toți s-au bucurat,
Iar-napoi dac-au purces,
Pe altă cale au mers.

Irod rău s-a necăjit,
Oaste mare a pornit
Şi-n Vifleem a intrat
Pe toți pruncii i-a tăiat,

De la doi ani mai în jos,
Să-l taie şi pe Hristos.
Pe Hristos nu l-a tăiat,
Domnul sfânt l-a apărat.

Scanned with OKEN Scanner

VRĂJITORUL DIN OZ

de *Frank Baum*

Leul devine regele animalelor

(fragment)

După ce trecură zidul de porțelan, se găsiră într-un ținut neprietenos, plin de mlaştini, acoperit cu iarbă multă şi înaltă. Mersul era anevoios, pentru că picau adesea în gropile pline de noroi, ce nu se vedeau, dat fiind că le ascundea iarba deasă. Oricum, căutând cu luare-aminte drumul, ajunseră cu bine pe pământ. Dar, aici, regiunea părea mai sălbatică decât oriunde. Şi după un drum lung şi obositor prin mărăcinişuri, intrară într-o altă pădure, unde copacii erau mai înalți şi mai bătrâni decât văzuseră vreodată.

— Pădurea e fermecătoare, grăi Leul, privind împrejurul lui cu plăcere. N-am văzut niciodată un loc mai frumos.

— Îmi pare cam întunecos, spuse Sperie-Ciori.

— Nicidecum, răspunse Leul, mi-ar plăcea să locuiesc aici toată viața. Ia uită-te ce moi se simt frunzele uscate sub călcătura piciorului meu şi ce verde este muşchiul ce se urcă pe copacii ăştia bătrâni. De bună seamă că orice fiară şi-ar dori un sălaş[1] atât de plăcut.

— Poate că se află şi acum fiare sălbatice prin pădure, zise Dorothea.

— Cred că sunt, răspunse Leul, dar nu văd nici una primprejur.

Merseră prin pădure până ce se făcu prea întuneric ca să mai poată înainta. Dorothea, Toto şi Leul se aşezară jos, să doarmă, în timp ce Tăietorul de lemne şi Sperie-Ciori îi vegheau ca de obicei.

Când se iviră zorile, o porniră iar la drum. Nu ajunseră departe, când auziră un hârâit slab, ca un mârâit al mai multor fiare. Toto scheună încetişor, dar ceilalți nu erau speriați şi îşi urmară drumul pe poteca bătătorită, până ajunseră la un luminiş unde erau adunate sute de fiare de toate soiurile. Se aflau aici tigri, elefanți, urşi, lupi, vulpi, şi alte multe soiuri de jivine. În prima clipă, Dorothea se înspăimântă, dar Leul o lămuri că animalele țineau doar o adunare şi, după mârâitul lor, îşi dădea seama că aveau o mare supărare.

De cum vorbi, mai multe din lighioane îl văzură şi îndată toată adunarea tăcu, de parcă Leul avea o putere nemaipomenită asupra lor. Cel mai mare dintre tigri veni spre Leu, făcu o plecăciune, şi rosti:

— Fii binevenit, o, rege al animalelor! Ai sosit la timpul potrivit ca să lupți împotriva duşmanului nostru comun şi să aduci din nou pacea tuturor animalelor acestei păduri.

— Care e supărarea voastră? întrebă Leul, liniştit.

— Suntem cu toții amenințati, răspunse tigrul, de un vrăjmaş fioros, care

Scanned with OKEN Scanner

a sosit acum, în ultimul timp, în pădurea asta. E un monstru înspăimântător. Ca un păianjen mare, cu un trup gros de elefant şi cu picioare lungi cât un trunchi de copac. Monstrul are opt picioare, din acelea lungi şi, când se strecoară prin pădure, apucă un animal cu un picior şi, ducându-l la gură, îl înghite aşa cum ar înghiți un păianjen o muscă. Nici unul dintre noi nu e sigur de viața lui, atâta timp cât trăieşte pe aici acest monstru. De aceea ne-am adunat aici, să hotărâm cum să ne apărăm viața, când te-am văzut pe tine venind încoace...

Leul se gândi o clipă.

— Mai sunt şi alți lei prin pădure? întrebă el.

— Nu. Au fost, dar monstrul i-a mâncat pe toți. Şi, afară de asta, nu erau aşa de mari şi aşa de viteji ca tine.

— Dacă-l răpun pe vrăjmaşul vostru, vreți să vă supuneți mie şi să mă ascultați ca pe regele pădurii? întrebă Leul.

— O vom face bucuros, răspunse tigrul şi toate celelalte fiare răgiră cu un răget puternic, care voia să însemne: «O, vrem!»

— Unde se află acum păianjenul cel mare? întrebă Leul.

— Colo, printre stejari, spuse tigrul.

— Ai grijă de prietenii mei, spuse Leul, şi o porni de îndată să se ia la luptă cu monstrul.

Îşi luă rămas bun de la prieteni şi plecă, mândru, spre bătălia cu duşmanul.

Marele păianjen zăcea, adormit, când îl găsi Leul. Avea o înfățişare atât de urâtă, încât vrăjmaşul lui întoarse capul, cu silă... Şi, pentru că ştia că era uşor să-l atace în timp ce dormea, făcu un salt mare şi sări tocmai pe spatele monstrului, apoi, cu o singură lovitură a labei sale grele, înarmată cu gheare ascuțite, despărți capul păianjenului de trup. Sărind jos, aşteptă până ce picioarele lungi nu se mai zbătură, ca să se încredințeze că e mort de-a binelea. Leul se înapoie în luminiş, unde îl aşteaptau fiarele pădurii şi rosti mândru:

— De aici înainte nu mai aveți de cine să vă temeți.

Atunci fiarele se plecară în fața Leului ca în fața regelui lor şi Leul le făgădui că se va înapoia şi va domni peste toți de îndată ce Dorothea va porni, sănătoasă, în drumul ei spre Kansas[2].

Vocabular

1. *sălaş* - adăpost; locuință
2. *Kansas* - numele unuia dintre Statele Unite ale Americii

Temă

1. Prin ce se aseamănă personajele lecturii cu oamenii?

Citiți cartea *Vrăjitorul din Oz* de Frank Baum pentru a afla peripețiile micuței Dorothea şi ale prietenilor ei.

Scanned with OKEN Scanner

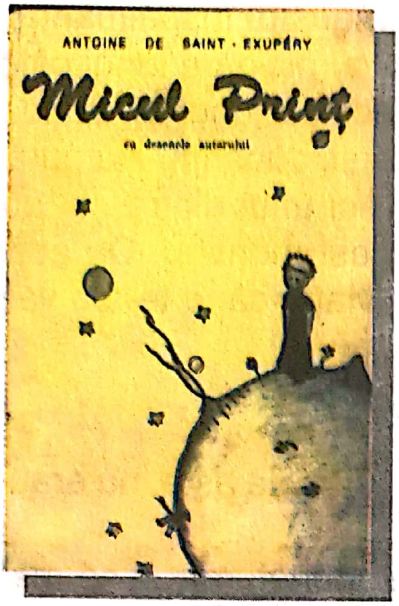

MICUL PRINȚ

(fragment)

de *Antoine de Saint-Exupéry*

Vulpea se întoarse la gândurile sale:

— Viața mea e veşnic aceeaşi. Eu vânez găinile, pe mine mă vânează oamenii. Toate găinile se aseamănă între ele şi toți oamenii se aseamănă între ei. Aşa că mă cam plictisesc. Dar dacă tu mă îmblânzeşti, viața mi se va însenina. Voi cunoaşte sunetul unor paşi deosebit de-al tuturora. Paşii altora mă fac să intru sub pământ. Al tău mă va chema din vizuină, ca o melodie. Şi-apoi, priveşte! Vezi tu, acolo, lanurile de grâu? Eu nu mănânc pâine. Mie grâul nu mi-i de folos. Lanurile de grâu mie nu-mi aduc aminte de nimic. Şi asta-i trist! Tu ai însă părul de culoarea aurului. Va fi, de aceea, minunat, când tu mă vei fi îmblânzit! Grâul, auriu şi el, îmi va aminti de tine. Şi-mi va fi nespus de dragă murmurarea vântului prin grâu...

Vulpea tăcu şi se uită îndelung la micul prinț:

— Te rog... îmblânzeşte-mă, zise apoi.

— Bucuros aş vrea, răspunse micul prinț, numai că nu prea am timp. Am de căutat prieteni şi o mulțime de lucruri de cunoscut.

— Nu cunoaştem decât ceea ce îmblânzim, zise vulpea. Oamenii nu mai au timp să cunoască nimic. Ei cumpără lucruri de gata, de la negustători. Cum însă nu există negustători de prieteni, oamenii nu mai au prieteni. Dacă vrei să ai un prieten, îmblânzeşte-mă!

— Ce trebuie să fac? zise micul prinț.

— Trebuie să ai foarte multă răbdare, răspunse vulpea. La început, te vei aşeza ceva mai departe de mine, uite-aşa, în iarbă. Eu te voi privi cu coada ochiului, iar tu nu vei rosti nici un cuvânt. Graiul e izvor de neînțelegeri. Însă vei putea, pe zi ce trece, să te aşezi din ce în ce mai aproape de mine...

A doua zi, micul prinț veni din nou.

— Mult mai frumos era dacă veneai şi astăzi la aceeaşi oră, zise vulpea. Dacă tu, de pildă, vii la ora patru după-amiază, eu încă de la orele trei voi începe să fiu fericită. Pe măsură ce ora va trece, şi mai fericită mă voi simți. La ora patru, mă vor şi cuprinde un frământat, şi o nelinişte: voi descoperi cât prețuieşte fericirea! Dar, dacă vii la voia întâmplării, eu niciodată nu voi şti la care ceas să-mi împodobesc sufletul. Ne trebuie rituri[1].

— Ce-i acela rit? zise micul prinț.

Scanned with OKEN Scanner

— E şi el ceva cu totul dat uitării, zise vulpea. E ceea ce face ca o zi să se deosebească de celelalte zile, o oră, de celelalte ore. Au un rit, spre pildă, vânătorii mei. Se duc să joace, joia, cu fetele din sat. Joia, prin urmare, e o zi minunată! Mă plimb şi eu, atunci, până la vie. Dacă vânătorii s-ar duce la joc la voia întâmplării, toate zilele ar fi la fel, iar eu n-aş mai avea vacanță niciodată.

Astfel, micul prinț îmblânzi vulpea: Iar când ora despărțirii fu aproape:

— Vai! zise vulpea... Am să plâng...

— Din vina ta, zise micul prinț, eu nicidecum nu-ți voiam răul, ci ai vrut să te-mblânzesc...

— Aşa e, zise vulpea.

— Dar ai să plângi! zise micul prinț.

— Aşa e, zise vulpea.

— Atunci nu dobândeşti nimic din asta!

— Ba dobândesc, zise vulpea, datorită culorii grâului. Apoi adaugă:

— Du-te să mai vezi o dată trandafirii. Vei descoperi că floarea ta nu are-n lume seamăn. Întoarce-te apoi la mine, spre a-ți lua rămas bun, iar eu îți voi dărui o taină.

Micul prinț se duse, să mai vadă o dată trandafirii:

— Voi nu semănați întru nimic cu floarea mea, voi încă nu sunteți nimic, le spuse el. Pe voi nimeni nu v-a îmblânzit, precum nici voi n-ați îmblânzit pe nimeni. Sunteți precum era şi vulpea mea. Nu era decât o vulpe, aidoma cu altele, o sută de mii. Eu însă mi-am făcut din ea un prieten, iar ea acum nu are-n lume seamăn.

Vocabular

1. *rit* - obicei, tradiție

Teme

1. Ce învățătură se desprinde din acest fragment?
2. Scrieți cât mai multe proverbe despre prietenie.
3. Cum ați vrea să fie prietenul vostru?

Citiți în întregime cartea *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupéry.

Scanned with OKEN Scanner

FETIȚA CU CHIBRITURILE

de *Hans Christian Andersen*

Era frig cumplit: ningea şi se făcea noapte. Era cea din urmă noapte a anului, noaptea Anului Nou! Pe frigul şi pe întunericul acesta, mergea pe stradă o fetiță, săracă, desculță şi cu capul gol. Avusese ea pantofi când plecase de-acasă, dar ce folos! Erau prea mari pentru dânsa; îi purtase mai întâi mama-sa şi, fiindcă erau aşa de mari, fetița i-a pierdut când s-a grăbit să treacă strada, din pricină că tocmai veneau în goană două trăsuri. Un pantof nu-l mai găsise, iar pe celălalt l-a şterpelit un băieţaş; zicea că are să-l facă leagăn când are să aibă şi el copii.

Şi acuma, săraca fetiță mergea desculță, şi picioruşele ei erau vinete de frig. Ducea într-un şorț vechi o mulțime de cutii de chibrituri şi o cutie o ținea în mână. Toată ziua umblase aşa şi nu-i dăduse nimeni nici măcar un bănuț. Şi-acuma era ostenită, flămândă şi pe jumătate înghețată de frig. Fulgii cădeau şi se prindeau de părul ei lung şi bălai care-i atârna frumos în cârlionți pe umeri, dar ea numai la frumusețe nu se gândea! Nu mai putea de oboseală şi s-a aşezat într-un ungher[1] între două case; una era mai ieşită în afară, aşa că între amândouă era un cotlon[2]. Fetița s-a ghemuit strângându-şi picioarele sub dânsa, dar tot îi era frig. Acasă nu îndrăznea să se ducă, fiindcă nu vânduse nici o cutie de chibrituri şi nu căpătase nici un bănuț măcar. Tată-său avea s-o bată; de altfel şi acasă era frig, pereții erau sparți şi, cu toate că astupaseră crăpăturile cu paie şi cu zdrențe, vântul tot răzbătea înăuntru. Mâinile îi erau aproape țepene de frig. Un chibrit ar fi straşnic acuma; ce-ar fi să scoată unul, să-l aprindă şi să-şi încălzească degetele? A scos un chibrit şi l-a aprins. Ce frumos ardea. Era o flacără caldă şi limpede ca o lumânărică, o minunată lumânărică. Şi deodată fetiței i s-a părut că şade în fața unei sobe mari de tuci[3], cu picioarele de alamă şi cu tacâm de alamă; în sobă era un foc zdravăn şi fetița îşi întinsese picioarele să şi le încălzească... dar flacăra se stinse, soba pieri... şi fetița se trezi ținând între degete chibritul ars.

A mai aprins unul şi iar s-a făcut lumină. Zidul, acolo unde era luminat, s-a făcut străveziu ca un geam. Pe geam fetița văzu o odaie cu masa pusă; pe fața strălucitor de albă erau farfurii de porțelan şi în mijloc, pe o farfurie, era o coşcogeamite[4] gâscă friptă, umplută cu prune şi mere, din care ieşeau aburi. Şi ce era mai minunat decât toate, gâsca a sărit din farfurie, a început

Scanned with OKEN Scanner

să umble pe jos legănându-se, cu furculița și cuțitul înfipte în spate, și s-a îndreptat chiar către fetiță. Dar deodată chibritul s-a stins și n-a mai rămas decât zidul gros și rece.

A mai aprins un chibrit. Și deodată s-a văzut stând lângă un pom de Crăciun. Era mai mare și mai frumos decât acela pe care-l zărise pe geam la negustorul cel bogat. Pe crengile verzi erau o mulțime de lumânări aprinse și erau agățate poze colorate ca acelea din vitrinele magazinelor. Fetița a ridicat brațele în sus, și chibritul s-a stins. Lumânările s-au înălțat tot mai sus și deodată fetița a văzut că nu mai erau lumânări, erau stelele sus pe cer; una din ele a căzut, lăsând în urma ei o dâră de lumină.

— Acuma moare cineva! a zis fetița.

Bunica-sa, singura ființă de pe lume care o iubise și pe dânsa, și care acuma era moartă, îi spusese odată: „Când cade o stea,se urcă un suflet la cer".

Fetița a mai aprins un chibrit și flacăra a făcut lumină jur-împrejur; și în lumina strălucitoare s-a ivit bunica, strălucind și ea, cu zâmbetul ei bun și blând.

— Bunicuță! a strigat fetița. Ia-mă, ia-mă cu tine! Știu că ai să pleci și tu când se stinge chibritul, tot așa cum a plecat și soba cea caldă, și gâsca cea friptă, și pomul cel frumos!

Și repede a aprins și celelalte chibrituri care mai erau în cutie, fiindcă voia s-o mai țină pe bunică-sa, să nu plece. Și chibriturile au dat o lumină așa de mare, că se vedea mai bine decât ziua. Niciodată nu fusese mai frumoasă bunica: a luat-o în brațe pe fetiță și amândouă s-au înălțat în strălucire și în bucurie, și fetiței acolo nu-i mai era frig, nici frică: era cer.

A doua zi dimineața, în ungherul dintre cele două case, fetița cu obrajii roșii și zâmbet pe buze zăcea moartă, degerată de frig, în cea din urmă noapte a anului. Zorii Anului Nou s-au ridicat deasupra trupșorului mort, lângă care erau împrăștiate o mulțime de cutii de chibrituri, una din ele cu toate chibriturile arse. A vrut să se încălzească – ziceau oamenii. Dar nimeni nu știa ce frumuseți văzuse ea și în ce strălucire intrase și ce bucurie mare îi adusese Anul Nou!

Vocabular

1, 2. *ungher, cotlon* - loc retras, ascuns
3. *tuci* - fontă (produs folosit la obținerea oțelului)
4. *coșcogeamite* - foarte mare

Teme

1. Ce v-a impresionat mai mult în această poveste?
2. Imaginați un alt sfârșit al poveștii.

Citiți *Basme* de Hans Christian Andersen.

Scanned with OKEN Scanner

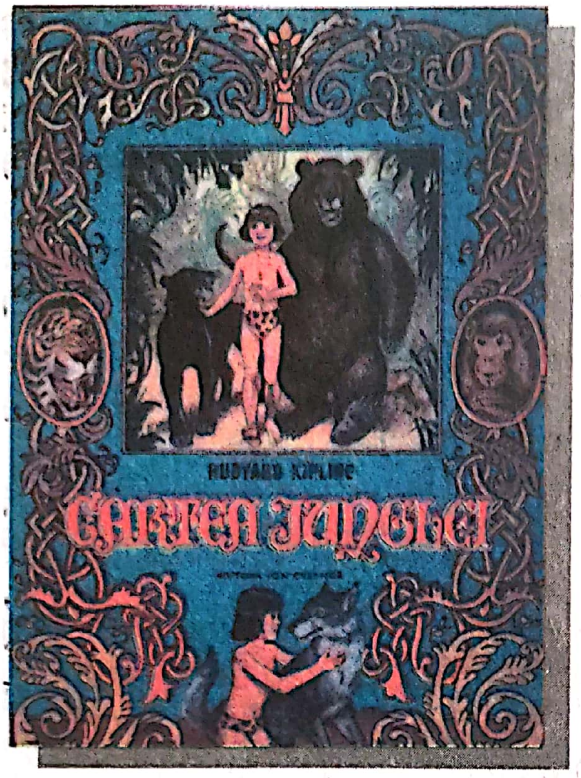

CARTEA JUNGLEI

(fragment)

de *Rudyard Kipling*

Lupul alergă afară, făcu câțiva paşi, apoi îl auzi pe Shere Khan urlând şi mugind sălbatic, în timp ce se tăvălea în ierburi.

— Dobitocul ăsta închipuit e aşa de prost, încât a sărit în focul de tabără al tăietorilor de lemne, spuse Lupul, cu un mormăit. Şi-a ars labele. Tabaqui, şacalul, e cu el.

— Cineva suie coasta spre noi, spuse Lupoaica, ciulind urechea. Luați seama!

În desişul din gura peşterii un foşnet se apropia. Lupul îşi strânse toate labele sub el, gata de asalt. Apoi, dacă cineva l-ar fi urmărit cu privirea, ar fi asistat la ceva nemaipomenit: Lupul îşi frânse săritura în aer. Făcuse mişcarea înainte de a fi văzut asupra cui era să sară şi apoi s-a răzgândit brusc. Rezultatul fu că sări la o înălțime de patru sau cinci picioare, apoi ateriză exact în locul de unde plecase.

— Un om! spuse el uluit. Un pui de om! Ia uită-te la el!

Drept în fața lui, ținându-se de-o creangă joasă, stătea un copil gol, cu trupul cafeniu, care de-abia învăța să meagă, mogâldeața cea mai dulce şi mai plină de gropițe care trecuse vreodată pragul peşterii vreunui lup, mai ales la timp de noapte. Privea Lupul drept în ochi şi râdea.

— Aşa arată un pui de om? se miră Lupoaica. N-am văzut niciodată vreunul până acum. Adu-l încoace.

Lupul era obişnuit să-şi transporte puii în fălci, fără să-i vatăme, ba chiar să ducă şi un ou în gură fără a-l strivi, aşa încât, apucând bine copilul de spate, nici un colț nu-i zgârie pielea, şi-l aşează binişor jos, alături de puii săi.

— Cât e de mic! Cât e de golaş şi aşa de îndrăzneț! spuse Lupoaica cu blândețe.

Copilaşul căuta să-şi facă loc printre puii de lup, ca să ajungă mai aproape de trupul cald al mamei.

— Aha, a început să mănânce şi el cu ai noştri! Deci aşa arată un pui de om. Crezi că s-a mai pomenit vreodată un lup care să se poată lăuda că a avut, între copiii lui, un pui de om?

— Am mai auzit că s-ar fi întâmplat un asemenea lucru cândva, dar nu în haiticul[1] nostru, spuse Lupul. Acesta nu are un fir de păr pe el şi l-aş putea

Scanned with OKEN Scanner

omorî dintr-o lovitură de labă. Dar uită-te la el cum ne priveşte-n ochi fără pic de frică.

Deodată lumina lunii de la gura peşterii se stinse, pentru că umerii şi capul mare, pătrat, al lui Shere Khan astupaseră intrarea. Tabaqui, în spatele lui, miorlăia:

— Stăpâne, stăpâne, aici a intrat!

— Shere Khan, ne face o mare onoare, spuse Lupul, dar ochii săi străluceau de mânie. Ce doreşte marele Shere Khan?

— Prada mea. Un pui de om a trecut pe aici. Părinţii lui mi-au scăpat. Dă-mi-l pe ăsta.

Shere Khan sărise în vatra de jăratic a tăietorilor de lemne, aşa precum bănuise Lupul şi acum era furios din pricina durerii arsurilor de pe labe. Lupul ştia că gura peşterii era prea îngustă pentru ca un tigru să se poată strecura prin ea. În poziția în care se afla acum, umerii şi labele de dinainte ale lui Shere Khan erau strâmtorate în trecătoare, aşa cum s-ar întâmpla cu un om care ar încerca să lupte într-un butoi.

— Lupii fac parte din Poporul Liber, spuse Lupul. Ei nu primesc porunci decât de la căpetenia haiticului, şi nu de la orice vărgat, ucigaş de vite. Puiul de om e al nostru şi îl vom ucide numai dacă vom avea chef.

Vocabular

1. *haitic* - haită

Teme

1. Ce însuşiri are Tatăl Lup?
2. Prin ce se aseamănă el cu omul?
3. V-a plăcut momentul prezentat? De ce?

Citiți *Cartea junglei* de Rudyard Kipling, pentru a afla ce se întâmplă cu Mowgli.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

Scanned with OKEN Scanner

I. RECAPITULAREA CUNOȘTINȚELOR DOBÂNDITE ÎN CLASA A III-A

A. Părțile de vorbire

1. Completați, pe caiete, următoarea schemă:

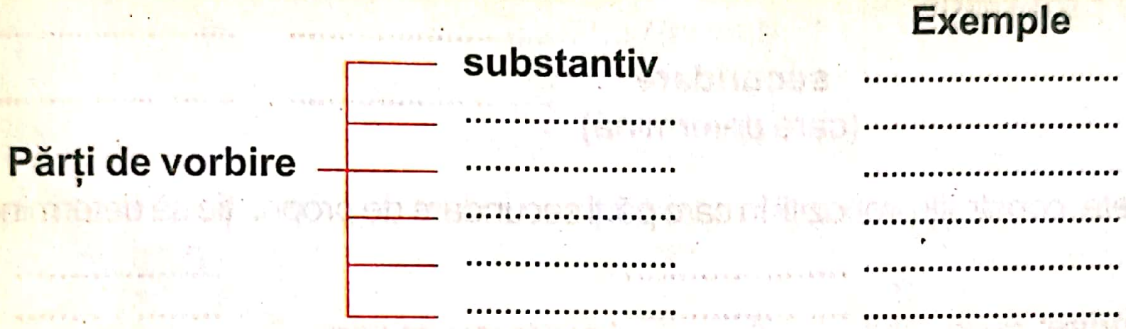

2. Grupați cuvintele următoare în cinci serii, după felul părții de vorbire căreia îi aparțin:

război, trădau, om, mari, doi, ei, compozitor, pornea, ucenic, valoros, tu, treisprezece, pictor, tânăr, vizitam, nepăsător, biserică, optimist, noi, umbră, fermecat, artist, a luat, an, voi, a duce, maestru, a întrece, încrezător.

3. Analizați părțile de vorbire cunoscute din textele:

a. Banii nu aduc învățătura, dar învățătura aduce banii.

(Proverb)

b. Leneșul la toate zice că nu poate.

(Proverb)

c. Mai bine cu sapa-n mână, decât cu mâna întinsă la milă.

(Proverb)

d. Un câine frumos, negru, cu botul roșcat, ieși la douăzeci de pași, în urmă, pe cărare, privi la dreapta, la stânga, după aceea se apropie de vânători.

(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrișorului*)

e. Bade Dămiene, îl știu și eu pe moș Anania, căci în fiecare an mă sui către el. În fiecare an mergi și dumneata cu mine.

(Mihail Sadoveanu, *Drum la moș Anania*)

4. Alcătuiți trei propoziții, în care să folosiți părțile de vorbire cunoscute.

NU UITAȚI!
Substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul sunt părți de vorbire.

Scanned with OKEN Scanner

B. Părțile de propoziție

1. Completați, pe caiete, următoarea schemă:

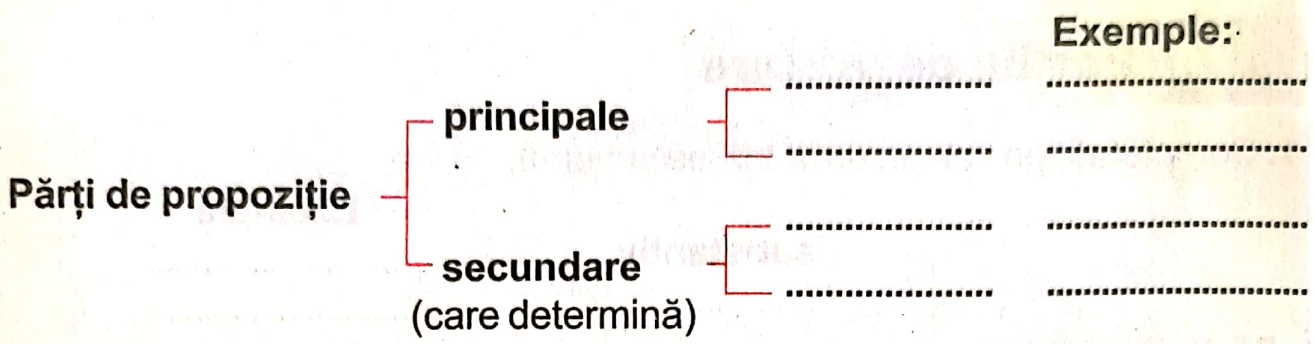

2. Pe caiete, construiți propoziții în care părți secundare de propoziție să determine:

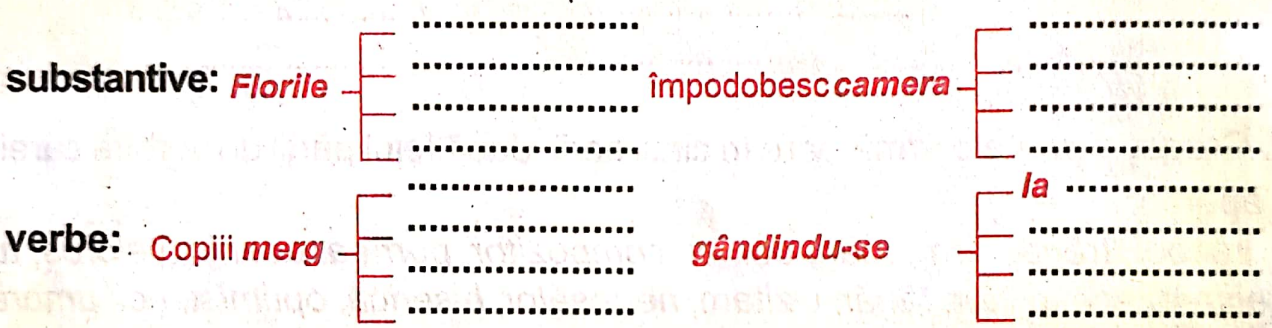

3. Citiți textul şi identificați predicatele, subiectele, părțile secundare de propoziție care determină un substantiv şi pe cele care determină un verb:

Se-nalță abur moale din grădină,
Pe jos, pornesc furnicile la drum.
.....
Ferestre amorțite se deschid
Să intre-n casă soarele şi vântul

(George Topîrceanu, *Rapsodii de primăvară*)

4. Identificați părțile de propoziție cunoscute din textele:

a. Copacul cu rădăcini adânci nu se teme de furtună.
(Proverb)

b. După poamă se cunoaşte pomul şi după faptă se cunoaşte omul.
(Proverb)

c. Tăcerea nopții a pornit spre sat,
Şi nori uşori în slavă stau să-ntindă
Marama lor de borangic curat

(Ion Pillat, *Stelele*)

5. Indicați părțile de vorbire determinate de fiecare parte secundară de propoziție din exercițiul 4.

6. Alcătuiți două propoziții cu părțile de propoziție cunoscute.

Scanned with OKEN Scanner

C. Propoziția. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată

1. Completați, pe caiete, următoarea schemă:

Propoziția poate fi
- **simplă** (formată din ....., ...)
- ..... (formată din....., ..., ...)

2. Se dă textul:

Dorm muncitorii
Pe lângă focuri;
Apele morii
Murmură-n scocuri.

(Șt. O. Iosif, *Icoane din Carpați*)

Identificați fiecare propoziție. Identificați părțile principale de propoziție și părțile secundare de propoziție. Explicați modul în care s-a făcut acordul dintre subiect și predicat. Transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple.

3. Se dă propoziția simplă: ***Oamenii porniră.***

Transformați propoziția simplă în propoziție dezvoltată, adăugând părți secundare de propoziție, care să exprime: calități ale oamenilor, timpul și modul în care au pornit, locul de unde au pornit și destinația.

Transformați propoziția dezvoltată afirmativă în propoziție negativă.

4. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu părțile de propoziție potrivite din caseta de mai jos. Precizați felul propozițiilor.

copaci • încântați • în pădure • locuri • luminate • Matei • Mădălina • puternici • rămuroși • soarelui • umbroși

Am plecat ..... . Acolo ..... înalți și ..... își înalță frunțile ..... de razele ..... spre cer. Ei sunt ..... și .... au fost prin aceste ..... și au venit ..... .

Explicați cum s-a făcut acordul dintre:
- adjective și substantive;
- subiect și predicat.

5. Identificați propozițiile simple și propozițiile dezvoltate din textele următoare:

a. Ulița avea și un felinar, pripășit printre rarii ei copaci. În fiecare seară, un moșneag venea șchiopătând până la felinar. Felinarul era stins; copacii erau aprinși.

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

Scanned with OKEN Scanner

b. Trec gâşte de dinaintea porţii şi întorc pliscurile; trec femei şi întorc capetele. Gâştele spun femeilor: «A înflorit părul de la bunica băieţelului.» — Hristos a înviat! zic femeile.

(Mihail Sadoveanu, *Părul din ograda bunicilor*)

6. Completaţi, pe caiete, schema următoare:

Propoziţia poate fi
- ..... (când exprimă .....)
- **negativă** (când exprimă .....)

7. Identificaţi propoziţiile afirmative şi propoziţiile negative din textele următoare:

a. Când l-au trimis părinţii la învăţătură, uliţa l-a întovărăşit până la colţ; mai mult nu putea...

(Ionel Teodoreanu, *Uliţa copilăriei*)

b. Fie pâinea cât de bună, nu-i bună-n ţară străină.

(*Proverb*)

c. Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi.

(*Proverb*)

d. Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi şi la durere.
Unde-s doi, puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte.

(V. Alecsandri, *Hora Unirii*)

8. Scrieţi propoziţiile afirmative corespunzătoare următoarelor propoziţii negative:

Nu merg în fiecare săptămână la cules de ciuperci.
Sâmbătă nu îmi fac lecţiile pentru toată săptămâna.
Nu-mi plac florile albastre.

9. Scrieţi propoziţiile negative corespunzătoare următoarelor propoziţii afirmative:

Alerg foarte bine la cros.
Îţi place scăldatul în apele reci de la munte?
Plantele medicinale pot provoca necazuri?

10. Alcătuiţi un dialog, în care să răspundeţi la întrebări prin câte unul din cuvintele *da, nu, ba.*

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

1,5 p.

1. Realizaţi un dialog care să conţină propoziţii afirmative, negative, enunţiative, interogative folosind semnele de punctuaţie potrivite.

3 x 0,25 = 0,75 p.

2. Alcătuiţi o propoziţie afirmativă

- simplă (dintr-un cuvânt);
- simplă (din cinci cuvinte);
- dezvoltată (din trei cuvinte).

0,25 p.

3. Transformaţi prima propoziţie simplă afirmativă într-una negativă.

8 x 0,25 = 2 p.

4. Identificaţi părţile de vorbire cunoscute şi precizaţi funcţia lor sintactică:

Iar braţul drept sub cap eu mi-l puneam
S-aud cum apa sună-ncetişor.

(Mihai Eminescu, *Fiind băiet păduri cutreieram*)

10 x 0,10 = 1 p.

5. Alcătuiţi câte o propoziţie cu fiecare dintre formele următoare:

ea, ia, i-a; sa, s-a; săi, să-i; mai, m-ai; l-ai.

1,5 p.

6. Autodictare. Scrieţi corect primele patru versuri din poezia *Fiind băiet păduri cutreieram*.

2 p.

7. Alcătuiţi un text de şase-şapte rânduri în care să folosiţi şi cuvintele: *rost, tainic, colb (colbăit), trudit, chibzuia (chibzuit), oploşit, adormitor, freamăt.*

Daţi-i un titlu potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

D. Compunerea

1. Alcătuiți o descriere cu titlul *O noapte de vară*, care să aibă următoarea introducere:

Liniştea singurătății cuprinsese toate... Întunericul se coborâse din fundul depărtărilor. Rar, câte un zgomot din sat venea să turbure paşnica tăcere a câmpului. Un câine lătra în somn înăbuşit.

(Duiliu Zamfirescu, *Viața la țară*)

2. Alcătuiți planul unei narațiuni cu titlul *În vacanță*, care să aibă aceeaşi introducere ca descrierea de mai sus. Dezvoltați planul într-o compunere.

O compunere trebuie să fie alcătuită din: introducere, cuprins şi încheiere.

3. Alcătuiți o descriere a casei voastre, în care să folosiți propoziții simple şi dezvoltate, afirmative şi negative.

OBSERVAŢI la compunerea alăturată ...
* **modul în care este scrisă,**
* **fără ştersături;**
* **aşezarea în pagină;**
* **respectarea alineatelor;**
* **spațiul liber între cuvinte.**

Hora anotimpurilor
(Compunere)

Marele orologiu al timpului face necontenit tic-tac. Pe cadranul uriaş, cele patru anotimpuri, fiice ale anului, dansează o horă eternă.

Primăvara e cea dintâi. Ea este o mică zână cu obraji trandafirii, cu ochi de un albastru suav. Un alai de flori, de fluturi, de păsări o urmează. Soarele străluceşte, culorile sunt vii. Totul e lumină.

Vara, împodobeşte pământul cu spice aurii. Soarele îşi oglindeşte faţa arzătoare în râ-

4. Povestiți o întâmplare din viața voastră, care să aibă încheierea următoare:

Când i-am spus, m-a sărutat, a dat să zică ceva şi s-a întors repede cu faţa spre fereastră, că-i venea să plângă. Aceea a fost, poate, cea mai fericită zi din viaţa mea.

(Nicolae Grigorescu, *Mama*)

5. Prezentați, în cel mult cincisprezece rânduri, conținutul unui film care v-a plăcut.

Scanned with OKEN Scanner

II. OAMENII COMUNICĂ ÎNTRE EI

A. Felul comunicării (orală - scrisă)

1. Copiii din ilustrație vorbesc unul cu altul:

— Mădălina, când prezentăm albumul?
— În ianuarie.
— Bine, dar când? Mai am de lucru şi vreau să fac ceva deosebit.
— Nu te teme, Matei. Vom fi anunțați din timp.

Atribuiți fiecărui copil vorbele pe care le-a rostit.

2. Identificați:
- persoanele care vorbesc;
- persoana care vorbeşte;
- persoana căreia i se adresează;
- ce se comunică (mesajul);
- formula de adresare.

3. Spuneți cu cine ar mai putea vorbi Matei?
- cu un grup de copii
- .....
- .....
- .....

4. Spuneți: ar putea comunica?
- .....
- .....
- .....
- .....

În funcție de persoana cu care comunicați, limbajul poate fi familiar / simplu sau protocolar / ceremonios.

5. a. Alegeți grupuri de doi-trei elevi, imaginați-vă o situație în care trebuie să comunicați (cu cine, unde, despre ce vorbiți etc.) şi realizați o scenetă.
b. Ascultătorii vor comenta corectitudinea limbajului.
c. Un juriu va aprecia cele mai bune dramatizări.

Scanned with OKEN Scanner

6. Închipuiți-vă că vă aflați:
- într-o bibliotecă;
- la ora de citire;
- la piață;
- la un spectacol.

Surprindeți fiecare situație într-un text alcătuit din propoziții enunțiative, exclamative, interogative.

Comunicarea poate fi orală sau scrisă.

7. Ați lipsit de la şcoală şi vreți să aflați temele.

Dați telefon şi vă răspunde:
- colegul;
- un frate al acestuia;
- un părinte.

Imaginați-vă discuția şi reproduceți-o oral şi în scris.

8. Alegeți trăsăturile care se potrivesc comunicării orale şi celei scrise:

se redactează/se notează; se citeşte; ideile sunt exprimate clar;
- sentimentele se transmit şi prin semnele de punctuație; scrisul este citeț; se spune; se ascultă cu interes; se pronunță corect; ideile sunt exprimate clar; sentimentele se transmit şi prin: intonație, ton, gesturi, mimică.

9. Bogdan şi Mădălina au scris, fiecare, tema la istorie.

Dobre Bogdan
cls. a IV a

Poporul român - urmaș al dacilor și romanilor.

Poporul român s-a format prin amestecul dacilor cu romanilor teritoriul cuprins între Munții Carpați, Munții Balcani și marea Neagră. Românii sunt unul dintre cele mai vechi popoare din această parte a continentului. La fel este unul dintre primele popoare creștinate. Procesul formării poporului nostru s-a încheiat la sfârșitului secolului al IX-lea. Primele izvoare istorice care amintesc despre români numindu-i „Vlahi" sunt izvoarele bizantine. Poporul român var-

Georgescu Mădălina
clasa a IV a

Poporul român - urmaș al dacilor și romanilor

Poporul român s-a format în spațiul dintre Munții Carpați, Munții Balcani și Marea Neagră.

Românii sunt printre cele mai vechi popoare din această parte a Europei și printre primele creștinate. Procesul formării poporului român s-a desfășurat în mai multe etape, el încheindu-se, potrivit celor mai noi cercetări, spre sfârșitul secolului

Citiți lucrările şi notați-le. Motivați nota. Ce recomandări le faceți?

Scanned with OKEN Scanner

B. Mijloace de comunicare nonverbală: gestul, expresia feței, imaginea, culoarea, sunetul

1. Grupați în trei serii cuvintele cu sens asemănător: *mimat, mimică, gest, expresie a feței, imitat, fizionomie, purtare, copiat, chip, comportare, înfățișare, atitudine.*

2. Care dintre aceste situații este favorabilă comunicării? De ce?

3. Observați cu atenție! Când comunicăm cu alte persoane folosim:

* gesturile;
* expresia feței/mimica;
* privirea;
* modul în care stăm etc.

Cum redăm toate acestea în scris?

Comunicarea poate fi verbală/ orală și nonverbală.

Încercați!

Aţi avut de citit o carte. Doamna învățătoare doreşte să o prezentați. Cum veți proceda? Selectați ce se potrivește.
▪ Vă precizați în gând ideile la care să vă referiți. ▪ Alegeți ceea ce este interesant, necesar. ▪ Renunțați la amănunte. ▪ Vă alegeți cuvintele în funcție de conținutul cărții. ▪ Dacă socotiți necesar, vă referiți şi la ilustrații. ▪ Spuneți pe dinafară textul.

4. Mimați cât mai bine activitatea de prezentare a cărții.

5. Singuri sau în grup, mimați:

- o activitate
- un sentiment
- semnificația unor cuvinte care trebuie identificate de ceilalți.

Cele mai sugestive mimări vor primi un premiu din partea juriului constituit.

Scanned with OKEN Scanner

6. Ce exprimă gesturile şi mimica personajelor din imagine?

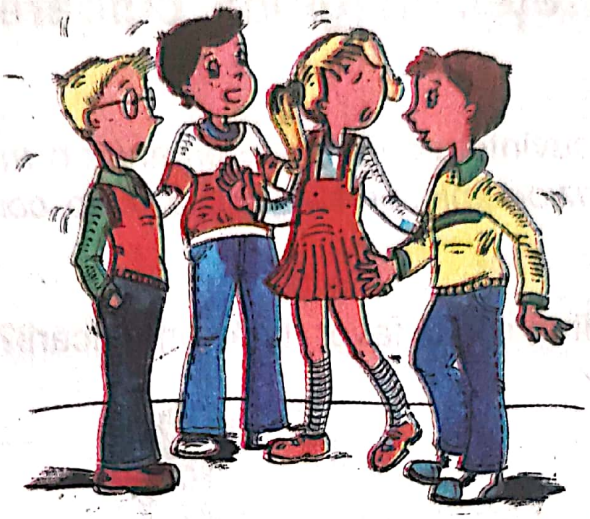

Încercați!

7. a. Desenați şi colorați patru semne de circulație.
b. Explicați sensul fiecăruia dintre aceste semne de circulație.
c. Desenați planul drumului vostru de acasă până la şcoală. Faceți-l cunoscut şi prin viu grai.
d. Povestiți, folosind mijloace de comunicare verbală şi nonverbală, o întâmplare rezultată din nerespectarea regulilor de circulație.

8. Într-o frază, solicitați o informație rutieră:

- unui coleg;
- unui agent de circulație întâlnit pe stradă.

➧ Reproduceți întrebarea şi răspunsul.

9. Precizați ce fel de comunicare (verbală, nonverbală) veți folosi în situațiile 7a, b, c, d, 8 şi motivați-vă răspunsul.

10. Recunoaşteți mesajele sunetelor stradale pe care le deduceți din desenele următoare.

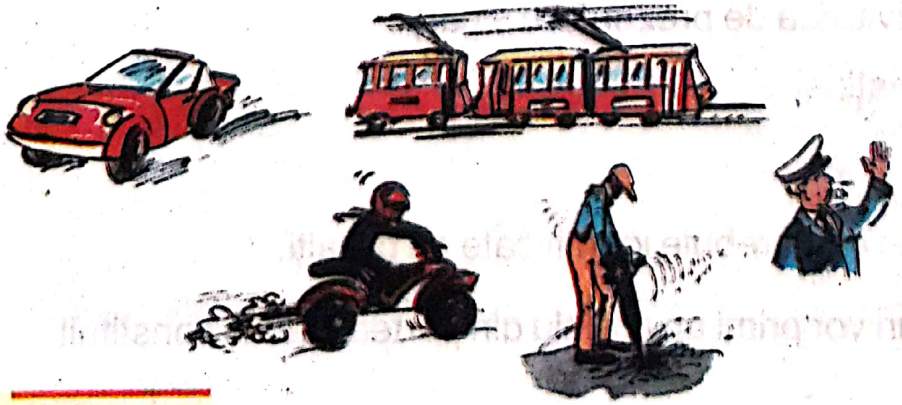

Desenele, culorile şi sunetele transmit mesaje.

Scanned with OKEN Scanner

11. Ce culori ați folosi pentru a exprima: bucuria, tristețea, durerea apăsătoare, speranța, revolta?

12. Ascultați *Balada* de Ciprian Porumbescu şi fragmente din *Rapsodia I* de George Enescu. Ce mesaj ați descoperit?

13. Căutați fragmente de texte din lecturile voastre care să se potrivească cu aceste opere muzicale.

OBSERVAŢI!

* Ce surprinde imaginea / tabloul?
* Ce vedeți în planul apropiat? (observați şi dimensiunea imaginilor, contururile, culorile, sentimentele)
* Care este atitudinea copiilor față de animale?
* Ce se întâmplă în curte (în plan mai depărtat)? Culorile, imaginile sunt ca cele din planul apropiat?
* Era necesar zidul din depărtare?

Un tablou se observă dinspre planul apropiat spre cel depărtat.

Scanned with OKEN Scanner

C. Comunicarea mediatizată: afişul, mesajul publicitar programul, invitaţia oficială la o activitate

OBSERVAŢI...

* conţinutul afişelor.
* Identificaţi elementele caracteristice limbajului publicitar:
  - imagine;
  - culoare;
  - mărime;
  - cuvinte puţine (esenţa);
  - cifre;
  - explicaţii detaliate;
  - imagini amestecate.

NU UITAŢI!
Afişul prin care se face reclamă unor produse în vederea vânzării se numeşte afiş publicitar.

1. Spuneţi în ce situaţii putem folosi afişul?
   * spectacol
   * .....
   * .....
   * .....

2. Clasa voastră participă la un concurs de reclame. Realizaţi împreună un afiş reuşit care să merite un premiu.

3. Transformaţi afişul într-o informaţie pe care o veţi citi la staţia de radio sau o veţi publica într-o revistă.
   Explicaţi cum aţi procedat.

NU UITAŢI!
Orice informaţie transmisă printr-un mijloc de comunicare este un mesaj publicitar.

Scanned with OKEN Scanner

Agenda culturală

... Capitala vă oferă, în acelaşi ritm alert, o varietate de expoziţii de artă. Dintre ele, vă amintim: Adrian Grecu (sticlă-neon) la Caminul Artei Parter; *Ofelia Iosub - Florica Tănase* (pictură - desene colorate) la Galeria Orizont; la Institutul Francez, expoziţie de fotografie "Cetatea artiştilor" realizată de Geneviève Hofman (vernisajul a avut loc chiar ieri seară).

... Institutul Cervantes a programat, la ora 14, în cadrul proiectiilor video pe luna februarie, filmul "El amor perjudica seriamente la salud"

... la ora 22 sunteţi poftiţi în Bd. Ferdinand 79 la seară de "Jazz, blues & more".

... în cadrul programului "Atelierului de gândire" al Universităţii Ecologice Bucureşti, la ora 16, o prelegere pe tema "Unde te-ai ascuns, Realitate?" (cum se uită la lume un om de ştiinţă, un filosof şi un artist) va avea loc în sala Rectoratului Universităţii Ecologice Bucureşti.

... Cinemateca vă propune astăzi: la Eforie, ora 10.30, "Un om grăbit", ora 12.30 "Tânărul Toscanini", ora 14.30 "Compartimentul ucigaşilor", ora 16.30 "Ameţeala", ora 19 "Exorcistul". La Union, "Alerta" la 9.30, 14.45, 16.15, 18.30. *(L. Sl.)*

Vineri, 6 februarie

6.00 România, ora 6 fix!
8.30 Sailor Moon (d.a., r)
9.00 TVR Cluj-Napoca
10.00 TVR Info
10.05 TVR Iaşi
11.00 TVR Timişoara
12.00 TVR Info
12.05 Pasiuni - ep.29

4. Alcătuiţi programul
- serbării de Crăciun;
- emisiunilor pe care le-aţi dori la sfârşit de săptămână.

NU UITAŢI!

Precizarea activităţilor în ordinea desfăşurării lor pentru a le face cunoscute oamenilor constituie un program.

OBSERVAŢI...

*** elementele componente ale invitaţiei.**
Identificaţi:
- *titlul;*
- *invitaţia de a participa;*
- *denumirea evenimentului/activităţii;*
- *data (ziua, luna, anul, ora) când are loc manifestarea.*

*** Unele invitaţii cuprind şi**
- *rugămintea de a anunţa participarea sau absenţa şi numărul de telefon unde se face anunţul;*
- *semnătura celui care face invitaţia.*

Jocurile Olimpice în imaginaţia copiilor

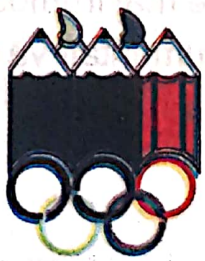

CONCURS INTERNAŢIONAL DE ARTĂ PLASTICĂ
BUCUREŞTI - ROMÂNIA 29-29 iunie 1997
GALERIA NAŢIONALĂ DE ARTĂ PLASTICĂ PALATUL COPIILOR

COMITETUL OLIMPIC ROMÂN MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI

INVITAŢIE

_____

_____

Avem plăcerea să vă invităm la vernisajul expoziţiei internaţionale "Jocurile Olimpice în imaginaţia copiilor", care va avea loc vineri 27 iunie 1997, orele 11.00 la Galeria Naţională de Artă Plastică - Palatul Copiilor

Scanned with OKEN Scanner

NU UITAŢI!
Textul prin care sunteți rugați să participați la un eveniment personal sau la o manifestare culturală, sportivă sau de altă natură se numeşte invitație.

1. Alcătuiți invitații pe care le adresați:
- doamnei învățătoare;
- unor rude apropiate;
- unor prieteni.

Invitațiile se scriu foarte îngrijit, de regulă, pe bucăți de carton de dimensiunea unei jumătăți de foaie de caiet. Când este cazul, pe invitație se menționează şi programul complet al activităților.

2. Alcătuiți invitații pentru:
- serbarea de sfârşit de an;
- campionatul de şah al şcolii;
- sărbătorirea unui eveniment personal.

3. Ce cuprinde fiecare dintre aceste invitații?

4. Premiați cele mai frumoase şi mai corecte invitații. Faceți un clasament al acestora şi argumentați-vă preferințele.

Şaradă

- Se găseşte în fiole
- Nu!
- Notă muzicală

ba

Scanned with OKEN Scanner

III. CUVINTELE ÎN COMUNICARE

A. Nucleul comunicării. Verbul. Numărul verbului

— Ai citit cartea?
— Da, aseară am terminat ultima pagină.
Dar tu?
— Eu nu am încă volumul. Mi-l dai şi mie?

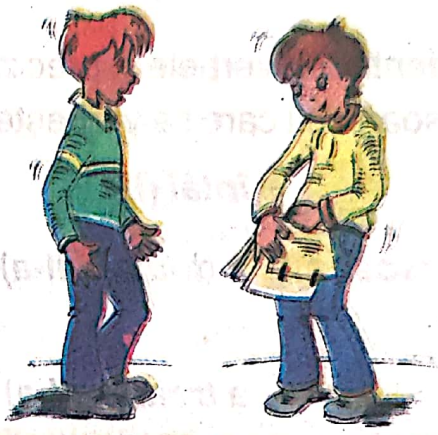

1. Identificaţi verbele din dialogul copiilor.

2. Încercaţi să citiţi fără verbe. Ce observaţi?

3. De ce fără verbe nu se poate realiza o comunicare?

NU UITAŢI!
Verbul este partea de vorbire care exprimă acţiunea, starea, existenţa.

4. Ce exprimă verbele din textele:

a. *Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare*
Străluceşte şi desmiardă oceanul de ninsoare.
(Vasile Alecsandri, *Iarna*)

b. *La noi sunt codri verzi de brad*
Şi câmpuri de mătasă.
La noi atâţia fluturi sunt...
(Octavian Goga, *Noi*)

5. Indicaţi numărul fiecărui verb.

6. Daţi exemple de verbe care exprimă acţiunea, starea, existenţa.

7. Alcătuiţi şase propoziţii, în care unele dintre verbele de mai sus să fie la singular şi la plural.

8. Grupaţi în două coloane, singular şi plural, verbele următoare:
sosim, ai, alergaţi, scrie, veniţi, citesc, aduc, transformă, observăm, priveşti, urmăresc, creez, vorbim, creează, sar, identificaţi.

Scanned with OKEN Scanner

Persoana verbului

— Vrei să rămâi la mine?
— Nu pot. Eu plec, dar vor rămâne Nelu şi Gabriela.

1. Identificaţi verbele şi precizaţi cine face acţiunea: persoana care vorbeşte, persoana cu care se vorbeşte sau persoana despre care se vorbeşte.

Persoana
- *întâi (I)*
- *a doua (a II-a)*
- *a treia (a III-a)*

(acţiunea este făcută) **de persoana**
- *care vorbeşte*
- *cu care se vorbeşte*
- *despre care se vorbeşte*

2. Identificaţi verbele, menţionaţi persoana şi numărul acestora:

Ştiu o poveste cu oameni care munceau, dar şi luptau când venea duşmanul la hotare. În timp de pace, învârteau hore, cântau doine, spuneau basme. Ai auzit şi tu că avem o bogată tradiţie.

3. Copiaţi pe caiet şi completaţi:

Verbul	Singular			Plural		
	Persoana			Persoana		
	I	a II-a	a III-a	I	a II-a	a III-a
a lua a desena a pleca a hotărî						

4. Sunteţi într-o librărie. Imaginaţi-vă un dialog cu vânzătoarea, în care să folosiţi verbe la toate persoanele, la singular şi la plural.

5. Alcătuiţi cinci propoziţii în care verbele *a fi, a voi, a îmblânzi, a citi, a face* să fie la diferite persoane, la singular.

6. Treceţi verbele de la exerciţiul 5 la numărul plural, modificând corespunzător propoziţiile.

Scanned with OKEN Scanner

Timpurile verbului

1. Identificați verbele, precizați timpul în care se desfășoară acțiunea — prezent, trecut, viitor:

— Eu simt că voi muri curând...
Mai știu și eu la ce gândeam?
Aveați și voi un frate...
Mi s-a părut c-aud la geam
Cu degetul cum bate.

(George Coșbuc, *Mama*)

Verbul are trei timpuri: prezent; trecut; viitor.

acțiunea se petrece în timpul vorbirii; înainte de momentul vorbirii; după momentul vorbirii.

2. Treceți verbele din textul alăturat la timpul trecut și, apoi, la viitor:

Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țancurile de stâncă.

(Emil Gârleanu, *Căprioara*)

3. Alcătuiți propoziții în care să folosiți, pe rând, verbele *a lua, a fi, a avea, a vrea*, la toate timpurile și persoanele.

4. Copiați în caiete și completați tabelul de mai jos cu formele potrivite ale verbelor date, folosind cuvintele de sprijin. Precizați timpul și persoana.

Verbul	timpul ...	.....	.....
a merge	mergeam (pers...) mersei am mers mersesem	.....	.....
a coborî	....	vom coborî (pers...)	.....
a face	....	.....	facem (pers...)
a vedea	....	.....	
a fi	....	.....	

Scanned with OKEN Scanner

Timpul trecut are patru forme pentru fiecare persoană.

5. Identificați verbele, precizați timpul, persoana și numărul:

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe drum. Unul avea în traista sa trei pâini şi celălalt două pâini. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchite pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pâinile ce avea şi se apucă să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

(Ion Creangă, *Cinci pâni*)

(De exemplu: *călătoreau* — verb, timpul trecut, persoana a III-a, numărul plural).

6. Grupați verbele următoare în şase coloane, în funcție de timpul la care se află fiecare dintre ele:

scrisei, vedeați, vom desena, recunoşteai, am aranjat, crea, făgăduiserăm, începu, creez, citii, auzii, târâia, vedea, vorbisem, va observa, precizaseşi, lucrați, creează, va observa, dădu, fusesem, vor comunica, au subliniat.

7. Doreați să plecați cu un coleg la plimbare, dar a început ploaia. Îi telefonați colegului. Transcrieți discuția, folosind verbe la diferite timpuri.

8. Povestiți o scenă dintr-un film, cu ajutorul unor verbe care exprimă o acțiune prezentă, trecută sau viitoare.

9. Ce timpuri ale verbelor vi se par mai potrivite pentru povestirea unui text literar? De ce?

10. Scrieți, pe caiete, verbele din paranteze la forma potrivită:

Toporaşi violeți (a răzbate), prin frunzele moarte, pițigoi şi cintezoi (a cânta) între muguri de mesteceni. Siretul (a veni) învolburat mare şi tulbure (a trece) c-un fel de supărare parcă din dumbravă.

(Mihail Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

Scanned with OKEN Scanner

Funcția verbului în propoziție. Predicat verbal. Predicat nominal

1. Identificați verbele:

Noi suntem pe aceste meleaguri de 2 000 de ani.
Voi ştiți multe. Unde au fost dinozauri?
El este un om priceput.
Jiul traversează munții. Apele lui sunt învolburate.

2. Identificați subiectele.

3. În ce propoziții verbul *a fi* arată existența?

NU UITAȚI!

Verbul, care arată ce face subiectul, are funcția sintactică de predicat verbal.

Verbul a fi poate să formeze predicatul

- ***singur*** (exprimă existența) — ***predicat verbal***
- ***împreună cu substantive sau cu adjective*** (care sunt nume predicative) — ***predicat nominal*** (arată **ce este, cum este, cine este** subiectul)

4. Identificați verbele care au funcția sintactică de predicat verbal:

a. A fost odată ca niciodată, că dacă n-ar fi nu s-ar povesti. A fost un împărat mare şi puternic.

(Folclor)

b. Dragii mamei copilaşi, eu mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de mâncare. Dar voi încuiați uşa după mine, ascultați unul de altul şi să nu cumva să deschideți până nu-ți auzi glasul meu. Când voi veni eu, am să vă dau de ştire, ca să mă cunoaşteți...

— Da, mămucă, ziseră ei.

— Auzit-ați ce-am zis eu?

(Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*)

Scanned with OKEN Scanner

c. Liniştea-i deplin stăpână
Peste câmpii arşi de soare,
Lunca-i goală...
Un cuptor e roşu soare
Şi cărbune sub picioare
E nisipul.

(George Coşbuc, *În miezul verii*)

5. Precizaţi: timpul, persoana şi numărul verbelor din textele de la exerciţiul 4. Identificaţi verbele la forma afirmativă şi pe cele la forma negativă.

6. Identificaţi predicatele nominale din textele de la exerciţiul 4 şi precizaţi din ce sunt alcătuite.

7. Alcătuiţi propoziţii, combinând cuvintele:

Noi, harnici	*au fost*	*liniştită şi limpede*
Luptători viteji	*era*	*un popor viteaz*
Dunărea	*am fost*	*întotdeauna*
Românii	*sunt*	*apărătorii ţării*
Odinioară	*erau*	*animale uriaşe*

8. Analizaţi predicatele propoziţiilor de la exerciţiul 7.

9. Construiţi propoziţii, în care verbul *a fi* să formeze predicat verbal şi predicat nominal.

10. Alcătuiţi o scurtă povestire cu verbe la forma afirmativă, care să aibă funcţie de predicat verbal şi de predicat nominal. Transcrieţi textul punând verbele la forma negativă.

11. Aţi văzut un afiş. Prezentaţi-l, folosind ca nume predicative cuvintele *afiş, colorate, atractiv, cunoscuţi, actori.*

12. Alcătuiţi un sumar autoportret, în care să folosiţi predicate verbale şi predicate nominale.

Scanned with OKEN Scanner

Rolul verbului în comunicare

1. Citiți textele:

a. Madam Popescu mai sărută o dată pe maioraşul, îl scuipă, să nu-l deoache, şi-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută milităreşte şi merge într-un colț al salonului... Atârnă toba de gât, suie pe un cal vânăt rotat, pune trâmbița la gură şi, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână şi să sufle-n trâmbiță.

(I.L. Caragiale, *Vizită*)

b. Ulița se îmbrăcase cu soare. Copilul şedea în brațele ei. Îi râdeau ochii, îi râdeau buzele, îi zburda inima în piept ca un buratec pe iarbă. Ulița îl învățase să privească primăvara.

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

Eliminați verbele şi observați ce se întâmplă.

2. Precizați rolul verbelor în aceste comunicări:

- exprimă dinamismul acțiunii;
- însufleţesc obiecte şi lucruri;
- exprimă stări sufleteşti.

3. Selectați fragmente, din textele de citire, în care să identificați trăsăturile de mai sus ale verbelor.

4. Alcătuiți un scurt text, prin care să evidențiați rolul verbelor în comunicare.

5. Alcătuiți un text de 5-6 rânduri cu foarte puține verbe, care să ne arate acțiunea, şi precizați felul textului.

6. Descrieți, în douăzeci de rânduri, folosind verbe la timpul prezent sau la timpul trecut, agitația care domneşte într-o gară.

Scanned with OKEN Scanner

Pronunțarea și scrierea corectă a verbului. Cratima

1. Scrieți și citiți formele obișnuite și, apoi, pe cele inversate ale verbelor:

am			-am
ai			-ai
a	lucrat		-a
am	primit		-am
ați	mers		-ați
au	văzut		-au

2. Copiați în caiete și completați tabelul de mai jos:

Verbul	Prezent Persoana I singular	Trecut Persoana I singular	Viitor Persoana I plural
a descoperi			
a înnoi			
a fugi			
a călí			
a lovi			
a ieși			
a auzi			

3. Explicați de ce unele verbe se scriu cu *-nn-*, iar altele cu *-n-*;
înota, îneca, înnoi, înnegura, înceta, înzăpezi, învăța, înnebuni.

4. Scrieți și apoi citiți formele de persoana a III-a ale verbelor:
a înnoda, a înnopta, a împacheta, a îmboboci, a împleti, a îmblânzi, a reexamina, a crea.

5. Explicați folosirea cratimei:

a. *Dar acum l-a prins potaia*
Și-a-nceput să-l scuture
Peste toată hărmălaia
Trece-n zbor un fluture.
(George Topîrceanu, *Primăvara*)

b. *Murgule, murgușul meu,*
Datu-mi-te-a taică-tău...
(*Toma Alimoș*)

c. *Spune-mi-vei ori nu, eu tot te-oi găsi.*
(Petre Ispirescu, *Greuceanu*)

Când verbul se rostește într-o silabă cu un cuvânt sau cu o parte dintr-un cuvânt, în scris, se folosește cratima (liniuța de unire).

6. Scrieți propoziții folosind următoarele forme date:
ai, a-i, cei, ce-i, al, a-l, mai, m-ai, ceai, ce-ai, sa, s-a, la, l-a.

Scanned with OKEN Scanner

Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă şi invers

Citiți fragmentele:

De-atunci au început zile triste pentru bietul pui; se uita cu ochii plânşi cum fraţii lui se învăţau la zbor dimineaţa şi seara; iar noaptea, când ceilalți adormeau sub aripa mamei, el o întreba cu spaimă:

— Mamă, nu e aşa că o să mă fac bine? Nu e aşa că o să merg şi eu să-mi arăți cetăți mari şi râuri şi marea?

— Da, mamă, răspundea prepelița silindu-se să nu plângă.

(I. Al. Brătescu-Voineşti, *Puiul*)

De-atunci au început zile triste pentru bietul pui; se uita cu ochii plânşi cum fraţii lui se învăţau la zbor dimineaţa şi seara; iar noaptea, când ceilalți adormeau sub aripa mamei, el o întreba cu spaimă dacă o să se facă bine şi o să meargă şi el să-i arate cetăți mari, şi râuri, şi marea.

Prepelița, silindu-se să nu plângă, îl încuraja...

OBSERVAŢI...

dacă se folosesc:
- **linia de dialog;**
- **două puncte;**
- **verbele de declarație** *a întreba, a răspunde;*
- **cuvinte de legătură** (după intervențiile diferitelor persoane).

dacă nu se folosesc:
- **linia de dialog;**
- **două puncte;**
- **verbele de declarație** *a întreba, a răspunde;*
- **cuvinte de legătură** (după intervențiile diferitelor persoane).

NU UITAŢI!

Reproducerea întocmai a cuvintelor vorbitorului se numeşte vorbire directă.

1. Completați definiția: ..... **se numeşte vorbire indirectă.**

2. Identificați verbele de declarație:

merge, zice, căuta, spune, răspunde, întreba, anunța, mărturisi, striga, îndemna.

3. Transformați dialogurile din narațiunea *Bunicul*, de Barbu Ştefănescu Delavrancea, în vorbire indirectă.

Scanned with OKEN Scanner

4. Închipuiți-vă o discuție cu un coleg despre apropierea vacanței. Transcrieți-o și explicați trăsăturile vorbirii directe.

5. Transformați vorbirea indirectă în vorbire directă:

La sfârșitul școlii, domnul învățător Irimescu a zis că e păcat ca așa băiat cu tragere de inimă la învățătură să nu meargă mai departe.

(I. Al. Brătescu Voinești, *Niculăiță Minciună*)

OBSERVAȚI!

* Se renunță la cuvintele de legătură de după verbele declarative: *I-am zis **să** vină.*
* Se folosesc, în loc, semnele două puncte (:) și linie de dialog (—): *I-am zis: —Vino.*
* Se păstrează, dacă este posibil, cuvintele vorbitorilor, în ordinea în care au fost rostite.
* Se fac schimbările de persoană necesare: *(el) să vină / (tu) vino.*

6. Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă:

Dar într-o zi, văzând că varsă din lingură, își luă inima în dinți și zise:
— Bunicule, lasă-mă să-ți dau eu cu lingura.

(Ion Agârbiceanu, *Nepoata lui moș Mitruț*)

OBSERVAȚI!

* Se renunță la semnele două puncte(:) și linie de dialog (–) și se folosesc, în schimb, cuvinte de legătură:... *și-i zise bunicului **să** o lase...*
* Se păstrează, dacă este posibil, cuvintele vorbitorilor, în ordinea în care ele au fost rostite.
* Se fac schimbările de persoană necesare: *și-i zise bunicului să o lase să-i dea ea cu lingura...*

7. Închipuiți-vă un dialog cu colegul vostru de bancă despre curtea/casa voastră. Scrieți textul folosind semnele învățate.
Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă și explicați modul în care ați procedat.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Telegrama*

OBSERVAŢI...

deosebirile dintre cele două texte de mai jos.

*Eu vin **în vacanţă** joi, 20 iunie, **cu acceleratul care soseşte** la ora 14,00.*	*Vin joi, 20 iunie, la ora 14.00.*
*Te felicit pentru succesul **obţinut la concursul de recitări**.*	*Te felicit pentru succes.*

1. Alcătuiți scurte texte în care:
* să-l felicitați pe un prieten cu ocazia zilei onomastice;
* să-i anunțați pe bunici că-i vizitați în vacanță;
* să-i urați succes la examen unui coleg.

2. Scrieți din nou textele, după ce ați renunțat la cuvintele care nu cuprind date esențiale pentru înțelegerea mesajului.

Te felicit pentru premiul câştigat!
Vlad

→

Felicitări!
Vlad

Aceasta este **exprimare telegrafică/lapidară**

TELEGRAMĂ

TAXA
Cuvinte ____ Lei ____
Primitor ____

Transmis ____
Data ____ Ora ____
Transmițător ____

Din ____ No. ____ ctg. ____ cuv. ____ Data ____ ora ____

Urgent
(Indicaţii speciale: Urgent, Paiger, etc.)

Adresa Georgescu Mădălina
strada Florilor nr. 9 bloc P4
ap. 12
Ploiești
(Localitatea de destinaţie)

Vino sâmbătă. Făcut rost bilete teatru.
Matei

(Adresa Expeditorului): Călin Matei
strada Aurel Vlaicu nr. 20 - București

Cod: 88-41-3714

OBSERVAŢI...

* **exprimarea concisă**

3. Completați cuvintele care lipsesc din următoarele telegrame:

a. Sosesc diseară. Aradul zece.
Caragiale

Scanned with OKEN Scanner

b. Grigorescu nu mai este. Suntem Câmpina, aici odihneşte de veci.
Vlahuță, Delavrancea

NU UITAȚI!

Lucrarea scrisă prin care se comunică, de regulă, o singură informație exprimată lapidar, se numeşte telegramă.

OBSERVAȚI...

* numele şi prenumele destinatarului;
* adresa destinatarului;
* mesajul transmis;
* semnătura expeditorului;
* numele şi prenumele expeditorului;
* adresa expeditorului.

TELEGRAMĂ

TAXA
Cuvinte ____ Lei ____
Primitor ____

Transmis ____
Data ____ Ora ____
Transmițător ____

Din ____ No. ____ ctg. ____ cuv. ____ Data ____ ora ____

Urgent
(Indicații speciale: Urgent, Paiger, etc.)

Adresa Georgescu Mădălina
strada Florilor nr. 9 bloc P4
ap. 12
Ploiești
(Localitatea de destinație)

Vino sâmbătă. Făcut rost bilete teatru.
Matei

(Adresa Expeditorului): Călin Matei
strada Aurel Vlaicu nr. 20 - București

Cod. 20-41-3714

Telegrama se foloseşte când trebuie transmis de urgență un mesaj important.

■ Completați, pe caiete, căsuțele, potrivit definițiilor:

Vertical
1. Parte de...
2. Parte de vorbire ce arată o calitate.
3. Un fel de pronume.
4. Parte de vorbire care denumeşte obiecte.
5. Parte de vorbire care exprimă numărul.
6. Alt fel de pronume.

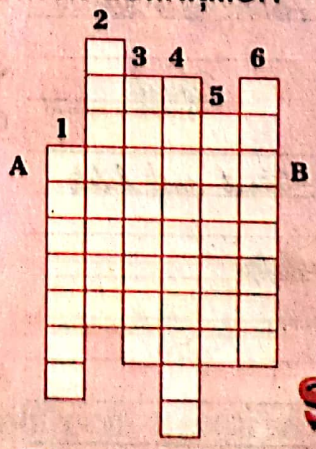

Dacă ați completat corect, pe linia A-B vă veți întâlni cu *nucleul comunicării*.

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

B. Substantivul. Felul substantivelor (comune şi proprii)

1. Citiți clar şi identificați substantivele:

a. Un trăsnet a căzut peste stejarul sub care îşi dormea semnul de veci regele Decebal.

(Alexandru Mitru, *Cântecul Columnei*)

b. Bunăvoința ta l-a impresionat şi a început lucrarea promisă, uitând răutatea colegului.

2. Copiați tabelul de mai jos în caiete. Scrieți substantivele identificate la rubrica potrivită:

Substantive						
Comune						Proprii
Ființe	Lucruri	Fenomene ale naturii	Stări sufleteşti	Însuşiri	Acțiuni	

3. Dați exemple de alte substantive comune care, să corespundă rubricilor din tabel, şi alcătuiți cu ele propoziții.

4. Dați exemple de substantive proprii, care să denumească: oraşe, sate, ființe, ape, munți, instituții, reviste, ziare.

5. Identificați substantivele şi precizați ce denumesc:

tristețe - trist, frumusețe - frumos, bucuros - bucurie, înalt - înălțime, cuminte - cumințenie, curaj - curajos; mers - merge, ninge - ninsoare, alergare - alerga, scăpare - scapă, zbor - zbura, pierdere - pierde.

6. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu substantivele corespunzătoare:

Țara noastră se numeşte..... Ea se află aşezată în ..... Europei şi în nordul (N) Peninsulei..... Vecinii ei sunt: la est (E) şi la nord (N)....., la vest (V)..... la sud-vest (SV)..... şi la sud (S).....

Partea de sud a țării noastre este udată de apele fluviului... care se varsă în..... Principalele oraşe sunt.....

NU UITAȚI!

Substantivul este partea de vorbire care denumeşte ființe, lucruri, fenomene ale naturii, stări sufleteşti, însuşiri, acțiuni.

Scanned with OKEN Scanner

Genul şi numărul substantivului

1. Identificaţi substantivele din textele următoare:

a. *Şi ca gândul clipa trece,*
O poveste, două, zece,
Îmi spun bunul şi bunica,
Mama, tata şi-o vecină
Care bate la maşină
Până-n nopţile târzii

(Elena Farago, *Poveste despre datorie, prieteni şi prietenie*)

2. Completaţi schema de mai jos, încadrând substantivele de la exerciţiul 1 la genul potrivit:

Genul
- **masculin** (se însoţeşte la singular cu ***un*** şi la plural cu ***doi***);
- **feminin** (se însoţeşte la singular cu ***o*** şi la plural cu ***două***);
- **neutru** (se însoţeşte la singular cu ***un*** şi la plural cu ***două***).

NU UITAŢI!

Substantivele comune au trei genuri: masculin, feminin şi neutru.

3. Completaţi literele ce lipsesc, pentru a preciza numărul substantivelor:

*Curte. mea e la ţar., pe malul unei ape. De jur împrejurul curţ.. se înc*inge un gard de cătină, iar pe cătin. în care vrăb... stau împănate ca albin... în roi se ţes tulpin. de rochiţa-rândunicii.

(Emil Gârleanu, *În curtea mea*)

4. Treceţi substantivele la numărul opus celui existent în text şi precizaţi-l.

5. Ordonaţi în trei grupe, după gen, următoarele substantive:

castor, hârciog, cal, armăsar, iapă, mânz, lup, vulpe, câine, catâr, măgar, hienă, şacal, iepure, hamster, nutria, şoarece, asin, taur, bour, zimbru, urs, urs alb, jder, dihor, bou, vacă, oaie, berbec, miel, şobolan, veveriţă, capră, ţap, ied, cerb, ren, elan, vidră, râs, leu, tigru, antilopă, cămilă, cangur, elefant, hipopotam, leopard, panteră.

6. Care este răspunsul corect:

bogăţie	*sărăcie*	sunt	substantive cu acelaşi înţeles
bunătate	*răutate*		substantive cu sens opus
cunoaştere	*ignoranţă*		

Argumentaţi răspunsul.

7. Alcătuiţi un scurt text, în care să se afle şi substantive la diferite genuri la numărul singular.

8. Treceţi substantivele de la exerciţiul 7 la plural şi citiţi textul.

Scanned with OKEN Scanner

Funcțiile sintactice ale substantivului

1. Identificați substantivele:

a. Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme.

(Barbu Ştefănescu Delavrancea, *Bunicul*)

b. În grădina bunicilor era un nuc bătrân.

c. Alexandru este un băiat năzdrăvan.

2. Indicați funcția sintactică a fiecărui substantiv de la exercițiul 1.

3. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu propoziții, în care substantivele să aibă funcțiile sintactice precizate:

Substantivul poate fi:

- **subiect:** .....
- **nume predicativ:** .....
- **parte secundară**
  - care determină un substantiv.....
  - care determină un verb.....

NU UITAŢI!

Substantivele au funcție sintactică de subiect, de nume predicativ şi de parte secundară de propoziție.

P ⟷ S

4. După modelul *Se scutură o ploaie,* arătați raportul dintre subiectele şi predicatele celorlalte propoziții de la exercițiul 1.

5. Completați, pe caiete, spațiile libere cu substantive corespunzătoare:

- *produse*
  - *de fag*
  - .....
  - .....
  - .....
- *livada*
  - *familiei*
  - .....
  - .....
  - .....

6. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți grupurile de cuvinte de la exercițiul 5 şi precizați funcția sintactică a fiecărui substantiv.

Scanned with OKEN Scanner

7. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți şi substantive, după următoarele scheme:

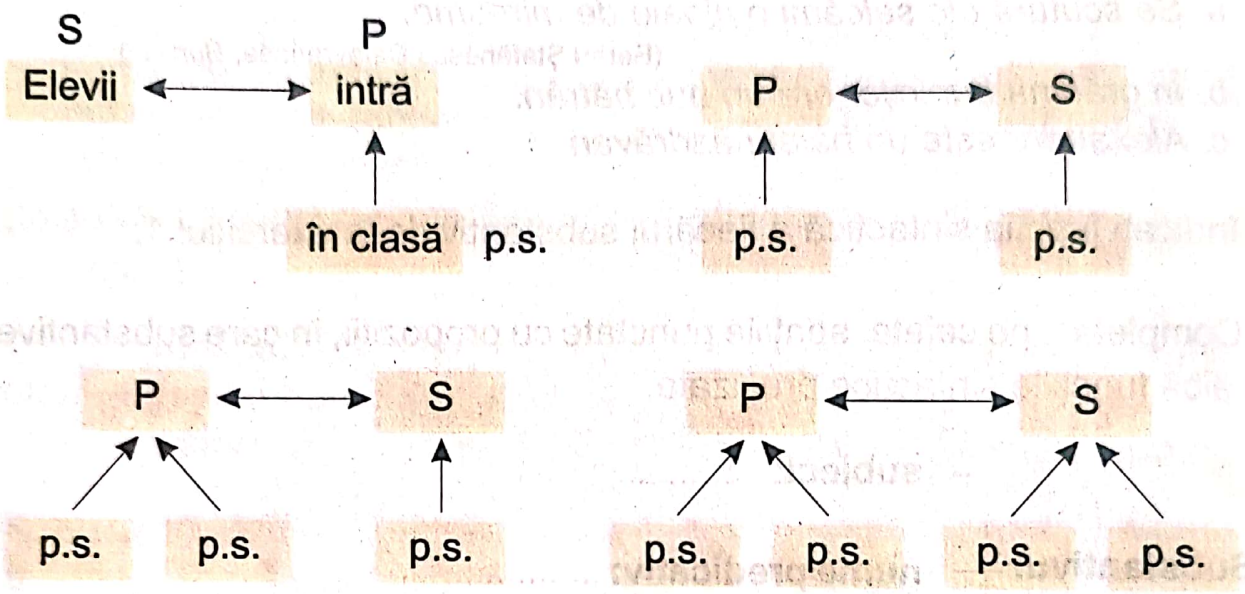

8. Alcătuiți cinci propoziții, în care diferite substantive să aibă funcțiile sintactice de nume predicativ şi de parte secundară de propoziție (care determină verbe şi substantive).

9. Alcătuiți scurte propoziții, în care substantivele *casă, carte, oameni* să aibă funcțiile sintactice de subiect, de nume predicativ şi de parte secundară de propoziție.

10. Alcătuiți patru propoziții, în care substantivele *aur, foc, inimă, frig* să fie,pe rând,comparații şi cuvinte cu sens neobişnuit.

11. Precizați funcțiile sintactice ale substantivelor de la exercițiul 10.

Schimbaţi o literă din substantivul *coamă* şi veţi obţine, pe rând, alte substantive care denumesc:

a. partea din spate a unui animal
b. partea care acoperă miezul pâinii
c. foaie de hârtie
d. unealtă agricolă

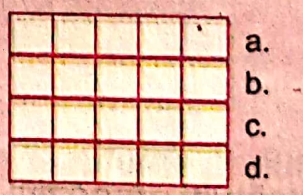

Scanned with OKEN Scanner

Scrierea corectă a substantivelor simple şi compuse

1. Scrieți literele potrivite în locul punctelor:
î.băiere, bo.boană, î.pietrire, î..ordare, e.amen, î.tristare, î.părat, e.erciţiu, î.hămare, schi.bare, strâ.bătură, î.groşare, re.ncepere, ne.nvățatul, ne.n-credere, ne.ncumetare, re.ncoronare, re.mblânzire.

2. Citiți clar fiecare cuvânt şi explicați scrierea.

3. Găsiți şi alte substantive, care să conțină literele pe care le-ați adăugat.

4. Adăugați un grup de litere la începutul cuvintelor următoare, astfel încât să se păstreze în interiorul lor litera ***î***:
împăcare, însemnare, întoarcere, începere, încremenire.

5. Rostiți clar şi scrieți următoarele substantive:

lup	*- lupi*	*- lupii;*	*elev*	*- elevi*	*- elevii*
pui	*- pui*	*- puii;*	*arbitru*	*- arbitri*	*- arbitrii;*
ochi	*- ochi*	*- ochii;*	*membru*	*- membri*	*- membrii.*

6. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți cele trei forme ale fiecărui substantiv de la exercițiul 5.

7. Copiați tabelul în caiete şi completați-l cu forma potrivită a substantivelor. Citiți clar ce ați scris:

Substantiv	*aceşti...*	*...aceştia*	*doi...*	*privesc...*
copil				
fiu				
vizitiu				
lustragiu				
macaragiu				
geamgiu				

8. Găsiți şi alte substantive compuse, după modelele următoare:

Ministerul Educației Naționale .....
Râmnicul Vâlcea .....
Crişul Repede .....
Oceanul Pacific .....
bunăvoinţă .....
floarea-soarelui .....

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Compunere după ilustrații*

OBSERVAȚI...
- locul unde se petrece acțiunea;
- timpul când se petrece acțiunea;
- personajele principale.

Alcătuiți o compunere, pe baza benzilor desenate.

Înainte de a începe redactarea unei compuneri trebuie să alcătuiți un plan – simplu sau dezvoltat.

O compunere este alcătuită din:
- introducere - **data și locul acțiunii;**
- cuprins - **desfășurarea acțiunii;**
- încheiere - **concluzia, învățămintele.**

Într-o compunere se folosesc:
- narațiunea
- descrierea
- dialogul

1. Precizați dacă în compunere veți întrebuința cuvinte cu:
- același înțeles/sinonime;
- sens opus/antonime;
- mai multe înțelesuri/omonime;
- sens deosebit/figurat.

2. Grupați, după înțeles, în trei coloane, cuvintele și grupurile de cuvinte: *mai întâi, în primul rând, undeva, pentru că, deoarece, în al doilea rând, a doua oară, odată, altă dată, în depărtare, alături.*

3. Citiți compunerile în clasă și alcătuiți un clasament al acestora.

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

1. Alcătuiți o compunere privind cu atenție imaginea următoare:

1 p.	Compunerea are - introducere; - cuprins; - încheiere.
0,50 p.	Titlul este bine ales.
4 p.	S-au reținut şi prezentat corespunzător (cu amănuntele necesare) aspectele importante ale imaginii: locul, timpul, personajele.
0,50 p.	Se desprinde atitudinea celui ce alcătuieşte compunerea față de ele (îi plac, nu, îl lasă indiferent etc.).
1 p.	Exprimarea este corectă, clară, potrivită situaţiei, frumoasă, sunt folosite şi cuvinte cu sens neobişnuit.
0,50 p.	S-a schimbat alineatul la fiecare idee nouă (nu la fiecare propoziție).
1 p.	Nu sunt greşeli de ortografie şi de punctuație.
0,50 p.	Se înțelege scrisul.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Rezumatul*

1. Împărțiți textul următor în segmente logice:

„Operațiile de construire a fagurelui sunt destul de complicate şi la el participă zeci de lucrătoare.

La început se formează peretele de susținere a fagurelui şi a scheletului său, albinele depunând ceara rând pe rând. Abia după ce stâlpişorii pereților sunt încheiați, începe modelarea fagurelui, acțiune într-adevăr colectivă, la care albinele folosesc buza inferioară, fălcile şi picioruşele. Deşi la prima înfățişare fagurele pare alcătuit din celule perfect egale, lucrurile nu stau tocmai aşa. În centru se găsesc celule mici, căsuțele lucrătoarelor, cele mai numeroase (7/8 din numărul total). Pentru masculi, adică pentru trântori, albinele modelează la exterior câteva celule regulate, dar mai mari. Căsuțele mătcilor, aşezate întotdeauna la marginea fagurelui, au o înfățişare specială: sunt foarte mari, neregulate şi au o deschidere largă. O dată cu modelarea fagurelui, începe operația de umplere a celulelor. Albinele lucrătoare aspiră cu ajutorul trompei nectarul florilor, depozitându-l în guşă, unde, în urma unor transformări chimice, se preface în miere. În coşulețul ultimei perechi de picioruşe ele strâng polen, precum şi propolis, o materie răşinoasă cu care îşi astupă crăpăturile sau în care învelesc oaspeții nepoftiți, ucişi cu acele veninoase şi prea mari, pentru a fi cărați afară din stup.

Celulele centrale, deşi perfect asemănătoare, sunt folosite diferențiat. O parte din ele serveşte drept leagăn pentru larvele de lucrătoare care sunt hrănite cu polen şi nectar. Alte celule sunt magazii de miere din care albinele se hrănesc sau cu care îşi hrănesc larvele."

(Tudor Opriş, *Modelatorii în ceară*)

2. Scoateți ideile principale şi organizați-le într-un plan.

3. Pe baza planului, prezentați, pe scurt, conținutul acestui text.

NU UITAȚI!

Compunerea în care este prezentat pe scurt – oral sau în scris – conținutul unei lucrări se numeşte rezumat.

Scanned with OKEN Scanner

Etapele alcătuirii unui rezumat sunt:
- citirea atentă a textului;
- împărțirea în fragmente logice;
- prezentarea faptelor esențiale, fără amănunte, în ordinea desfășurării lor;
- prezentarea, pe scurt, a întregului text.

Exprimarea trebuie să fie * clară;
* corectă;
* precisă.

1. Alcătuiți rezumatul unei lecții de istorie:
- împărțiți lecția în unități logice;
- formulați ideile principale din fiecare unitate logică; prezentați întâi oral, apoi în scris, pe scurt, conținutul lecției.

2. Realizați rezumatul lecturii *A murit Luchi*, de Otilia Cazimir. Reduceți-l, păstrând verbele necesare pentru a urmări desfășurarea acțiunii.

3. Citiți, în clasă, rezumatele şi stabiliți clasamentul celor mai bune.

Rezumatul nu conține:
* amănunte;
* citate;
* dialoguri;
* părerea voastră.

4. Dacă reducem lectura *A murit Luchi*, de Otilia Cazimir, putem ajunge la propoziția: *O dată cu începerea şcolii, a murit Luchi*. Dezvoltați această propoziție, până alcătuiți un rezumat de șase rânduri, apoi de zece rânduri.

Alcătuiţi patru grupe de elevi.

Câştigă jocul grupa care găseşte în cinci minute:
* cele mai multe substantive proprii care încep cu literele B, N, S;
* cele mai multe substantive proprii compuse după modelele: Ştefan cel Mare, Lacul Roşu, Strâmbă-Lemne.
* cele mai multe cuvinte în legătură cu: sportul; şcoala; pădurea.

Să ne jucăm!

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

Citiți și faceți rezumatul următorului text:

Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, ruşinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popei, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și, după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus numele scaunului Calul Bălan și l-a lăsat la școală.

În altă zi, ne trezim că iar vine părintele la școală, cu Moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele împletit frumos, și părintele îi pune numele Sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești.

(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

3 p.

1. Alcătuirea planului de idei al textului:
   - împărțirea textului în fragmente (unități logice de conținut);
   - desprinderea ideii principale din fiecare fragment.

3,5 p.

2. Alcătuirea rezumatului, dezvoltând fiecare idee principală
   - fără amănunte;
   - fără citate din text;
   - fără interpretarea textului.

1 p.

3. Folosirea corectă a cuvintelor.

1 p.

4. Scriere clară, corectă (fără greșeli de ortografie și de punctuație).

0,5 p.

5. Schimbarea alineatului când se trece la o nouă idee.

Scanned with OKEN Scanner

C. Adjectivul

1. Identificați adjectivele din textele următoare:

a. Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina.

(Octavian Goga, *Toamna*)

b. Blănița cenușie îi lucea lin în umbră; numai capul fin, cu urechile înălțate, cu ochi mari, sta într-un sul de raze.

(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrișorului*)

2. Explicați de ce cuvintele subliniate sunt adjective:

*a. Seara **limpede** și **blândă***
Se coboară peste văi.

(Otilia Cazimir, *La iepuri*)

*b. Câini **mari** s-au repezit să-l sfâșie, dar numaidecât s-a auzit un glas **bărbătesc**.*

(Geo Bogza, *Basm*)

NU UITAȚI!

Adjectivul este partea de vorbire care exprimă o însușire a unui obiect.

3. Identificați adjectivele și substantivele pe care le determină:

a. Elevul harnic și disciplinat primește note bune.
b. Școala s-a mutat într-o clădire nouă.
c. Zilele frumoase ale primăverii sunt cântate de mari poeți.

4. Rescrieți textele și notați deasupra cuvintelor: a (adjectiv); s.d. (substantiv determinat).

5. Adăugați unul sau mai multe adjective, care să determine fiecare din substantivele subliniate:

*a. **Copilul** își merita răsplata.*
*b. Am cules **fructe**.*
*c. O **ploaie** se abătu asupra **orașului**.*
*d. **Culmile** se înălțau spre **cer**.*

6. Dați exemple de adjective care exprimă însușiri fizice (mărime, culoare, gust, miros, aspect).

7. Cum doriți să fie un prieten:

sincer, devotat, bun, curajos, lăudăros, vorbăreț?

Scanned with OKEN Scanner

8. Dați exemple de adjective care exprimă însușiri sufletești.

9. Grupați, în coloane separate, adjectivele care exprimă însușiri fizice și pe cele care exprimă însușiri sufletești:

bun, rău, mic, acru, înalt, cald, dulce, duios, cenușiu, gri, vesel, mândru, modest, silitor, bogat, zglobiu, scund, înțelept, proaspăt, strălucitor, adormitor, arămiu.

NU UITAȚI!

Adjectivele pot exprima însușiri fizice și sufletești

10. Alcătuiți propoziții, în care unele dintre adjectivele de mai sus să exprime însușiri neobișnuite, după modelul:

vânt *bun*, suflet *cald*.

Încercați!

11. Schimbați locul adjectivelor față de substantivele pe care le însoțesc:

a. *În județul Iași s-au produs mari alunecări de teren care au provocat importante pagube materiale.*

b. *Atunci, peste pământul straniu și străvechi se năpusteau vijelii cumplite și cădeau ploi năprasnice. Aurul Dobrogei își pierdea întreaga strălucire și se schimba peste noapte în aramă veche, coclită.*

(Zaharia Stancu, *Pădurea nebună*)

În general, *adjectivul stă după substantivul determinat*. Când se insistă asupra însușirii exprimate de adjectiv, acesta este așezat înaintea substantivului.

12. Scrieți după dictare:

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor,
Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori.

(Mihai Eminescu, *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie...*)

Scanned with OKEN Scanner

Acordul adjectivului cu substantivul

1. Copiați textele:

a. Era într-o după-amiază de toamnă târzie. Dimineața, scânteiase în grădină şi pe acoperişuri o brumă groasă. Moş Ilie ieşise în ogradă cu cojocu-n spate şi fuma din luleaua cea scurtă.

(Mihail Sadoveanu, *Țara de dincolo de negură*)

b. Dobrogea mirosea a mâl gras şi a bălți stătute, a păpuriş umed şi a peşte sărat, a ierburi putrede şi a oi mițoase.

(Zaharia Stancu, *Pădurea nebună*)

2. Identificați adjectivele din textele de la exercițiul 1.

3. Explicați acordul adjectivului cu substantivul pe care îl însoțeşte.

4. Rescrieți textele anterioare fără adjective.

NU UITAŢI!

Adjectivul se acordă în gen şi număr cu substantivul determinat/ pe care îl însoțeşte.

5. Precizați ce gen şi ce număr au adjectivele din următoarele grupuri de cuvinte:

un tânăr studios; unor copaci rămuroşi; o maşină puternică; un animal feroce/sălbatic; nişte vechi case; o albă pisică; o imagine frumoasă; un mare actor; o învățătoare exigentă; nişte doctori pricepuți.

6. Completați, pe caiete, tabelul:

singular	plural
un viscol năpraznic	
	străvechile obiceiuri
frumosul cal alb	
câinele afectuos/iubitor	
	oamenii viteji
	puii lacomi

Scanned with OKEN Scanner

7. Completați, pe caiete, schemele:

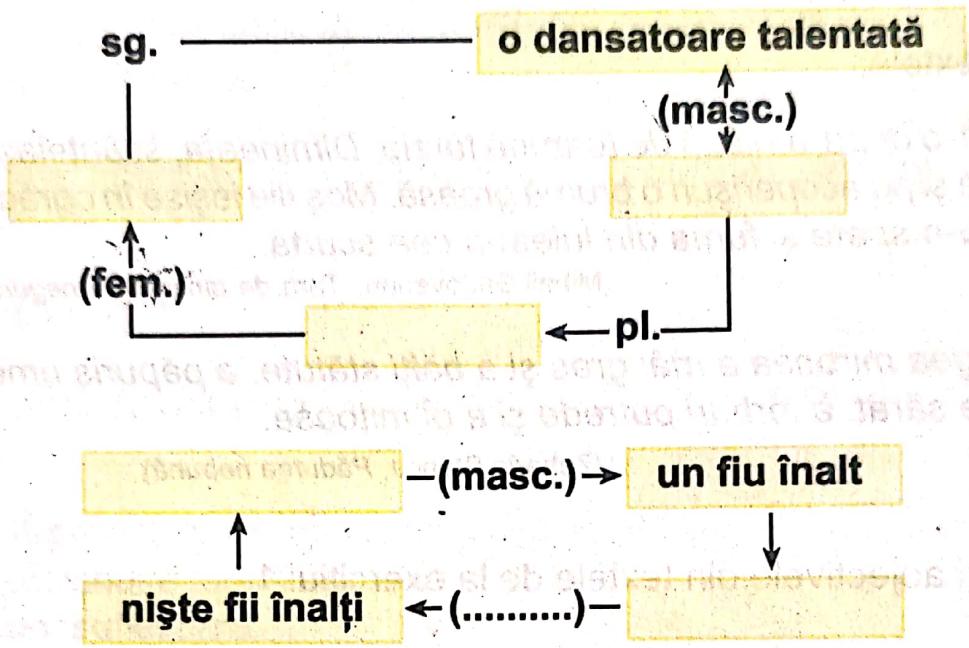

8. Alcătuiți un text de nouă-zece propoziții despre strada voastră, în care să folosiți multe adjective.
Scrieți din nou textul, de astă dată fără adjective.

9. Explicați, folosind textele de la exercițiile 1 şi 5, rolul adjectivului în comunicare:

* aduce mai multă precizie;
* face textele mai frumoase;
* exprimă mai bine sentimentele autorului.

10. Citiți cu atenție textul următor. Completați semnele ortografice şi de punctuație care lipsesc. Aşezați-l în pagină:

Era într-o după amiază de toamnă târzie. Dimineața scânteiase în grădină şi pe acoperişuri o brumă groasă şi nghețase... apa găinilor moş Ilie ieşise în ogradă cu cojocu în spate şi fuma din luleaua cea scurtă ca să se încălzească la nas. de acu cuconaşule şi iarna i aproape îmi declarase el cu un glas plin de îngrijorare şi de un fel de taină i am întrebat înălțând spre el nasul se poate moş Ilie eu n o văd nicairea n o vezi încă da să ştii mata că i după dealurile celea.

(Mihail Sadoveanu, *Țara de dincolo de negură*)

Scanned with OKEN Scanner

Funcția adjectivului în propoziție (parte secundară de propoziție, nume predicativ)

1. Care sunt cuvintele pe care le determină adjectivele subliniate?

a. *Nani, nani...*
Dormi în paza ***nesecatului*** *izvor.*

(Ion Minulescu, *Cântec de leagăn*)

b. *Aş vrea să plâng* ***de fericit.***

(G. Coşbuc, *Vara*)

2. Ce funcție sintactică au adjectivele subliniate?

NU UITAŢI!

Adjectivele **care determină un substantiv sau un verb îndeplinesc funcția sintactică de parte secundară de propoziție.**

3. Indicați, în textul de mai jos, adjectivele care au funcția sintactică de parte secundară de propoziție:
O pace dulce învăluie pădurea adormită. Mersul uşor, mărunt, nu tulbura liniştea adâncă.

(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrişorului*)

Precizați care sunt cuvintele determinate.

4. Ce funcție sintactică are adjectivul subliniat?
Nepoata lui moş Mitruț era ***întristată.***

(Ion Agârbiceanu, *Nepoata lui moş Mitruț*)

NU UITAŢI!

Adjectivul care împreună cu verbul a fi formează predicatul nominal are funcția sintactică de nume predicativ.

5. Scrieți adjectivele potrivite după verbul ***a fi***:

Frații erau ..... şi .....
Ploaia căzută era ..... şi .....
După căldura ucigătoare, un pahar cu apă rece era .....
rece era .....

Ce funcție sintactică au cuvintele adăugate?

Scanned with OKEN Scanner

6. Identificați adjectivele din textele următoare:

a. Rămase același slujitor credincios al târlei și al mieilor omenești și mai ales al baciului nou. Prin cleștarul văzduhului trezit de întâiele albe pâlpâiri ale luminii, suna, ca dintr-un fund pierdut de codru, talanga cu glas argintiu de la gâtul lui Florin, berbecul trufaș cu care avusese râca veche.

(Vasile Voiculescu, *Ciobănilă*)

b. Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

(George Coșbuc, *Vara*)

c. Împărăteasa, măcar că era înțeleaptă, își pierdea și dânsa răbdarea uneori.

(I.L. Caragiale, *Făt-Frumos cu moț în frunte*)

Precizați funcția sintactică a adjectivelor.

7. Analizați adjectivele, indicând genul, numărul și funcția sintactică:

a. Peste fagi cu vârfuri sure
A căzut amurgul rece.
Înserarea mută trece
Furișată prin pădure.
Spre apus abia s-arată
Printre crengi, întunecată,
O văpaie de rubin...
Din frunzișurile grele
De-nnoptare, tot mai vin
Glasuri mici de păsărele...

(George Topîrceanu, *Acceleratul*)

b. Viața era vitregă și neomenoasă cu omul.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

8. Alcătuiți propoziții în care adjective, așezate înainte sau după substantiv, să îndeplinească funcțiile sintactice de parte secundară de propoziție.

9. Construiți propoziții în care adjectivele *blajin, sobru* să fie, pe rând, parte secundară de propoziție și nume predicativ.

10. Scrieți după dictare:

Zilele erau călduroase, frunzele neclintite atârnau pe ramuri, cerul avea o culoare albicioasă. Câinii se ascundeau în cotloane umbroase și nici nu simțeau pașii târâiți ai oamenilor care treceau prin colbul fierbinte.

(George Nestor, *Capcana viselor*)

Indicați adjectivele din textul de mai sus, arătând funcția lor sintactică.

Scanned with OKEN Scanner

Rolul adjectivului în comunicare

1. Citiți textul şi identificați adjectivele:

În locul zilelor mari şi frumoase au venit zile mici şi posomorâte. În inima bietei prepelițe era o luptă sfâşietoare. Ar fi vrut să se rupă în două: jumătate să plece cu copiii sănătoşi, care sufereau de frigul toamnei înaintate, dar jumătate să rămâie cu puiul schilod, care se agăța de ea cu desperare. Suflarea duşmănoasă a crivățului, pornită fără veste într-o zi, a hotărât-o.

(Ioan Al. Brătescu-Voineşti, *Puiul*)

Precizați ce rol au adjectivele în acest text şi motivați-vă afirmațiile.

2. Copiați textul:

Mie mi-e drag românul...
Îmi plac obiceiurile străvechi, credințele sale fantastice, dansurile sale vechi şi voiniceşti, cântecele sale jalnice şi melodioase şi mai ales poeziile sale armonioase.

(Vasile Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

Scrieți-l din nou, fără adjective. Explicați care este deosebirea dintre cele două texte.

3. Scrieți după dictare:

În zilele de iarnă, copiii se joacă fără să se teamă de frig. Îmbrăcați bine, să nu răcească, stau pe afară până se întunecă. Zarva copiilor se aude până departe spre bucuria părinților şi a bunicilor care retrăiesc anii de demult.

4. Alcătuiți propoziții în care adjectivele: *cenuşiu, vesel, negru, greu, frumos, bătrână, uşor* să fie folosite cu sens obişnuit şi cu sens neobişnuit.

Adjectivele folosite cu sens neobişnuit sunt epitete.

5. Care propoziții vă plac mai mult? De ce?

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

Epitetele pot fi **simple**, **duble**, **multiple**:
În apropiere, balta *tăcută* era acoperită cu nuferi. Vântul *aspru* şi *uscat* ne tăia respiraţia. *Blândă*, *caldă* şi *proaspătă* era adierea zefirului.

6. Alcătuiţi un text, în care să folosiţi epitete simple, duble şi multiple

7. Organizaţi un concurs de întrebări şi răspunsuri între două echipe.

* Fiecare echipă va formula câte o întrebare dintr-o disciplină studiată în şcoală, care trebuie să cuprindă şi diverse adjective.

* Fiecare echipă va răspunde prin propoziţii enunţiative, în care adjectivele să se găsească înainte de substantive şi după acestea.

Juriul va aprecia calitatea răspunsurilor prin propoziţii exclamative (afirmative şi negative), în care să se găsească adjective aşezate înainte/ după substantive.

8. Citiţi următoarea informaţie:

Cea mai cumplită acţiune din istoria terorismului. Peste 450 de personalităţi au fost sechestrate în Ambasada Japoniei din Peru. Diplomatul român Octavian Filip a fost luat ostatic de un comando comunist.

Căutaţi în dicţionare sensurile cuvintelor necunoscute.
Ce cuprinde această informaţie?

9. Acătuiţi o informaţie pentru un ziar, în legătură cu:

- un eveniment artistic sau sportiv;
- o excursie.

10. Dezvoltaţi informaţia, adăugând adjective pentru a da mai multă precizie exprimării şi pentru a o face mai frumoasă.

11. Alcătuiţi câte un afiş, care să cuprindă şi adjectivele:

mare, important, avantajos, bun.

Scanned with OKEN Scanner

Pronunțarea și scrierea corectă a adjectivelor

OBSERVAȚI...

*** adjectivele din texte;**
***ce număr are fiecare adjectiv;**
*** așezarea adjectivului față de substantiv.**

a. În depărtare a apărut un nor cenușiu.
b.Norii cenușii acoperă cerul.
c. Cenușiii nori devin amenințători.

Adjectivele terminate la masculin singular în -iu, așezate după substantiv, se scriu la plural cu -ii, iar așezate înaintea substantivelor se scriu cu -iii.

1. Completați, pe caiete, textul cu formele potrivite ale adjectivelor date.

argintiu • brun • cenușiu • drag • înalt • întreagă • nemiloasă • uriaș.

Codrii... se zvârcoleau neputincioși. Plopii... își rupeau crengile. Norii... coborâseră pe pământ. Zurgălăii... ai săniilor amuțiseră. Părinții noștri... ne așteptau. Veghea... nopții îi obosise. Copiii lor fuseseră prinși de urgia vremii...

2. Transcrieți textul de la exercițiul 1, așezând adjectivele înaintea substantivelor. Citiți-l.

3. Alăturați în scris substantivului *copiii* forma potrivită a fiecărui adjectiv: *hazliu, zglobiu, grijuliu.*

4. Alcătuiți propoziții în care adjectivele *auriu, propriu, arămiu, timpuriu, n giniu* să se afle la singular, după substantive și înaintea acestora.

Treceți propozițiile la plural.

5. Scrieți la plural următoarele adjective:

aspru, mândru, gol, plin, bătrânel, vioi, fumuriu, castaniu, simplu, compus, vechi, străvezlu, harnic.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

6. Aşezaţi pe lângă câte un substantiv fiecare dintre adjectivele de la exerciţiul 5. Scrieţi grupuri de cuvinte, având grijă ca adjectivele să fie aşezate înaintea substantivelor.

7. Transcrieţi textele următoare, scriind adjectivele înaintea substantivelor pe care le determină:

a. Sub cerul negru, fără stele, oraşul doarme. Ascult plescăitul somnoros al valurilor – frământarea veşnică şi deşartă a mării.

(Alexandru Vlahuţă, *România pitorească*)

b. Pădurile mari, întunecate, îl adăposteau sub bolţile lor tăinuite. Badea Costea se răzima de un stejar înalt. Asculta nemişcat până mureau undele tremurate, line ale cântecului.

(Ion Agârbiceanu, *Costea pădurarul*)

8. Scrieţi două propoziţii, în care să se afle două sau mai multe adjective, care să determine acelaşi substantiv, despărţite prin virgulă şi alte două propoziţii în care adjectivele să fie legate prin cuvintele: ***şi, sau.***

9. Citiţi şi copiaţi pe caiete următoarele adjective:

cercetat, complex, agitat, ortodox, feroce, chemat, ghicit, perspicace, înghețat, chinuit, chemat, ghiduş, glaciar, chimic, cenuşiu, cetățenească, examinat, exersat, xeroxat, existent, raşchetat.

10. Alcătuiţi un text de 5 rânduri, în care să folosiţi cât mai multe adjective care conţin grupuri de sunete/litere.

11. Completaţi, pe caiete, formele absente ale adjectivelor din următorul tabel:

singular	plural
un peşte azuriu	peşti..... ; ..... peşti
nor	nori liliachii
ruginiul codru	codri.....
pădurea argintie	pădurile...
viteazul soldat	..... soldaţi
via.....	ville ruginii

12. Alcătuiţi o compunere despre clasa voastră, în care să folosiţi cel puţin zece adjective.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Descrierea*

1. Citiți textele următoare:

a. *E în toiul secerişului. Satul țiuie a pustiu, ulițele goale aşteaptă zadarnic; nici copiii nu mai ies să se joace în praful lor, răscolindu-l şi pierzându-se în nouraşii ce se ridică deşi, grei, înecăcioşi, luminați de soare. Afară e zăduf arzător şi toată suflarea, câtă a mai rămas în sat, s-a tras la umbră. E către amiazi şi soarele e ca o bobotaie de argint. Câinii şi-au căutat umbra de dimineață şi nu s-ar mişca de acolo, chiar dacă ar trece o laie de corturari pe ulițe. Găinile plouate, ca vai de capul lor, s-au scăldat o vreme în țărâna de pe lângă gardurile cu streaşină, iar acum, cu penele burzuluite, stau pe o dungă, cu un picior şi o aripă întinsă.*

(Ion Agârbiceanu, *Nepoata lui moş Mitruț*)

b. *Când se lumina de ziuă, Făt-Frumos vede că şirul munților dă într-o mare verde şi întinsă, ce trăieşte în mii de valuri senine, strălucite... În capătul şirului de munți, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreață stâncă de granit din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care, de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată oacheş şi visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.*

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din Lacrimă*)

Ce prezintă autorii în textele citite?

Ce rol au adjectivele?

Citiți textele fără adjective. Ce constatați?

2. Alcătuiți planul unei descrieri a:

- locuinței voastre;
- clasei voastre;
- unui teren de sport.

3. Pe baza planului realizați o descriere în care să folosiți adjective, aşezate înainte sau după substantive.

Folosiți, în descriere, propoziții exclamative şi interogative, afirmative şi negative, pentru a vă exprima stările voastre sufleteşti.

Îmbinați, în compuneri, descrierile cu narațiuni şi cu dialoguri.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Caracterizarea sumară a unui personaj*

1. Copiați următorul text:

Profesorul nostru de limba română scrie cu stânga. Mâna cea dreaptă şi-a pierdut-o în război. E un om subțiratic, îngândurat, Ieri a încercat să fie mai vesel. Profesorul ne-a spus că iese la pensie. Şi, după ce şi-a şters fruntea cu o batistă mare, a adăugat:

— În asemenea situații profesorii spun câte ceva din viața lor. O să fac şi eu la fel.

Şi profesorul nostru a găsit destule cuvinte care parcă aveau o putere magică. Când a isprăvit şi-a recăpătat chipul cunoscut de noi: obrajii uscățivi, tâmplele albe şi ochii mici, încărcați cu multă lumină. Ne-a zâmbit şi a dat mâna cu fiecare, dorindu-ne o vacanță minunată.

(Călin Gruia, *La despărțire*)

- A cui caracterizare este făcută în text?
- Cine face caracterizarea? Cum v-ați dat seama?
- Cum începe această caracterizare?
- Ce trăsături fizice şi sufleteşti sunt prezentate?
- Ce rol au cele mai multe adjective din acest text?
- De ce credeți că sunt precizate doar amănuntele strict necesare?
- Care sunt părțile de vorbire cele mai folosite într-o caracterizare sumară? De ce?

2. Alcătuiți o caracterizare sumară a:

- unui prieten bun;
- bunicului sau a bunicii.

Folosiți adjective care exprimă însuşiri fizice şi sufleteşti, dar şi adjective care exprimă însuşiri neobişnuite şi comparații.

3. Citiți cu voce tare compunerile şi cereți colegilor să-şi spună părerea despre:

- conținutul lor;
- modul de exprimare;
- modul în care-ați scris compunerea;
- modul în care ați citit compunerea.

Scanned with OKEN Scanner

D. Pronumele personal. Pronumele de politețe

— Tu pleci acasă?
— Nu, eu rămân la bibliotecă.
— De ce nu au rămas şi ei?
— Au găsit cartea şi se grăbesc să o citească.
— Rămân şi eu cu tine. Dumneavoastră vă doresc o zi bună.

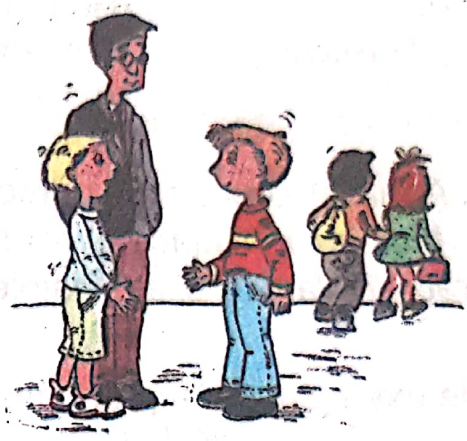

1. Identificați pronumele din text şi precizați felul lor.

2. Puneți în locul lor substantivele pe care le înlocuiesc.

Pronumele care ține locul unei persoane se numește pronume personal.

Pronumele care ține locul numelui unei persoane se numește pronume personal

Pronumele personale şi de politețe îşi schimbă forma după număr şi după persoană.

3. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți pronume personale şi pronume de politețe la singular.

4. Treceți la plural pronumele de la exercițiul 3, modificând forma celorlalte cuvinte, unde este necesar.

Pronumele personale au mai multe forme:

eu	**mie**	**îmi, mi-**	(pe, cu, la, de) **mine,**	**mă, m-**
tu	**ție**	**îți, ți-**	(pe, cu la, de) **tine,**	**te**
el	**lui**	**îi, i-**	(pe, cu la, de) **el**	**îl, l-**
ea	**ei**	**îi, o**	(pe, cu la, de) **ea**	**o**
noi	**nouă**	**ne, ni**	(pe, cu la, de) **noi**	**ne**
voi	**vouă**	**vă, vi**	(pe, cu la, de) **voi**	**vă, v-**
ei	**lor**	**le, li**	(pe, cu la, de) **ei**	**îi, i-**
ele	**lor**	**le, li**	(pe, cu la, de) **ele**	**le**

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

5. Dați exemple de pronume personale și de politețe, potrivit cerințelor:

		Singular	Plural
Persoana	despre care se vorbește	. . . . .	. . . . .
	care vorbește	. . . . .	. . . . .
	cu care se vorbește	. . . . .	. . . . .

6. Analizați pronumele personale din textul următor:

Mult îmi mai plăceau şi mie icoanele când eram mic. Pentru mine, sfinții erau vii, stam cu sfială înaintea lor şi eram încredințat că şi ei se uită la mine.

(Nicolae Grigorescu, *Mama*)

(De exemplu: *îmi* – pronume personal, persoana I, singular)

7. Transformați pronumele personale de persoana întâi în pronume personale de persoanele a doua şi a treia.

8. Identificați pronumele din textele următoare şi precizați felul lor, persoana şi numărul :

a. — Tu şi numai tu l-ai stricat, a zis ea, uitându-se la noi.

(Ioan Slavici, *Mara*)

b. Mama mi-l cânta şi ea,
Şi la viersul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Şi-o lăsa frumos să-l culce.

(Şt. O. Iosif, *Cântec sfânt*)

c. Mi-era necaz pe dânsa.

Pronumele *dânsul, dânsa, dânşii, dânsele* nu sunt pronume de politețe, ci pronume personale de persoana a III-a.

9. Completați, pe caiete, tabelul cu formele pronumelor de politețe corespunzătoare prescurtărilor din rubrici:

Număr	Persoana		
	I	a II-a	a III-a
Singular	Nu are forme	d-ta d-tale d-voastră	d-lui d-ei
Plural	Nu are forme	d-voastră (dv.; dvs.)	d-lor

Alături de formele *dumneata, dumitale,* se folosesc formele *mata, matale.*

10. Închipuiți-vă un dialog cu: • un coleg, • o persoană întâlnită întâmplător, • doamna învățătoare. Folosiți pronume personale şi pronume de politețe.

Scanned with OKEN Scanner

Funcția sintactică a pronumelui personal și a pronumelui de politețe

1. Identificați pronumele:

a. ... parcă eram copiii lui, asta am simțit-o totdeauna, cât am fost sub privegherea lui... Nouă ne venea să intrăm în pământ, când zicea: «Măi domnule!» și se uita urât la noi.

(Mihail Sadoveanu, *Domnu Trandafir*)

b. Văzut-ai dumneata așa ceva?

c. A mers el cât a mers.

2. Identificați pronumele de la exercițiul 1 care au funcția sintactică de subiect.

3. Identificați pronumele de la exercițiul 1 care au funcția sintactică de parte secundară de propoziție.

Pronumele are funcție sintactică de
- *** subiect**
- *** parte secundară de propoziție** (când determină un substantiv sau un verb)

4. Precizați ce părți de vorbire sunt cuvintele pe care le determină pronumele personale și pronumele de politețe:

— Eu socot că treaba asta se putea face și fără noi...

— Dumnezeu să mă ierte, moș Ioane, dar dumneata, cum văd, ești cam greu de cap...

— Dă, cucoane... Dumneavoastră numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi... Iar de la bolovanul dumneavoastră am înțeles așa...

(Ion Creangă, *Moș Ion Roată și Unirea*)

5. Ce funcție sintactică au pronumele subliniate? De ce?

a. Am luat și cartea ***lui.***

b. ***L****-am văzut pe* ***el.***

c. ***Nouă*** *nu* ***ne****-a spus nimic.*

d. ***Mie*** *nu-****mi*** *place să* ***o*** *strig pe* ***dânsa.***

6. Alcătuiți propoziții, oral și în scris, cu pronumele: *lui, ei, vouă, vă, lor.*

Identificați felul cuvintelor pe care le determină și precizați funcția sintactică a pronumelor.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

7. Construiți propoziții în care diferite pronume să determine:
- substantive
- verbe.

8. Alcătuiți trei propoziții având ca subiect un pronume personal sau un pronume de politețe. Subiectul va fi la începutul, în interiorul sau la sfârșitul propoziției.

9. Alcătuiți patru propoziții, în care pronume personale sau de politețe să fie părți secundare de propoziție (două dintre acestea să determine substantive și două să determine verbe).

10. Alcătuiți propoziții în care pronumele: *eu, dumneata, dumneaei, noi, tu, ei* să aibă funcție sintactică de:
- subiect
- parte secundară (determină un verb)
- parte secundară (determină un substantiv)

OBSERVAȚI...

*** folosirea pronumelor în locul substantivelor:**

Cucoșul, cum scăpă din mâinile moșneagului, fugi de acasă și umbla pe drumuri bezmetec. Și cum mergea ***el*** *pe un drum, numai iaca găsește o punguță cu doi bani. Și cum* ***o*** *găsește* ***o*** *și ia în clonț și se întoarce cu* ***dânsa*** *înapoi.*

(Ion Creangă, *Punguța cu doi bani*)

Prin folosirea pronumelor, se evită repetările unor substantive.

Încercați!

Înlocuiți pronumele cunoscute cu substantive:

Numai tu, să nu cumva să te răsufli cuiva, ca să prindă el de veste. Și de-atunci căuta și ea vreme ca să facă pe obraz cumătru-său.

(Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*)

Înlocuiți – unde este posibil – substantivele cu pronume:

Când mâna conductorului s-a atins de mâna cucoanei, Bubico parcă a înnebunit. Dar conductorul și-a terminat treaba și iese.

(I.L. Caragiale, *Bubico*)

Substantivele și pronumele nu se pot înlocui la întâmplare.

Scanned with OKEN Scanner

Pronunțarea și scrierea corectă a pronumelor personale

Încercați!

Citiți și indicați forma corect scrisă a pronumelor personale:
eu - ieu; el - iel; ea - ia; ei - iei; ele - iele.

1. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cuvintele: *ia, iei, iele.*

Precizați:
- înțelesul lor;
- ce parte de vorbire reprezintă.

2. Scrieți și pronunțați formele pronumelor personale pentru persoana întâi, singular, persoana a treia, singular și plural.

3. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu formele potrivite ale pronumelor personale, potrivit indicațiilor dintre paranteze:

a. Copilul privește la
- (persoana I singular) *mine*.
- (persoana a II-a singular) .....
- (persoana a III-a singular masculin) .....
- (persoana a III-a singular feminin) .....
- (persoana I plural) .....
- (persoana a II-a plural) .....
- (persoana a III-a plural masculin) .....
- (persoana a III-a plural feminin) .....

b. Povestea asta, vorbi într-un târziu domnu Trandafir, e scrisă de Ion Creangă, cel care a făcut cartea pe care trudesc bucherii noștri. (persoana I singular, persoana a III-a singular) *cunosc pe Ion Creangă, urmă* (persoana a III-a singular masculin) *cu oarecare mândrie.* (persoana a III-a singular masculin) *-am văzut vara trecută la o adunare de învățători. Să știți (persoana a II-a plural) că* (persoana a III-a singular, masculin) *are un dar de povestește așa de frumos, parcă* (persoana I plural)*-ar spune mama povești, în seri de iarnă, la gura sobei.*

(Mihail Sadoveanu, *Cheia*)

4. Alcătuiți propoziții în care să se găsească grupurile verb-pronume: *arătându-mi, citindu-ți, i-am scris, ți-ai adus, i-au dat, cere-mi, l-a strigat, văzându-l, privind-o, a ascultat-o, lasă-mă.*

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

5. Alcătuiți propoziții în care să folosiți şi următoarele forme:

mie / mi-e; ție / ți-e; va / v-a; ia / i-a; nea / ne-a; neam / ne-am.

Grupurile verb-pronume, ca cele de mai sus, legate prin cratimă se pronunță într-o singură silabă.

6. Analizați fiecare cuvânt, în parte, de la exercițiul 4.

7. Scrieți pe caiete câte două propoziții, în care să se găsească şi următoarele forme:

al / a-l; ai / a-i; cel / ce-l; cei / ce-i; voi / v-oi.

8. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu pronume corespunzătoare:

Mădălina, după ore vin la..... să-..... dau cartea pe care..... -ai împrumutat-..... Eu..... mulțumesc că..... -ai ajutat şi sper ca şi..... să-..... fiu de folos.

9. Alcătuiți un text de cel mult cinci rânduri, în care să se afle grupuri de cuvinte scrise cu cratimă, în componența cărora intră şi pronume.

10. Scrieți după dictare:

a. – Papaie, mi-a ieşit un cucui... Când s-a apucat să-l ridice, să-l mângâie, bunicul îl văzu râzând.

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

b. – Maică Sfântă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cât face slujba mea.
– Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ți iei altceva mai frumos, şi du-te cu Dumnezeu!

(Petre Ispirescu, *Fata moşului cea cuminte*)

c. Trei coconi tu ai avut,
Din trei doi ți i-ai pierdut,
Numai unul ți-a rămas!

(*Constantin Brâncovanul*)

11. Amintiți-vă cel puțin patru versuri dintr-o poezie, în care să se găsească forme ale pronumelor personale scrise cu cratimă şi scrieți-le, pe caiete, prin autodictare.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Biletul. Scrisoarea*

OBSERVAŢI...

* data
* formula de adresare
* conţinutul
* semnătura

28 ianuarie 1998

Matei,

Te rog să cauţi cartea cu exerciţii de ortografie şi să mi-o aduci.

Dan

NU UITAŢI!

Compunerea de mici dimensiuni prin care se transmite un mesaj cu un conţinut simplu se numeşte bilet.

Biletul se foloseşte între persoane egale ca

- **grad de rudenie;**
- **poziţie socială;**
- **vârstă.**

Alcătuiți diverse bilete în care transmiteți:

- o rugăminte;
- o precizare;
- o scuză;
- o informație sumară.

Data (uneori, şi locul) — *Decembrie 1877*

Formula de adresare — *Bădie Mihai,*

Conţinutul scrisorii

Ai plecat şi mata din Iaşi, lăsând în sufletul meu multă scârbă şi amăreală.

Această epistolie ți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin de minunăţii, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase.

Dar coşcogeamite om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, a început să plângă.

Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți albe, când hoinăream prin Ciric şi Aroneanu, fără pic de gânduri rele, dar în dragostea cea mare pentru laşul nostru uitat şi părăsit de toți.

Ți-aş scrie mai multişor, însă trebuie să plec la tipografie.

Formula de încheiere — *Cu toată dragostea,*

Semnătura — *Ionică*

OBSERVAŢI...

*părţile componente ale scrisorii *structura scrisorii *conţinutul

Scanned with OKEN Scanner

NU UITAŢI!

O compunere prin care se transmit ştiri, gânduri sau sentimente se numeşte scrisoare.

Ca orice compunere, scrisoarea trebuie să fie alcătuită din: introducere, cuprins, încheiere.

Există o strânsă legătură între modul de redactare şi conținutul, destinatarul scrisorii.

Sunt mai multe posibilități de a alege:

- Formula de adresare
  Dragi părinți,
  Stimate domnule profesor,
  Scumpul meu prieten,
- Formula de încheiere
  Vă sărută mâna,
  Cu stimă,
  Cu prietenie,
- Semnătura
  Mihăiță
  Mihai Albu
  Mihai

Scrisoarea trebuie scrisă: cu cerneală/pastă, citeț, fără ştersături.

1. Aţi lipsit motivat de la şcoală. Vreți să aflați de la un coleg ce lecții aveți de făcut. Deoarece nu l-ați găsit, îl rugați, printr-un bilet, să vă dea telefon, când se întoarce acasă.

2. Transformați biletul într-o scrisoare.

3. Transformați biletul într-o telegramă.

4. Alcătuiți o scrisoare către bunicii voştri, în care le transmiteți veşti despre familia voastră.

Scanned with OKEN Scanner

5. O scrisoare cu acelaşi conţinut o adresaţi unui prieten.

6. Vă aflaţi în vacanţă. Alcătuiţi o scrisoare adresată doamnei învăţătoare.

NU UITAŢI!

Scrisoarea este trimisă într-un **plic** pe care se scriu:

* **numele, prenumele** şi **adresa destinatarului**
* **numele, prenumele** şi **adresa expeditorului**

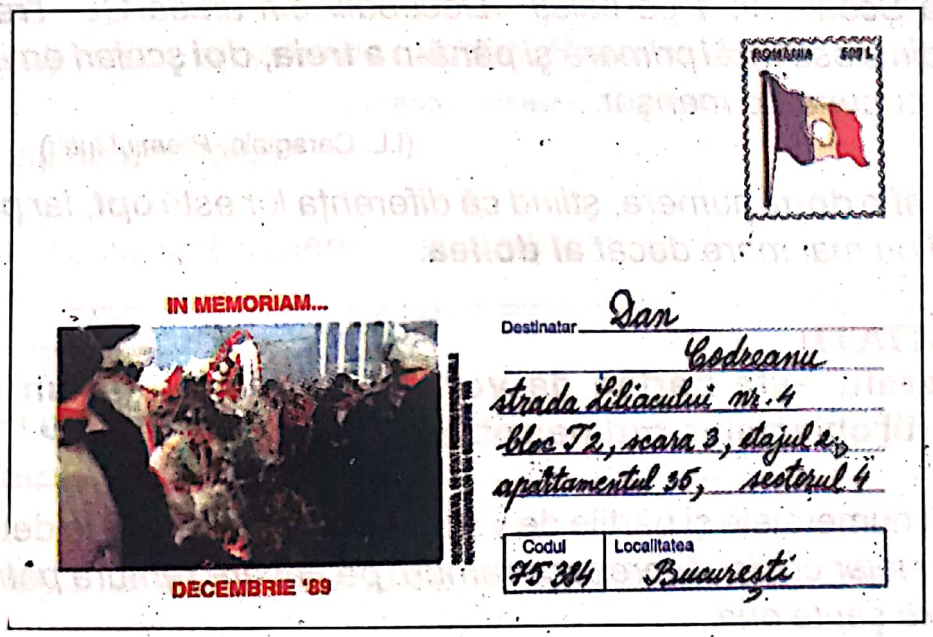

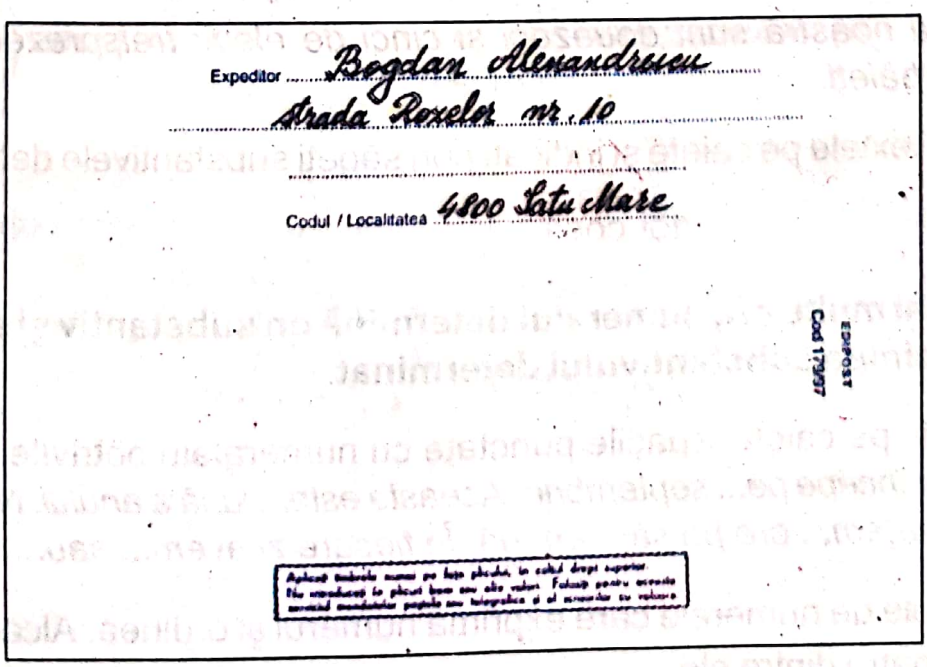

E. Numeralul

1. Identificați numeralele din textele următoare:

a. *Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.*

(I.L. Caragiale, *D-l Goe...*)

b. — *Câți feciori ai?*

— *Şapte. Toți ciobani voinici: mezinul a împlinit şaptesprezece ani, cel mai mare, treizeci.*

(Dumitru Almaş, *Povestea mătuşii Floarea din Vrancea*)

2. Explicați de ce cuvintele subliniate sunt numerale:

a. *Era la Şcoala nr. **1** de băieți «Decebal» din urbea G... **Trei** ani de-a rândul, din clasa **întâi** primară şi până-n **a treia**, **doi** şcolari eminenți şi-au disputat cununa de merişor.*

(I.L. Caragiale, *Premiul întâi*)

b. *Să se afle **două** numere, ştiind că diferența lor este **opt**, iar **primul** este de **cinci** ori mai mare decât **al doilea**.*

NU UITAŢI!

Numeralul este partea de vorbire care exprimă un număr, numărul obiectelor, ordinea obiectelor.

3. Identificați numeralele şi părțile de vorbire pe care acestea le determină:

a. Am un stejar cu douăsprezece ramuri, pe fiecare ramură patru cuiburi, în fiecare cuib şapte ouă.

(Folclor)

b. În clasa noastră sunt douăzeci şi cinci de elevi: treisprezece fete şi doisprezece băieți.

4. Transcrieți textele pe caiete şi indicați prin săgeți substantivele determinate:

doi copii

De cele mai multe ori, numeralul determină un substantiv şi stă, de obicei, înaintea substantivului determinat.

5. Completați, pe caiete, spațiile punctate cu numeralele potrivite:

Anul şcolar începe pe... septembrie. Aceasta este... lună a anului. Noi suntem în clasa... Învățăm... ore pe săptămână. În fiecare zi avem... sau... ore.

6. Dați exemple de numerale care exprimă numărul şi ordinea. Alcătuiți propoziții cu patru dintre ele.

Scanned with OKEN Scanner

Felul numeralelor

1. Copiați textele:

a. *Plecat-am nouă din Vaslui*
Şi cu sergentul zece
Şi nu-i era, zău, nimănui
În piept inima rece.

(Vasile Alecsandri, *Peneş Curcanul*)

b. *Pentru prima oară, numele lui Camil Ressu apărea într-o expoziție în 1910: la expoziția Tinerimii artistice din aprilie, cinci picturi ale sale figurau în sala numărul opt, în care mai puteau fi văzute, printre cele treizeci şi şapte de tablouri expuse de alți pictori, şi opere de Luchian, Petraşcu...*

(Theodor Enescu, *Camil Ressu*)

2. Identificați numeralele.

3. Observați şi explicați scrierea numeralelor.

NU UITAȚI!

După numărul cuvintelor din care sunt formate, numeralele pot fi simple şi compuse.

4. Combinați cuvintele şi citiți numeralele compuse rezultate:

două, nouă, patru, şapte, cinci + *zeci şi* + *trei, cinci, opt, nouă, şase*

două, cinci, trei, şapte, opt + *sute patruzeci şi* + *unu, patru, şapte, trei, şase*

Care este numeralul?

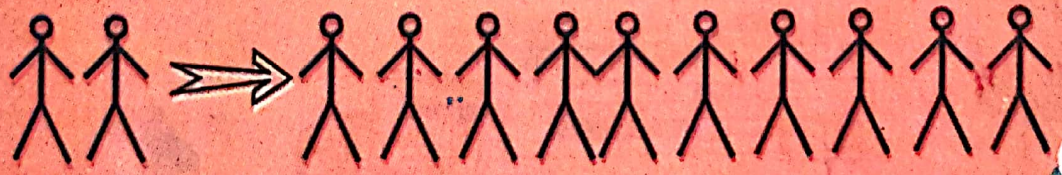

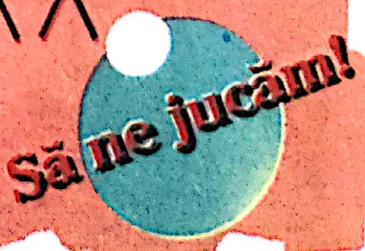

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

5. Completați tabelul cu câte șase numerale:

Numerale	
simple	compuse
doi	*optsprezece*

6. Scrieți o compunere, de cel mult zece rânduri, cu titlul *Pe stadion*, în care să întrebuințați numerale simple și numerale compuse.

OBSERVAȚI...

*** ce exprimă numeralele:**

Doi colegi au plecat repede, al doilea și al treilea au mai rămas, dar numai zece s-au apucat de treabă.

7. Citiți și grupați în două coloane numeralele următoare, ținând seama de ceea ce exprimă (numărul sau ordinea):

șase, patruzeci și cinci, optsprezece, șaisprezece, a treia, o mie nouă sute nouăzeci și opt, al douăzecilea, al șaptelea, treizeci, a cincea, zece, al optsprezecelea, a optsprezecea.

Numeralele care exprimă ordinea au forme diferite, după gen: întâiul - întâia, primul - prima, al optulea - a opta.

8. Alcătuiți un bilet, în care să folosiți diferite numerale.

9. Prezentați-vă colegii de clasă, referindu-vă și la locul ocupat în bănci. (De exemplu: *Dan, din banca a treia, este primul la șah*)

10. Alcătuiți propoziții în care să folosiți numeralele: *unu, una, doi, două, a doua, al doilea, trei, al treilea, a treia.*

Doar numeralele *unu (un), doi* au forme diferite, după gen.

11. Privind ilustrațiile următoare, imaginați-vă un dialog, în care să folosiți numerale diferite:

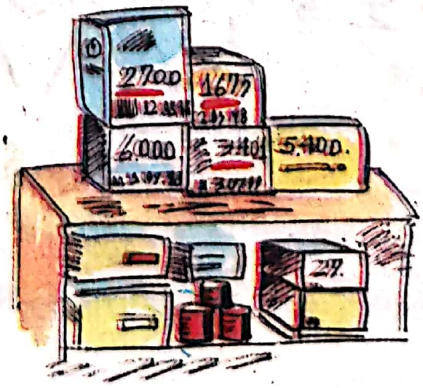

Scanned with OKEN Scanner

Pronunțarea și scrierea corectă a numeralelor

1. Explicați modul de formare a următoarelor numerale compuse:
optsprezece, treizeci, cincisprezece, douăzeci și unu, o mie o sută trei.

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

Se pronunță: **paisprezece, șaisprezece, șaptesprezece, optsprezece.**

Se scriu într-un cuvânt numeralele:
- simple: **unu, doi, șapte, zece**
- compuse: **unsprezece, douăzeci, treizeci**

2. Scrieți cu litere și pronunțați clar numeralele:
6, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 28, 57, 78, 99, 191, 1997, 1999, 12304.

3. Identificați numeralele și precizați genul substantivelor determinate de numerale:

a. Pe drum veneau trei tineri cu două biciclete.
b. Este ora douăsprezece.
c. Primul băiat a fost Mihai, iar prima fată, Mădălina.

4. Completați, pe caiete, tabelul:

Feminin		Masculin	
întâia zi	ziua *întâi*	..... ceas	ceasul.....
a doua.....	..... *a doua*	*al treilea*.....	..... *al treilea*

OBSERVAȚI... scrierea numeralelor

Rețetă de biscuiți
Cantități: 500 g făină, 250 g unt, 150 g zahăr, 1 pachet praf de copt

TVR1
6.0 România: ora 6 fix!
8.30 Desene animate
9.0 TVR Cluj Napoca
10.0 TVR Info
10.05 TVR Iași

Gratuit DA/NU

Numele DOGARU Prenumele MIRCEA Sexul M
Vârsta 10 ani Domiciliul/ localit. BUCUREȘTI
Str. VALEA IALOMIȚEI Nr. 38
Nr. fișă (reg. cons., foaie obs.) 4 168
DIAGNOSTIC Rinofaringita

Rp
1. Fedrocain - 1 flacon
2 picături - 2-3 ori/zi

Data 4 decembrie 1997 Semnătura și parafa medicului

B.C. Nicolae - Hobby hand

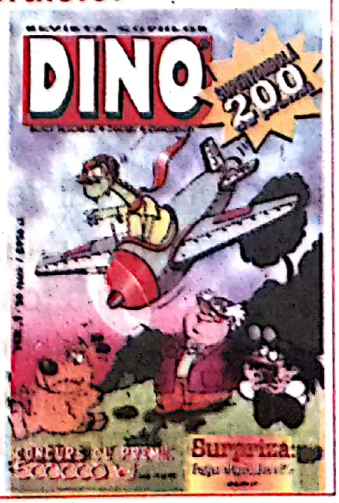

Scanned with OKEN Scanner

CUM VORBIM, CUM SCRIEM

Numeralele se scriu cu
- **litere** în texte literare
- **cifre** în texte nonliterare (de exemplu: matematice)

5. Alcătuiți
* o scurtă notă autobiografică, în care să precizați: - data naşterii; - vârsta; - clasa.
* un afiş pentru un concurs sportiv în care să scrieți: - data când are loc; - locul unde se va desfăşura; - câte premii se vor acorda; - prețul biletului de intrare.
* o scrisoare în care să transmiteți bunicii o rețetă culinară;
* o reclamă pentru o jucărie, în care să precizați: - prețul; - dimensiunile; - alte detalii.

6. Copiați, pe caiete, şi subliniați forma corectă:

treizeci şi una probleme	_____	*treizeci şi una de probleme*
douăzeci oameni	_____	*douăzeci de oameni*
patruzeci kilograme	_____	*patruzeci de kilograme*

7. Scrieți în cifre şi apoi în litere;
* data naşterii: anul, luna, ziua;
* data când ați început clasa întâi;
* data când ați terminat clasa a treia;
* datele de naştere ale - părinților - fraților - altor rude

8. Scrieți, pe caiete, şi apoi citiți:
* numărul de pagini al manualului de limba română;
* data când a fost tipărită cartea;
* data când ați primit-o;
* numărul paginilor la care începe şi se sfâşeşte lecția despre numeral.

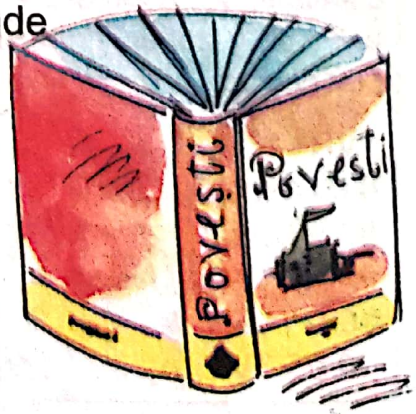

Scanned with OKEN Scanner

Funcțiile numeralului în propoziție

1. Identificați numeralele:

a. Pădurarul puse cornul la gură şi chemă de trei ori. Doi sosiră. În urmă se vedeau patru fugind speriați. În ziua a patra de Crăciun porni la munte.

(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrişorului*)

Numeralul	subiect parte secundară de propoziție

2. Identificați funcțiile sintactice ale numeralelor:

a. Dar şapte turci pe el săriră
Şi şapte săbii-l loviră,
Ş-al optulea, un turc bărbos,
Izbi turbat de sus în jos.

(George Coşbuc, *Coloana de atac*)

b. Două fete poartă salbă:
Una-i neagră, una-i albă.
Neîncetat se tot alungă
Şi nu pot să se ajungă.

(Folclor)

3. Alcătuiți propoziții, în care numerelale *doi (două), şapte, opt, a(l) optulea, a opta, a treia* să aibă funcții sintactice de subiect şi de parte secundară de propoziție.

De exemplu: *Doi* au plecat (subiect).

Am văzut *doi copii* (parte secundară care determină un substantiv)

Noi vorbim *despre doi* (parte secundară care determină un verb).

4. Alcătuiți propoziții după următoarele scheme:

S	P	ps	ps
s	v	nr	s

ps	S	ps	P	ps	ps
nr	s	adj	v	nr	s

5. Scrieți după dictare:

Doi proşti s-au întâlnit la o răscruce de drumuri.

— Bună vremea, om cuminte, spuse primul prost. Uitându-se mai atent, văzu că întâlnise pe unul care purta în miez de vară două căciuli pe cap şi trei cojoace în spinare.

— Mulțumesc dumitale, om cu scaun la cap, răspunse al doilea prost.

(Vladimir Colin, *Deşteptăciunea proştilor*)

6. Alcătuiți o invitație adresată doamnei [illegible]ătoare, pentru a participa la o serbare a clasei voastre.

Scanned with OKEN Scanner

F. Cuvintele de legătură

1. Copiați, pe caiete, următoarele texte:

*a. A încordat grumazul deștepenit **și** gâtul ascultător i-a înălțat capul **de** pe pământ. Mai târziu picioarele nu s-au mai fleșcăit **sub** el, ei l-au ridicat **și** l-au ținut **în** sus.*

(Vasile Voiculescu, *Ciobănilă*)

*b. Profesorul nostru **de** limba română scrie **cu** stânga...*

(Călin Gruia, *La despărțire*)

*c. Gerul aspru **și** sălbatic strânge-**n** brațe **cu** jelire*
*Neagra luncă **de pe** vale care zace-**n** amorțire.*

(Vasile Alecsandri, *Gerul*)

*d. Apoi hatmanii **și** căpitanii lui Ștefan se adunară **în jurul** stejarului.*

(Nicolae Gane, *Stejarul din Borzești*)

OBSERVAȚI...

*** înțelesul textelor, dacă ar dispărea cuvintele îngroșate;**
*** cuvintele pe care acestea le leagă și funcțiile lor sintactice;**
*** rolul lor în comunicare.**

Cuvintele de legătură stau între

- **părți de propoziție de același fel: *și (se numește conjuncție)***
- **propoziții: *și, iar, dacă, deși, dar, așadar, însă, ci (se numesc conjuncții)***
- **părți secundare de propoziție și cuvintele determinate: *pe, la, cu, de pe, de, de la, din, în (se numesc prepoziții)***

Prepozițiile și conjuncțiile nu-și schimbă forma în timpul comunicării.

2. Identificați rolul cuvintelor de legătură (prepoziții și conjuncții) în textele:

a. Erau odată într-un sat doi frați și amândoi erau însurați.

(Ion Creangă, *Dănilă Prepeleac*)

b. Trompetele răsună
Prin munți și prin câmpii,
Românii toți s-adună
Cu sutele de mii.

(Scipione Bădescu, *Trompetele răsună...*)

Scanned with OKEN Scanner

c. Uşa din dreapta s-a deschis. Mama a intrat şi m-a cuprins în braţe, pe cealaltă uşă au intrat Maria şi Dinu.

(Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti, *Moartea lui Castor*)

3. Copiaţi textul, pe caiete, şi adăugaţi cuvintele de legătură care lipsesc:

• că • cu
• de • fără
• în • şi

a. Văzând..... baba..... fiică-sa voiesc..... orice chip s-o alunge, biata fată sărută mâna tată-său..... ..... lacrimi în ochi porneşte..... toată lumea, depărtându-se..... casa părintească..... nici o credinţă..... întoarcere

(Ion Creangă, *Fata babei şi fata moşneagului*)

• ca
• ca de
• cu • în
• pe • şi

b. A venit rândul elefanţilor uriaşi, ... pielea..... scrum..... urechile largi..... paravanele. Călcau greoi..... stâlpii picioarelor. Se înălţau.....două labe..... dansau..... tactul muzicii.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

Cuvintele de legătură sunt
- **simple**: *şi, dar, însă, deci; cu, de, pe, la, în;*
- **compuse**: *de la, de pe, de pe la.*

4. Alcătuiţi texte, în care să folosiţi şi următoarele cuvinte de legătură: *despre, fiindcă, pe la, către, fără, după, de pe, dintre, pentru că.*

Cuvintele de legătură nu pot avea funcţia de parte de propoziţie.

5. Alcătuiţi patru propoziţii, în care părţile secundare de propoziţie să fie precedate de prepoziţii. Indicaţi, prin săgeţi, cuvântul determinat.

6. Alcătuiţi propoziţii, în care să se afle părţi de propoziţie de acelaşi fel legate între ele prin conjuncţii:
- subiecte;
- nume predicative;
- părţi secundare care determină un substantiv;
- părţi secundare care determină un verb.

7. Alcătuiţi scurte texte, în care propoziţiile să fie legate între ele prin conjuncţii.

Scanned with OKEN Scanner

OBSERVAŢI...

* **rolul cuvintelor îngroşate:** *Vin la tine **când/ unde/cum** vrei.*
*Ştiu **când/unde/cum** te duci.*

8. Identificați cuvintele care fac legătura între propoziții:

a. Copilul învăța când ai venit tu.
b. Noi nu ştim cum să rezolvăm problema.
c. Ți-am spus unde am pus cartea?
d. Când vin la tine, îți voi aduce revista.

9. Recunoaşteți în textul lecției de citire cuvinte care leagă:

– părți de propoziție de acelaşi fel
– părți secundare de propoziție de cuvintele determinate.

10. Alcătuiți un text, în care legătura dintre propoziții să fie făcută prin conjuncții şi prin cuvintele *unde, când, cum.*

11. Alcătuiți propoziții, în care să se găsească părți secundare de propoziție legate prin prepoziții de substantive şi de verbe.

12. Scrieți după dictare şi subliniați cuvintele de legătură:

a. Când s-a văzut scăpat, fuga speriat la prepeliță să-i spuie ce-a pățit. Ea l-a luat, l-a mângâiat şi i-a spus:

— Vezi ce va să zică să nu mă asculți? Când te-i face mare, o să faci cum ăi vrea tu, dar acum, că eşti mic, să nu ieşi niciodată din vorba mea, că poți să pățeşti şi mai rău.

(I. Al.Brătescu-Voineşti, *Puiul*)

b. — Ce să fac cu voi? întrebă pescarul.

— Pune-te şi adună roua de pe frunze, lasă-ne să înotăm în rouă, pune-ne la soare şi apoi nu veni până ce razele soarelui nu vor fi sorbit roua de pe noi, grăi al doilea peştişor.

(Ioan Slavici, *Doi feți cu stea în frunte*)

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Rezumatul*

1. Citiți textul și alcătuiți rezumatul lui:

Soarele umplea lumea de lumină și mugurii mestecenilor unduiau deasupra izvoarelor. Gânsacul își duse nevestele și puii pe cărare, la vale.

Umblau domol. Un bobocel rămânea din când în când în urmă, se învârtea în loc și cădea-n coadă. Gânsacul se oprea și-l aștepta cu îngăduință.

Când ajunseră la pârâul cu apă vie, gâștele bătrâne întâi se sfătuiră dând ocol bobocilor. Spunea ceva una, răspundea alta. Apoi deodată, la o hotărâre a gânsacului, intrară încet, cu toții, în pârâu. Și puii începură a înota mișcându-și regulat prin apă lăbuțele portocalii.

(Mihail Sadoveanu, *La Mestecănei*)

- Povestiți, oral, textul.
- Eliminați amănuntele, citatele, părerile proprii.
- Rezumați, în scris, textul.
- Reduceți întregul fragment la o singură idee principală.

2. Citiți următorul text:

Cocostârcul s-a sculat cu noaptea-n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subțiri ca niște lujere, trupul lui se clatină agale. Din când în când își udă pliscul; uneori se oprește de se uită, ispititor, in fundul apei, ca și cum ar fi dat peste ceva ce căuta de mult. E răcoare, și răcoarea îl încântă. Nu simte nici o altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece, care-i trimite fiori până sub aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui nufăr, o broscuță se bucură și ea de răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță a încremenit pe picioruşele de dinapoi; cu ochii mari deschiși cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-o dată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit. Își așteaptă sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Ș-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții, că, de la o vreme, parcă o pierde din ochi în fundul apei, și nici n-o mai zărește. Ridică piciorul, păşeşte disprețuitor și trece, măreț, mai departe.

(Emil Gârleanu, *Mărinimie*)

- Povestiți, oral, textul.
- Împărțiți textul în fragmente și formulați ideile principale.
- Rezumați conținutul în zece rânduri; reduceți-l la cinci rânduri.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Compuneri semidirijate*

1. Citiți următorul fragment:

S-a ridicat, deodată, din prăpastia întunecată, umedă, a munților falnici. Şi, doritor de lumină, în această dimineață scăldată de soare, a întins aripile, ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni. S-a înălțat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s-a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălțime uriaşă; a plecat capul şi a privit în jos. [...] Şi, scuturându-şi aripile, făcu un ocol larg, suind şi scoborând prin aer.

(Emil Gârleanu, *Vulturul*)

Scrieți o compunere având ca introducere fragmentul dat, prin dezvoltarea unui fir narativ, după următorul plan:

- Cuprins:
  - Ce observă vulturul
  - Ce gândeşte el
  - Ce se hotărăşte să facă
  - Cum se desfăşoară acțiunea
- Încheiere: Ce a înțeles vulturul din întâmplarea trăită.

Dați compunerii un titlu potrivit.

Introduceți în compunerea voastră, unde credeți că se potriveşte, descriere şi dialog.

2. Alcătuiți o compunere care să aibă următoarea încheiere:

Un chiot de bucurie a răsunat din curțile vecine. Toți copiii se bucurau că au scăpat de zmeul cel roşu. Iar Gheorghieş, după ce plecase de acsă cu un zmeu întocmit cu mari necazuri, s-a întors cu două, dintre care cel mai mândru şi mai mare nu-l costase nimic.

(Cezar Petrescu, *Cu Zmeul*)

- Înainte de a redacta compunerea, alcătuiți, împreună cu ceilalți colegi sau individual, planul de idei.

Dați compunerii un titlu potrivit.

3. Citiți lucrările în clasă şi formulați aprecieri în legătură cu ele.

Scanned with OKEN Scanner

IV. COMUNICAREA CU UN SINGUR PREDICAT

A. Propoziția

Încercați!

1. Identificați predicatele.
2. Identificați propozițiile.

Vasile trase de la șold cornul, îl duse la gură și slobozi trei sunete prelungi. Răsunete dulci încă vibrau, când un câine răspunse...

(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrișorului*)

NU UITAȚI!

Propoziția este o comunicare cu un singur predicat.

OBSERVAȚI...

În propoziție se întâlnesc:

- **părți principale** — *nu determină alte cuvinte*
  - *subiect*
  - *predicat*
- **părți secundare** — *determină alte cuvinte*
  - *substantive*
  - *verbe*

1. Scrieți, pe caiete, trei propoziții formate numai din părți principale de propoziție.

2. Completați propozițiile simple construite cu părți secundare de propoziție.

3. Alcătuiți un text format din mai multe propoziții dezvoltate despre o excursie.

4. Transformați propozițiile dezvoltate, de la exercițiul 3, în propoziții simple.

Scanned with OKEN Scanner

5. Cu ajutorul întrebărilor, transformați propozițiile simple de mai jos în propoziții dezvoltate:

Dan aleargă (unde? cum? la cine?).
(Când? cu cine?) copiii pleacă (unde?).
(Unde?) cântă privighetoarea (cum?).
(Unde?) puiul (care? al cui?) a fost prins (de cine?).

6. Alăturați, în caiete, substantivelor subliniate alte cuvinte care să le lămurească (să le determine):

Copiii aud un **cântec** — încet și duios
.....
.....

Florile — din grădină
..... — sunt frumoase
.....

7. Alcătuiți propoziții, în care să se găsească:

- predicat și subiect simplu/multiplu;
- subiect, parte secundară care determină un substantiv, parte secundară care determină un substantiv, predicat;
- subiect, parte secundară care determină un substantiv, parte secundară care determină un substantiv, predicat, parte secundară care determină un verb;
- parte secundară care determină un verb, parte secundară care determină un verb, predicat, subiect, parte secundară care determină un substantiv.

8. Citiți propozițiile astfel încât să fie:

- enunțiative (declarative);
- interogative;
- exclamative.

Scrieți-le pe caiete, folosind semnele de punctuație necesare.

9. Alcătuiți texte cu mai multe propoziții despre:

- vreme;
- o carte;
- un coleg.

10. Scrieți un dialog de cel mult șapte rânduri, în care să folosiți propoziții simple și dezvoltate, enunțiative, interogative și exclamative:

Scanned with OKEN Scanner

B. Părțile principale de propoziție. Predicatul (verbal şi nominal)

OBSERVAŢI...

care sunt predicatele?

Amurgu-mbracă Delta toată-n aur
Cu turla unui sat lipovenesc,
Dar umbrele ostroavelor de plaur
Albastrul cenuşiu îl împânzesc.

(Ion Pillat, *Amurg în Deltă*)

NU UITAŢI!

Predicatul este partea principală de propoziție care arată ce face, ce este, cine este, cum este subiectul.

1. Subliniați predicatele verbale cu o linie şi predicatele nominale cu două linii:

a. *Suntem un neam ca grâul ce răsare*
Din bezna brazdei, din minuni amare.

(Vasile Voiculescu, *Ţara*)

b. *Acesta e ursul cel mai amator de muzică din câți am văzut eu.*

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

c. *Era într-un început de april.*

(Ionel Teodoreanu, *Uliţa copilăriei*)

NU UITAŢI!

Predicatul poate fi:
- **verbal** exprimat prin verb
- **nominal** format din:
  - verbul ***a fi***
  - **şi**
  - **nume predicativ**

2. Alcătuiți propoziții în care verbul ***a fi*** să fie:
- predicat verbal
- verb cu care se formează predicatul nominal.

Scanned with OKEN Scanner

Subiectul (exprimat şi neexprimat). Propoziţii fără subiect

Încercaţi!

1. Identificaţi subiectele:

a. Se-ndoaie-n vântul serii, foşnitor...

b. Un cocor
cu aripa deschisă se ridică.
(Ion Pillat, *Amurg în Deltă*)

NU UITAŢI!

Subiectul este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.

Uneori subiectul nu este exprimat în propoziţie (subiect inclus sau subînţeles).

2. Indicaţi subiectele care lipsesc (incluse şi subînţelese):

a. O veveriţă se caţără pe trunchiul unui copac. Îi privi o clipă, se dosi după o cracă, sări ca o minge castanie, şi se pierdu în frunziş.
(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrişorului*)

b. — Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai vii
Înainte de Crăciun...
(George Topîrceanu, *Balada unui greier mic*)

NU UITAŢI!

Subiectele pot fi:
- **exprimate**
  - **simple**
  - **multiple**
- **neexprimate**
  - **incluse** (pers. I, a II-a)
  - **subînţelese** (pers. a III-a)

3. Alcătuiţi propoziţii, în care să se găsească subiecte simple şi subiecte multiple.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiți propoziții, în care subiectele multiple să fie exprimate prin substantive şi prin pronume personale.

5. Explicați deosebirea dintre subiectul inclus şi subiectul subînțeles.

6. Explicați de ce este bine să se folosească propoziții cu subiect subînțeles?

OBSERVAŢI...

*** propozițiile din care lipseşte subiectul:**

a. Joi a început să ningă şi să viscolească din nou.
(Geo Bogza, *Un om a trecut peste munți*)

b. În zori a plouat, dar se înseninase.
(Vasile Voiculescu, *Ciobănilă*)

NU UITAŢI!

Când predicatele sunt exprimate prin verbe care redau fenomene ale naturii, propozițiile sunt fără subiect.

7. Explicați deosebirea dintre propozițiile fără subiect şi propozițiile cu subiect neexprimat:

Şi toamna, şi iarna
Coboară-amândouă;
Şi plouă, şi ninge,
Şi ninge, şi plouă.

(George Bacovia, *Moină*)

8. Alegeți dintre verbele următoare, pe acelea care pot fi predicate fără subiect (redau fenomene ale naturii):

plină, gândeşte, cântă, ninge, curge, sclipeşte, tună, trăsneşte, se înseninează, luminează, se întunecă, se luminează, viscoleşte, răsare, fulguieşte.

9. Alcătuiți propoziții cu verbele alese în exercițiul anterior.

10. Construiți câte trei propoziții
- cu subiect inclus;
- cu subiect subînțeles;
- fără subiect.

Scanned with OKEN Scanner

Acordul predicatului cu subiectul

OBSERVAŢI...

* care sunt subiectele în textele următoare:

a. ...păpurişul
Se-ndoaie-n vântul serii foşnitor...

(Ion Pillat, *Amurg în Deltă*)

b. Dormi, dormi, să te-adorm ţi-au şoptit
Grâul, pârâul şi râul.
Şi moara cu glas adumbrit
De vânt potolit.
Grangurii, graurii, greierii
Să dormi ţi-au şoptit.

(Ion Pillat, *Cântec de leagăn*)

* care sunt predicatele;

* cum s-a făcut acordul predicatului cu subiectul.

NU UITAŢI!

Acordul predicatului verbal cu subiectul se face în persoană şi în număr.

OBSERVAŢI...

cum se face acordul predicatului nominal cu subiectul.

Ei erau mulţi.

Barza este o pasăre călătoare.

NU UITAŢI!

Numele predicativ se acordă cu subiectul în gen şi în număr

OBSERVAŢI...

cum se face acordul numelui predicativ cu subiectul multiplu.

Dan, Monica şi Vlad sunt şcolari.

Scanned with OKEN Scanner

OBSERVAŢI...

când acordul dintre predicat şi subiect nu s-a făcut potrivit regulilor învăţate

a. A fost odată un moş şi o babă.
b. Prezentul şi viitorul este în mâinile noastre.
c. Echipa a atacat şi, în cele din urmă, au câştigat.
d. Mulţimea şuturilor la poartă au impresionat.

1. Explicaţi cum s-a făcut acordul în primele două exemple.

2. Precizaţi sensul substantivelor ***echipa*** şi ***mulţimea***, care au funcţia sintactică de subiect.

NU UITAŢI!

Când predicatul se află înaintea subiectului multiplu, acordul se face prin atracţie cu primul subiect.

Când predicatul se acordă cu un subiect care denumeşte o colectivitate, acordul se face după înţeles

3. Copiaţi textul, pe caiete, puneţi predicatul potrivit şi realizaţi acordul cu subiectele:

- *a începe*
- *a face*
- *a arunca*
- *a întâlni*
- *a striga*

Neghiniţă se ..... într-o undă de adiere
şi se ..... nevăzut ca un strop de lumină.
Pe drum ..... o cireadă de vaci şi .....
..... să .....

4. Citiţi/copiaţi pe caiete formele corecte. Motivaţi-le:

a. Prietenii mei este/sunt acasă.
b. Se vinde/se vând fructele cu kilogramul.
c. Munca şi străduinţa a adus/au adus bucurii şcolarilor.
d. Caietele, cărţile şi penarul este/sunt pe masă.
e. Echipa de gimnaste a câştigat/au câştigat întrecerea.

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

Copiați textul:

Tăcurăm. Ea era însă tot neîncrezătoare. Se furişa pe o ramură subțire, apoi, desprinzându-se de acolo, trecu pe un fag mai bătrân [...]. Globul iernii era jos, în tăul negru, şi ea era sus...

(Mihail Sadoveanu, *Vevería*)

6 x 0,40= 2,40 p. — 1. Identificați predicatele şi precizați felul lor.

2 x 0,45= 0,90 p. — 2. Alcătuiți două propoziții, în care verbul ***a fi*** să fie

– predicat verbal;
– să formeze predicatul cu ajutorul unui alt cuvânt.

3 x 0,50=1,5 p — 3. Construiți câte o propoziție în care verbul ***a fi*** să aibă înțelesul de:

– a se găsi
– a se întâmpla
– a valora (a costa)

6 x 0,20=1,20 p — 4. Identificați subiectele în fiecare dintre propozițiile textului; precizați felul lor.

3 x 0,50=1,50 p — 5. Precizați felul subiectului în propozițiile:

Plec acasă.
În casă intră femeia.
Acum sunt fericiți.

3 x 0,50=1,50 p — 6. Dați exemple, în propoziții, de subiect:

– simplu, exprimat prin pronume, persoana a II-a, plural;
– multiplu, exprimat prin substantive:
  * comune
  * proprii

Scanned with OKEN Scanner

F. Părțile secundare de propoziție. Atributul

OBSERVAȚI...

* care cuvinte determină substantive:

Diferențierea Pământului în patru învelișuri e faptul important de care se interesează geografia.
(Simion Mehedinți, *Obiectul geografiei*)

Unde sunt mii de porci, trebuie să fie sute de turme și fiecare păstor e ajutat de către doi-trei băieți.
(Ioan Slavici, *Moara cu noroc*)

* ce părți de vorbire sunt cuvintele care determină substantive.

NU UITAȚI!

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv.

1. Completați, oral, propoziția:
Atributul poate fi exprimat prin .....

Încercați!

Copiați, pe caiete, propozițiile și puneți, pe lângă substantivele subliniate:

* **adjective** **O primăvară** ..... și ..... a trezit natura la viață.
..... și ..... **flori** îți încântă privirea.

* **substantive** **Crengile** ..... erau pline de rod.
Am cumpărat **o haină** .....
Un roi ..... se îndreaptă spre **linia** .....

* **numerale** ..... **sportivi** au câștigat concursul.
Drumețul acela avea ..... **pâini** și le-a împărțit la ..... **oameni**.

2. Alcătuiți propoziții, în care substantivele să fie determinate de adjective, numerale și substantive, având funcția sintactică de atribut.
Explicați de ce sunt atribute.

3. Alcătuiți propoziții, în care să se afle atribute exprimate prin: adjective, substantive și numerale.
Explicați de ce sunt atribute aceste părți de vorbire.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiți schemele propozițiilor:

- Elevul învață.
- Elevul silitor învață.

5. Înlocuiți literele cu părțile de propoziție corespunzătoare:

S - A - P. A - S - P.

6. Ce părți de propoziție sunt cuvintele subliniate:

*a. Într-o zi au venit **trei** inși într-o căruță **cu osiile de fier**, **uşurică** şi trasă de **doi** cai **frumoşi**.*

(Ioan Slavici, *Moara cu noroc*)

*b. Şi-atunci, de peste **larg** pridvor*
*Din **dalb** iatac de **foişor**,*
*Ieşi Zamfira-n mers **isteț**,*
*Frumoasă **ca** un gând **răzleț**,*
*Cu trupul **nalt**, cu părul **creț**.*
*Cu pas **uşor**.*

(George Coşbuc, *Nunta Zamfirei*)

7. Arătați prin schemă care sunt substantivele pe care le determină cuvintele subliniate.

8. Copiați textul, pe caiete, şi completați propozițiile cu atributele care lipsesc

- *gros*
- *mânios*
- *mari*
- *umflat*

Râul Doamnei, ..., curge repede, cu un vâjâit ..... şi izbeşte sloiuri ..... de gheață şi butuci ..... de meterezele podului.

(Barbu Ştefănescu Delavrancea, *Sultănica*)

OBSERVAŢI...

*** care dintre atributele din exercițiile precedente sunt epitete.**

Scanned with OKEN Scanner

Complementul

OBSERVAŢI...

* care cuvinte determină verbe:

a. Nu sfârşise gândul şi furtuna îi aduse la ureche un nechezat de cal.

(Gala Galaction, *Moara lui Călifar*)

b. S-a sculat de la foc, posomorât, a intrat în luncă şi l-am auzit vorbind cu ei în tufişuri.

(Mihail Sadoveanu, *Cântecul amintirii*)

* ce părţi de vorbire sunt aceste cuvinte.

NU UITAŢI!

Complementul este partea secundară de propoziţie care determină un verb.

1. Completaţi, oral, propoziţia:

Complementul poate fi exprimat prin: .....
.....
alte părţi de vorbire

Încercaţi!

Scrieţi, pe caiete, în locul spaţiilor punctate, complemente exprimate prin:

* **substantive**

Am văzut pe ....., în ..... părinţi grăbiţi. Mădălina şi Matei au vorbit despre ..... şi despre .....

* **pronume**

Pe ..... îl strigă colegul. La ..... nu a sunat telefonul. La ..... a sunat?

* **alte părţi de vorbire**

Ieri ..... am primit scrisoarea ta şi ..... plec.

Indicaţi prin schemă verbul determinat, după modelul:

Copiii se joacă în .....

2. Completaţi, pe caiete, casetele scriind complemente potrivite:

când? am hotărât să merg unde?. Bunicul a arat ce? cum? cu ce? unde? unde? şi unde? verdele a îmbrăcat ce?. Citim cum? lecţia, povestim ce? şi reţinem ce?.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

3. Alcătuiți propoziții în care substantive și pronume să îndeplinească funcția sintactică de complement.
Explicați de ce sunt complemente aceste părți de vorbire.

4. Alcătuiți texte în care să se afle complemente exprimate prin substantive și prin pronume.

5. Alcătuiți schemele propozițiilor:

Elevul învață.
Elevul silitor învață temeinic.

6. Înlocuiți literele cu părțile de propoziție corespunzătoare:

S - A - P - C. **A - S - P - C.** **S - A - C - P.**

7. Ce părți de propoziție sunt cuvintele subliniate:

a. *Viața curge **ca un fluviu** imens și noi suntem viața.*
*Imensul fluviu are două **maluri**.*

(Dimitrie Anghel, *Privind o sferă terestră*)

b. *Cobora **pe Topolog***
Dintre munți, la vale...
*Și **la umbra** unui stog*
*A căzut **din cale**.*

(George Topîrceanu, *Balada morții*)

c. ***Acum**, caii suiau **la deal, în voie** și badea Dumitru se întoarse **spre noi** și ne urmărăm **sfatul**.*

(Mihail Sadoveanu, *Drum la moș Anania*)

d. ***Întotdeauna** am mers **alene pe stradă**.*

8. Arătați care sunt verbele pe care le determină cuvintele subliniate de la exercițiul 7.

Explicați de ce cuvintele subliniate sunt subordonate verbelor.

Prin ce părți de vorbire sunt exprimate complementele de mai sus?

9. Alcătuiți un text de cinci rânduri, în care să folosiți complemente exprimate prin substantive și prin pronume.

Scanned with OKEN Scanner

Analizați:

10. Ce exprimă complementele subliniate:

* *Merg **la / spre / către / până la / după şcoală**.*
* *Ne vedem **la / spre / către / până la ziuă**.*
* *Citesc **repede / frumos / cu intonație**.*
* *Am văzut **o expoziție**.*
* *M-am plimbat **cu bunicul**.*
* ***Azi** şi **mâine** vremea va fi frumoasă.*

11. Construiți propoziții, în care complementele să exprime locul, timpul şi felul acțiunii.

12. Alcătuiți propoziții, în care să folosiți diferite cuvinte de legătură între complement şi verbul pe care îl determină.

Încercați!

Subliniați cu o linie întreruptă atributele şi cu una punctată complementele şi precizați cuvintele pe care le detemină:

a. E o umilă şi neştiută uliță de târg.

(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

b. Se uita cu grijă la câmpiile arse, la slăbirea vitelor, la sleirea oştilor.

(Eusebiu Camilar, *Păduri înfricoşate*)

Precizați deosebirea dintre un atribut şi un complement.

Alcătuiți propoziții, în care să folosiți diferite cuvinte de legătură între atribut şi substantivul pe care îl determină.

13. Dezvoltați următoarele propoziții simple, adăugând atribute şi complemente:

- *Căruțele pleacă.*
- *Dorm copiii.*
- *Eu şi Vlad alergam.*

Care este rolul atributelor şi al complementelor în comunicare?

14. Construiți propoziții, în care cuvintele: *pădure, el, munte, copil* să fie, pe rând, atribute şi complemente.

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

6 x 0,5 = 3 p.

1. Identificați felul părților de propoziție din textul următor și precizați prin ce părți de vorbire sunt exprimate:

Pe pisc, se înalță în cer albastru bradul vestitor al vânturilor.
(Mihail Sadoveanu, *În Pădurea Petrișorului*)

4 x 0,50 = 2 p.

2. Construiți propoziții în care *subiectul* să fie:

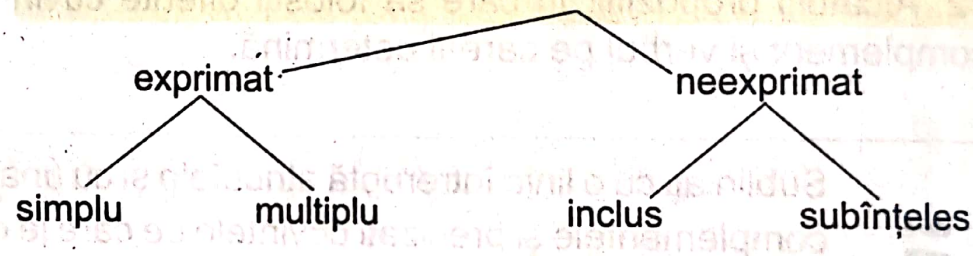

2 x 050 = 1 p.

3. Construiți câte o propoziție în care verbul *a fi*

– să fie predicat;
– să formeze predicat nominal.

0,3 (a) + 0,7 (b) = 1 p.

4. Alcătuiți o propoziție formată din părți principale de propoziție.

Adaugați părți secundare de propoziție și indicați-le prin inițiale.

4 x 0,50 = 2p.

5. Construiți propoziții alcătuite după schemele următoare:

* P
* S - P
* S - A - A - P - C
* PN - S - A - A

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

6 x 0,5 = 3 p.

1. Precizați felul părților de propoziție; analizați părțile de vorbire prin care sunt exprimate:

Şi ulița asculta, în țârâitul greierilor, ecoul plângător...
(Ionel Teodoreanu, *Ulița copilăriei*)

6 x 0,15 = 0,90 p.

2. Subliniați forma corectă a predicatului:

Păsările zbor/zboară în înaltul cerului.
În clasă este/sunt cărți şi caiete.
Majoritatea oamenilor a venit/au venit.
A câştigat/au câştigat echipa juniorilor.
În zbor, rândunelele s-au aşezat/s-a aşezat pe crengile castanului.
Merele e/sunt coapte.

3 x 0,20 = 0,60 p.

3. Transformați în propoziții următoarele grupuri de cuvinte:

– copiii în vizită la bunici;
– la şcoală în fiecare zi de lucru;
– în timpul liber cărți de poveşti.

10 x 0,10 = 1 p.

4. Alcătuiți propoziții cu:

a-i, ai, te-ai; m-ai; s-a, sa; l-a, la; l-ai.

3,50 p.

5. Alcătuiți o scurtă narațiune. Dați-i un titlu potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

COMPUNERE: *Compunere liberă. Descrierea. Narațiunea*

OBSERVAŢI...

* ce exprimă scriitorul prin textul:

A dat Dumnezeu zăpadă cu nemiluita; şi cade, cade puzderie măruntă şi deasă, ca făina la cernut, vânturată de un crivăț care te orbeşte. Muscelele dorm sub zăpada de trei palme. Pădurile cu tulpini fumurii par cercelate cu flori de zarzări şi de corcoduşi. Cerul e ca leşia. Cârduri de corbi, prididite de vânt, croncăie, căutând spre păduri. Viscolul se întețeşte. Vârtejele trec dintr-un colnic într-altul. Şi amurgul serii se întinde ca un zăbranic sur.

(Barbu Ştefănescu Delavrancea, *Sultănica*)

1. De ce scriitorul foloseşte multe substantive şi adjective în textul de mai sus?

2. Căutați cuvintele cu înțeles deosebit.
Continuați descrierea în cel mult zece rânduri.

3. Alcătuiți o descriere a unei zile de primăvară.

- Folosiți, mai întâi, numai propoziții simple.
- Adăugați complemente şi atribute, pentru a face comunicarea mai frumoasă, mai limpede şi mai precisă.
- Folosiți cuvinte cu înțeles deosebit: epitete, comparații, personificări, repetiții.

OBSERVAŢI...

ce exprimă scriitorul prin textul:

Îi aştepta coliba lor de lemn, cu paturi călduroase, cu aparatul de radio. Îi aşteptau în cuşcă şi cei trei pui de urs. Scânceau flămânzi.

Fram înconjură de câteva ori cuşca. Mormăi. Privi la oameni, privi la uşă. Apoi trase încet zăvorul!... Puii nu îndrăzneau să iasă afară. Îi trase Fram de ceafă, unul câte unul. Îi împinse cu piciorul în spate, să-şi vadă de drum.

Cei doi vânători priveau cu mâinile în buzunare.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

4. De ce scriitorul foloseşte multe verbe?

5. Povestiți în puține propoziții întâmplarea narată.

6. Continuați narațiunea în cel mult zece rânduri.

7. Alcătuiți o compunere, în care să povestiți o întâmplare care v-a impresionat în mod deosebit.

Scanned with OKEN Scanner

V. LEGĂTURA PRIN ÎNȚELES A PROPOZIȚIILOR ÎN COMUNICARE

Fraza

OBSERVAȚI...

* **predicatele**
* **numărul propozițiilor**

a. În grădină, după ploaie,
Se-ndrepta spre casa ei,
Printre micile pâraie,
O furnică neagră, mică.
(Elena Farago, *Poveste despre datorie, prieteni şi prietenie*)

b. Ciocârlia cântă frumos.

1. Explicați de ce texele de mai sus sunt propoziții.

2. Identificați verbele cu funcție sintactică de predicat din textele următoare:

a. Am amuțit cu toții şi-am ascultat în tăcere sticletele, aşa cum l-am fi ascultat pe cel mai mare cântăreț al lumii.
(Grigore Băjenaru, *Povestea naiului*)

b. Mi-a povestit că venise noaptea o umbră cu pelerină, strecurată în odaia lui. Mută, umbra a scos din pelerină o vioară şi a cântat.
(Tudor Arghezi — *George Enescu şi Ştefan Luchian*)

3. Delimitați propozițiile din textele de mai sus.

NU UITAȚI!

Două sau mai multe propoziții legate prin înțeles alcătuiesc o frază.

4. Construiți propoziții cu verbele următoare:
am mers, alergasem, văd, va zbura, găteam, cânta, spuneți.

5. Alcătuiți şiruri de propoziții legate prin înțeles (fraze).

Legătura dintre propoziții, în frază, se face prin virgulă, punct şi virgulă sau prin conjuncții şi alte cuvinte de legătură (*când, cum, unde* etc.)

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICARE

6. Alcătuiți, pe caiete, șiruri de propoziții legate prin înțeles (fraze), folosind cuvintele de legătură subliniate:

a. *Elevii învață* **să** *scrie.*
cum.....
ce.....
dacă.....
că.....

b. .....**și** știu povestea.
....., **iar** eu nu reușesc.
....., **dar** tu nu ai venit.
.....**sau** mergi la teatru?

În afară de conjuncții, fac legătura între propoziții și cuvintele:
- **unde, cum, când**
- **care, cine, ce.**

7. Delimitați propozițiile din textele următoare:

a. El vine, se înalță, în cercuri line zboară
Și răpide ca gândul, la cuibu-i se coboară;
Iar copilașii veseli, cu peptul dezgolit,
Aleargă, sar în cale-i și-i zic: Bine-ai sosit!

(Vasile Alecsandri, *Oaspeții primăverii*)

b. Tunarii țintiră după zgomot din amândouă laturile drumului mare și podul se prăbuși în răcnetele de spaimă și durere pe care le înăbuși îndată chiotul ce cutremură pădurea.

(Nicolae Iorga, *Lupta de la Podul Înalt*)

c. Când l-a găsit, când i-a văzut aripa ruptă, a înțeles că era pierdut; dar și-a ascuns durerea, ca să nu-l deznădăjduiască pe el.

(Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, *Puiul*)

Ca să identificați propozițiile dintr-un șir de propoziții legate prin înțeles (fraze), trebuie să:
- **identificați predicatele;**
- **identificați conjuncțiile și alte cuvinte de legătură sau virgulele dintre propoziții.**

8. Îmbinați propozițiile și fragmentele de propoziții următoare, astfel încât să alcătuiți două fraze:

Când greșea unul • Tot așa stau frații lui în țara zăpezilor veșnice • făceau semn câinelui • să privească la alți urși albi care se depărtează pe insule plutitoare • care îi punea prostului notă rea • adică îi da brânci cu capul și-l rostogolea în iarbă.

Scanned with OKEN Scanner

VI. RECAPITULARE FINALĂ

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

3 p.

1. Dictare:

*Marina se învârtea de colo, colo, prin **cameră**, şi deodată îşi dădu seama că **e singură**. Dacă i-ar spune cineva o poveste, ar fi altfel. Nu se gândi mult şi se apropie de ceasul deşteptător.*

*— Spune-**mi** o poveste, ceasule!*

*— Tic-tac, tic-tac, eu o tot spun întruna, răspunse **ceasul**.. Povestea **timpului**.*

— Dar nu pricep nimic, zise Marina.

— Cine stă degeaba nu poate asculta povestea timpului...

*— Ploaie, dragă ploaie, **strigă** fetiţa, spune-mi o poveste...*

—Numai una? Ştiu sute de poveşti. Ascultă-le bine!

*Nici nu-şi sfârşi ploaia cuvintele ei **fermecate** şi bune, că pe pervazul ferestrei poposi o rândunică.*

— Spune-mi o poveste, dragă rândunică...

(Călin Gruia, *O întâmplare deosebită*)

8 x 0,25 = 2 p.

2. Analizați cuvintele subliniate ca părți de vorbire şi ca părți de propoziție.

7 x 0,10 = 0,70 p

3. Pentru fiecare dintre substantivele, adjectivele şi verbele subliniate indicați câte un cuvânt cu acelaşi înțeles.

2 x 0,15 = 0,30 p

4. Scrieți două propoziții în care verbul *a fi*: • să formeze predicat verbal; • să ajute la formarea predicatului nominal.

1,5 p.

5. Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă.

a = 1 p
b = 0,50 p

6. a) Scrieți rezumatul fragmentului
b) Reduceți întregul fragment la o singură idee.

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

6 x 0,15 = 0,9 p.

1. Indicați câte un cuvânt care are același înțeles cu: ***freamăt, tainic, a chibzui, a poposi, minuscul, a tălmăci.***

2p.

2. Scrieți un text de cinci-șase rânduri, folosind cvintele date. Găsiți-i un titlu potrivit!

6 x 0,20 = 1,2 p.

3. Indicați ce rol au în propozițiile alcătuite de voi cuvintele date.

a) 4 x 0,50 = 2 p.

4. a) Scrieți propoziții după următoarele scheme, respectând cerințele:

S-S-P$_N$ - subiectul multiplu şi numele predicativ exprimate prin substantive comune;

P-C-A-S - complementul şi subiectul exprimate prin substantive;

S-S-P$_{N,N,N}$ - subiectul multiplu exprimat prin pronume şi prin substantiv propriu; numele predicative exprimate prin adjective;

C-A-A-P-A-S - atributele exprimate prin substantive şi pronume.

b) 4 x 0,1 = 0,4 p.

b) Arătați felul propozițiilor.

5 x 0,1 = 0,5 p.

5. Scrieți cel puțin cinci cuvinte (verb, adjectiv, substantiv) înrudite cu substantivul ***floare***.

4 x 0,5 = 2 p.

6. Alcătuiți patru propoziții, în care substantivul ***floare*** să fie, pe rând, subiect, nume predicativ, complement, atribut.

Scanned with OKEN Scanner

TEST DE (AUTO) EVALUARE

Total – 10 puncte
(1 p. din oficiu)

2 p.

1. Prezentați o convorbire telefonică în care să se afle patru întrebări şi patru răspunsuri.

a)6 x 0,35p = 2,1 p.
b)2 x 0,2 p = 0,4 p.

2. Se dă propoziția:
În pădurea de brazi se joacă două veverițe roşcate.
Se cere:
a) Analizați cuvintele ca părți de vorbire şi ca părți de propoziție;
b) Indicați felul propoziției. Precizați de ce propoziția este simplă sau dezvoltată.

5 x 0,20 = 1 p.

3. Dezvoltați propoziția ***Soarele răsare*** după schema **S-A-P-C.**

4 x 0,50 = 2 p

4.a) Formulați propoziții, în care cuvântul ***muncitor*** să fie, pe rând:
- substantiv cu rol de subiect;
- substantiv cu rol de complement;
- adjectiv cu rol de atribut;
- adjectiv care intră în alcătuirea predicatului.

0,50 p.

b) Construiți o propoziție simplă, în care să apară următoarele părți de vorbire: substantiv, pronume, verb.

0,50 p.

c) Construiți o propoziție dezvoltată, în care numărul părților de vorbire să fie dublu față de numărul părților de propoziție.

0,50 p.

d) Construiți o frază formată din trei propoziții; subliniați predicatele şi încercuiți cuvintele de legătură.

Scanned with OKEN Scanner

MIC DICȚIONAR

Scanned with OKEN Scanner

A

ACCEPTABIL, adj. Satisfăcător.
ACROBAT, s.m. Gimnast care execută exerciții de echilibristică.
ACROBAȚIE, s.f. 1. Exercițiu greu de echilibristică. 2. (La plural) Sforțări mari de a ieşi dintr-o încurcătură.
ADIERE, s.f. Suflare lină de vânt.
ARĂPESC, adj. Care aparține arapilor, privitor la arapi.
ARIE, s.f. Suprafață.
ARMIE (învechit), s.f. Armată.
ARTICULA, vb. 1. A pronunța un sunet, un cuvânt cu ajutorul organelor vorbirii. 2. A adăuga un articol unui substantiv sau unei alte părți de vorbire.
ARTICULAT, adj. 1. Pronunțat clar cu ajutorul organelor vorbirii. 2. Care are articol.
ASALTA, vb. A ataca un obiectiv, un loc întărit, pentru a-l cuceri.
ATITUDINE, s.f. 1.Ținută sau poziție a corpului. 2. Fel de a fi sau de a se comporta.

B

BĂTĂTURĂ, s.f. 1. Teren bătătorit, în fața casei; ogradă, curte la gospodăriile țărăneşti. 2. Îngroşare a pielii palmelor sau a tălpilor. *A călca pe cineva pe bătătură* = a supăra, a enerva.
BINECUVÂNTA, vb. 1. (Despre Dumnezeu) A revărsa puterea, mila divină. 2. (Despre preoți) A revărsa mila, puterea divină asupra oamenilor, a lăuda pe Dumnezeu.
BINECUVÂNTARE, s.f. Faptul, gestul de a binecuvânta, *A(-şi) da binecuvântarea* = a fi de acord, a aproba.
BOCĂNI, vb. A ciocăni, a izbi cu un obiect tare în ceva.

C

CĂMIN, s.n. 1. Sobă joasă. 2. Coş pe unde iese fumul. 3. Casă părintească.
CERDAC, s.m. Mic pridvor, verandă
CIRCUMSTANȚĂ, s.f. Împrejurare
COLINDA, vb. 1. A umbla, în perioada Crăciunului sau a Anului Nou, din casă în casă, cântând colinde, cântece tradiționale. 2. A umbla mult.
COMPLEX, 1. adj. Format din mai multe părți. 2. s.n.; Întreg, unitate formată din mai multe părți
COMPOZITOR, s.m. persoană care compune, creează lucrări muzicale.
CONTRARIAT, adj. Surprins neplăcut.
COROPCAR, s.n. 1. Negustor ambulant. 2. Hoinar, vagabond.
CRAINIC, s.m. 1. Persoană care anunță ştirile, programul la radio sau la televiziune, la o competiție sportivă. 2. Vestitor.
CRUCIFIX, s.n. Obiect în formă de cruce pe care se află Iisus Christos răstignit.
CURIOZITATE, s.f. 1. Dorință de a cunoaşte ceva nou. 2. Lucru rar, ciudățenie.
CURTEAN, s.m. Persoană care îndeplinea o anumită slujbă la curtea unui domnitor, rege.
CUVIOS, adj. 1. Evlavios, pios. 2. s.m. Nume dat călugărilor şi călugărițelor. 3. Nume dat sfinților.

Scanned with OKEN Scanner

D

DASCĂL, s.m. 1. Cântăreț de biserică. 2. Învățător; profesor; îndrumător într-un anumit domeniu.

DAUNĂ, s.f. Pagubă.

DĂINUI, vb. A continua să existe, a ține, a dura.

DEFILA, vb. 1. (Despre ostaşi). A trece în pas cadențat în coloană, pentru a da onorul. 2. (Despre persoane) A trece în şir prin fața cuiva.

DEMARA, vb. 1. (Despre maşini, motoare) A se pune în mişcare, a porni. 2. (În sport) A-şi lua avânt, a porni în viteză.

DERULA, vb. 1. A desface, a desfăşura ceva ce a fost rulat. 2. A se desfăşura.

DESCÂNTEC, s.n. 1. Farmec, vrajă. 2. Formula magică pentru a obține ceva de la forțe divine.

DESCLEŞTA, vb. A (se) desface dintr-o strânsoare, dintr-o încleştare.

DESLUŞI, vb. A distinge, a recunoaşte, a observa, a vedea în întuneric.

DOINI, vb. A cânta doine, din fluier, din frunză, din gură.

DOS, s.n. 1. Partea din spate a unui obiect, a unei construcții, a unei case, a unei ființe. 2. Loc ferit, adăpostit.

DUMERI, vb. A pricepe clar, a face să-şi dea seama.

E

ELOGIU, s.n. Laudă adusă cuiva.

F

FELINAR, s.n. Aparat pentru iluminat, cu rezervor pentru petrol, deasupra căruia este un glob de sticlă care adăposteşte fitilul.

FEROCE, adj. Crud, nemilos, violent, sângeros.

FERTIL, adj. Care dă roade, care produce mult; mănos.

FILOMELĂ, s.f. Privighetoare.

FINALIZA, vb. A duce ceva până la sfârşit.

FIRE, s. f. 1. Mediul natural. 2. Caracter, temperament. 3. Minte cuget.

FOLCLOR, s.n. Totalitatea creațiilor populare.

FOLCLORIST, s.m. Persoană care se ocupă de culegerea şi studierea creațiilor populare.

FORT, s.n. Lucrare de apărare din lemn, zidărie.

FRAC, s.n. Haină bărbătească de ceremonie, din stofă neagră.

FRÂNTURĂ, s.f. 1. Ceea ce se obține rupând ceva. 2. Porțiune dintr-un întreg.

G

GALERIE, s.f. 1. Coridor subteran în formă de tunel. 2. Muzeu sau sală de expoziție, unde sunt expuse mai ales lucrări de artă plastică. 3. Publicul de la o competiție sportivă sau artistică. 4. Bară de lemn sau de metal de care sunt atârnate perdele sau draperii.

GENERAȚIE, s.f. Totalitatea oamenilor care sunt cam de aceeaşi vârstă.

GHIDUŞ, s.m. Ştrengar, poznaş.

GIUMBUŞLUC, s.n. Faptă, vorbă care înveseleşte.

GLACIAR adj. Perioadă străveche din istoria omenirii, când mari suprafețe erau ocupate de ghețari.

GLIGAN, adj. Găligan, lungan.

GLOATĂ, s.f. 1. Mulțime de oameni strânşi la un loc. 2. (În trecut). Unitate de infanterie formată din țărani.

Scanned with OKEN Scanner

GOSPODĂROS, adj. Care dovedește pricepere și interes în conducerea unei gospodării, a unei instituții.

H

HANGAR, s.n. Construcție pentru adăpostirea și pentru repararea avioanelor.
HĂRMĂLAIE, s.f. Gălăgie, larmă, zarvă.
HRUBĂ, s.f. Încăpere sau galerie subterană; bordei îngropat.
HULI, vb. 1. A spune vorbe de ocară, de batjocură la adresa cuiva; a ocărî pe cineva. 2. A vorbi de rău, a defăima.

I

IERARH, s.m. Denumire pentru gradele superioare ale preoției.
ILEGAL, adj. Care calcă legea.
INC, s.n. Poftă de joc, de râs, de zburdălnicii.
INCOMPETENȚĂ, s.f. Nepricepere.
INVOCAȚIE, s.f. Chemare în ajutor a forțelor divine.
ISPRĂVI, vb. a Termina.
IUREȘ, s.n. Asalt, năvală, atac; fugă, goană.

Î

ÎMPESTRIȚI, vb. A (se) face pestriț.
ÎNCHINA, vb. 1. A-și face semnul crucii. 2. A ridica paharul cu băutură și a face o urare.
ÎNFĂȚIȘARE, s.f. 1. Prezentare, descriere. 2. Mod în care se prezintă un lucru sau o ființă.
ÎNGÂNA, vb. 1. A imita, a repeta glasul cuiva. 2. A rosti sau a cânta ceva încet, a murmura. 3. A se amesteca.

J

JERTFĂ, s.f. 1. Sacrificiu. 2. Victimă.
JUNE, s.m. Tânăr.

M

MĂLURĂ, s.f. Boală a grâului și a altor păioase. neghină.
MĂRGĂRITAR, s.n. Boabă rotundă și tare de culoare albă-strălucitoare care se formează în corpul unor scoici. lăcrămioară.
MĂRTURIE, s.f. 1. Declarație făcută pentru a-și susține părerile. 2. Dovadă, semn.
MĂRTURISI, vb. 1. A declara, a relata, a spune. 2. A recunoaște, a accepta. 3. A se spovedi.
MEGIEȘ, s.m. Vecin.
MENAJERIE, s.f. Loc special amenajat unde sunt ținute animale vii, mai ales sălbatice, pentru a fi expuse publicului.
MIGRATOR, adj. Care se deplasează dintr-o regiune în alta.
MIȘEL, adj. s.m. 1. (Om) de nimic, ticălos; (om) laș, fricos. 2. (Om) sărac, nevoiaș.
MOLCOM, adj. Liniștit, lin.
MONOTON, adj. Uniform, lipsit de variație. care plictisește prin lipsă de variație
MONSTRUOS, adj. 1. Care are un aspect urât, înspăimântător, oribil. 2. Îngrozitor, rău. 3.Enorm, colosal.

N

NARCISĂ, s.f. Plantă cu floare albă sau galbenă, cu miros fin.
NĂDUF, s.n. 1. Sufocare, înecăciune. 2. Căldură mare, înăbușitoare. 3. Supărare, necaz, ciudă, mânie.
NĂZDRĂVAN, adj. 1. Înzestrat cu puteri supranaturale. 2. Nemaipomenit. 3. Glumeț, poznaș.
NEDUMERIRE, s.f. Mirare, încurcătură.
NOȚIUNE, s.f. Idee, concepție despre ceva. 2. (La pl.) Cunoștințe de bază într-un domeniu.

Scanned with OKEN Scanner

O

OCROTI, vb. A păzi, a apăra, a proteja, a ajuta, a sprijini.

OGRADĂ, s.f. Curte, bătătură.

OPINCĂ, s.f. 1. Încălțăminte țărănească făcută dintr-o bucată de piele sau de cauciuc, strânsă pe laba piciorului cu ajutorul nojițelor. 2. Țărănime.

OPERĂ, s.f. 1. Lucrare, faptă. 2. Lucrare de artă, de știință. 3. Toatalitatea lucrărilor unui artist, unui om de știință.

OPERĂ, s.f. 1. Compoziție muzicală. 2. Clădire unde sunt reprezentate asemenea compoziții.

ORCHESTRĂ, s.f. Grup de muzicieni care execută, la diferite instrumente, bucăți muzicale.

ORGAN, s.n. 1. Parte din corpul unei ființe prin care se realizează funcții necesare vieții. 2. Parte a unui mecanism. 3. Reprezentant.

P

PAIAȚĂ, s.f. 1. Personaj comic, în spectacole de circ, măscărici, clovn. 2. Om neserios.

PĂMĂTUF, s.n. Mănunchi din fire de păr, din pene prinse de un mâner.

PĂTUL, s.n. 1. Construcție din lemn, din nuiele, pentru păstrarea știuleților de porumb; hambar pentru cereale. 2. Coteț pentru păsări. 3. Culcuș improvizat din paie, fân, frunze, servind pentru dormit. 4. Loc de observație, construit pe pari, pentru vânători.

PÂRJOL, s.n. 1. Foc mare și iute. 2. Căldură mare și înăbușitoare, arșiță, zăpușeală, zăduf. 3. Prăpăd, dezastru, urgie.

PEDESTRU, adj. Care merge, care călătorește pe jos.

PELERINĂ, s.f. Haină lungă, fără mâneci, cu glugă, care se poartă peste altă îmbrăcăminte.

PENEL, s.n. Pensulă subțire (cu păr fin), pentru pictură.

PERSONALITATE, s.f. 1. Ceea ce este caracteristic fiecărei persoane. 2. Persoană foarte importantă într-un anumit domeniu de activitate.

PERSPICACE, adj. Care este înzestrat cu o minte ageră.

PIRON, s.n. Cui, din oțel, lung și gros.

PIRONI, vb. 1. A bate, a prinde, a înțepeni în piroane. 2. A împiedica pe cineva să se miște. 3. A fixa, a imobiliza. 4. A fixa privirea, gândul, atenția într-o anume direcție.

PITAC, s.n. 1. Act. 2. Scrisoare. 3. Ban, monedă.

POIANĂ, s.f. Suprafață de teren din interiorul unei păduri, acoperită de iarbă și de flori, unde nu sunt copaci.

POLEIT, adj. 1. Acoperit cu un strat subțire de aur sau de argint. 2. Înfrumusețat. 3. Strălucitor.

PONOSIT, Stricat, uzat, învechit, sărăcăcios.

POTAIE, s.m. 1. Câine slab, leneș. 2. Om lipsit de caracter.

PRESURĂ, s.f. Pasăre cântătoare, migratoare.

PRINCIPIU, s.n. Element fundamental, important.

PRIPĂȘIT, adj. Care s-a stabilit pe lângă cineva venind din altă parte; aciuat.

PRIVEGHI, s.n. 1. Veghere a unui mort în noaptea dinaintea înmormântării. 2. Veghe, pază, strajă.

PRIVEGHEA, vb. 1. A sta de pază. 2. A sta treaz, a nu dormi. 3. A supraveghea.

Scanned with OKEN Scanner

PRIZĂRIT, adj. Care nu s-a dezvoltat bine, a rămas mic.
PROPORȚIE, s.f. Raport între dimensiunile unor obiecte. 2. (La pl.) Dimensiune, mărime. Cantitate.
PROST, adj., s.m. 1. (Om) lipsit de inteligență, de judecată. 2. (Om) fără știință de carte, neînvățat. 3. (Om) de rând, de condiție socială modestă.
PROSTIME, s.f. Oameni de rând, mulțime, popor, sărăcime, gloată.
PROTECȚIE, s.f. 1. Ocrotire, apărare. 2. Sprijin acordat cuiva de o persoană sus-pusă.
PRUND, s.n. 1. Pietriș mărunt amestecat cu nisip, care se găsește pe fundul și pe malul apelor. 2. Albie, fund de apă cu pietriș. 3. Insulă mică, fără vegetație.
PURCEDE, vb. A pleca, a porni la drum.

R

RAȘCHETAT, adj. Curățat de vopsea, de rugină, de murdărie, cu un răzuitor.
RĂSTIGNI, vb. 1. A ucide în chinuri pe cineva pironindu-l cu brațele și cu picioarele pe cruce. 2. A chinui, a tortura. 3. A se întinde neglijent cu mâinile și cu picioarele desfăcute.
RÂNDUIALĂ, s.f. 1. Aranjare a lucrurilor în mod ordonat; ordine. 2. Datină, obicei, regulă.
RÂVNI, vb. A dori din toată inima.
REVOLTAT, adj. 1. Foarte supărat, indignat. 2. Răsculat, răzvrătit.
ROPOT, s.n. 1. Zgomotul produs de copitele unui cal care aleargă. 2. Zgomot produs de căderea grăbită a ploii, a grindinei. 3. Zgomotul produs de aplauze repetate și dese.
RULA, vb. 1. A înfășura un material pe un sul. 2. A proiecta un film pe ecran. 3. A înainta pe roți.

S

SALBĂ, s.f. Podoabă de purtat la gât formată din șiraguri de monede, mărgele.
SCAI, s.m. Plantă cu frunze ghimpoase.
SCATIU, s.m. Pasăre cântătoare mică.
SCRIPCĂ, s.f. Vioară.
SCULPTURĂ, s.f. 1. Artă care creează lucrări prin cioplire sau prin modelare. 2. Operă artistică realizată prin cioplire sau prin modelare.
SINCHISI, vb. A-i păsa de ceva sau de cineva, a nu-i fi indiferent, a se îngrijora.
SLOBOD, adj. Liber.
SOLICITARE, s.f. Cerere (stăruitoare).
SON, s.n. Sunet.
SPRINȚAR, adj. 1. Zglobiu, nebunatic. 2. Sprinten, iute; jucăuș.
STAL, s.n. 1. Scaun la parterul unei săli de spectacole, în spatele fotoliilor. 2. Parte a unei săli de spectacole unde se găsesc asemenea scaune.
STATUIE, s.f. Sculptură a unei ființe, lucru, realizată prin cioplire sau modelare.
STATUAR, adj. În legătură cu statuile.
STĂRUI, vb. A insista.
STICLETE, s.m. Pasăre cântătoare, mică.
STIMULA, vb. A da avânt, a încuraja.
STUPI, vb. A scuipa.
SUMAN, s.n. 1. Haină țărănească lungă, făcută din postav gros. 2. Țesătură groasă, făcută în casă, din care se fac sumane.
SUPORTABIL, adj. Care poate fi suportat, îndurat, suferit.
SUPRANATURAL, adj. 1. Fantastic. 2. Care pare mai presus de forțele naturii.

Scanned with OKEN Scanner

Ş

ŞAGĂ, s.f. Glumă.
ŞURĂ, s.f. Grămadă mare de paie, de fân; claie, stog.

T

TĂCIUNE, s.m. 1. Rămăşiță dintr-o bucată de lemn care a ars incomplet. 2. Boală a cerealelor; cărbune.
TĂLMĂCI, vb. 1. A traduce dintr-o limbă în alta. 2. A explica.
TĂRĂGĂNAT, adj. 1. Executat încet, cu multe amânări. 2. Rar şi prelungit; domol.
TĂU, s.n. 1. Apă stătătoare puțin adâncă; Baltă. 2. Iezer.
TÂRG, s.n. 1. Loc special amenajat, unde se cumpără şi se vând diverse produse, vite etc. 2. Operație de vânzare şi de cumpărare care are loc într-un târg. 3. s.m. Aşezare orăşenească mai mică.
TINĂ, s.f. Nori. Pământ, lut.
TAINĂ, s.f. 1. Ceea ce este nedescoperit de mintea omenească; mister. Minune. 2. Secret. 3. Ascunzătoare.

Ț

ȚANC, s.n. *La țanc* = la timp, la momentul potrivit.

U

UNCHEŞ, s.m. 1. Om bătrân. 2. Unchi.
URBE, s.f. Oraş.

V

VÂLCEA, s.f. Vale îngustă şi puțin adâncă.
VEAC, s.n. Secol, interval de timp de o sută de ani.
VLĂDICĂ, s.m. 1. Înaltă față bisericească. 2. Stăpânitor, domn, principe.

X

XEROX, s.n. Aparat de reprodus şi de multiplicat.

Z

ZGÂTIE, s.f. Fată vioaie, zglobie.
ZGUDUI, vb. 1. A se cutremura, a se clătina cu putere. 2. A emoționa puternic. 3. A tulbura convingerile, părerile, ideile cuiva.
ZLOATĂ, s.f. 1. Ploaie amestecată cu zăpadă. 2. Lapoviță.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

CITIRE

COPILĂRIA

A. Copilăria
1. *Fiind băiet păduri cutreieram*...(fragment), de Mihai Eminescu 4
2. *Ulița copilăriei* (fragmente), de Ionel Teodoreanu 8

B. Şcoala
1. *A murit Luchi*... (fragment), de Otilia Cazimir 12
2. *Amintiri din copilărie* (fragment), de Ion Creangă 16

C. Familia
1. *Bunicul* (fragment), de Barbu Ştefănescu Delavrancea 20
2. *Puiul* (fragmente), de Ioan Alexandru Brătescu-Voineşti 24

D. Deprinderi de sănătate
1. *Nu e voie* (fragment), de Tudor Arghezi 28
2. *De ce se spală pisica numai cu o lăbuță*, (fragmente) de Grigore Băjenaru 32

E. Timpul liber
1. *O întâmplare deosebită* (fragment), de Călin Gruia 36
2. *Fram, ursul polar* (fragmente), de Cezar Petrescu 40

F. Literatură științifico-fantastică
1. *Legenda îngerilor* (fragmente), de Mihu Dragomir 44
2. *Întâlnirea* (fragment), de Mihnea Moisescu 48

PATRIA

A. Patria
1. *Balada stămoşilor* de Alexandru Davila 50
2. *Lupta de la Podul Înalt* (fragment), de Nicole Iorga 54
3. *Cântec*, de George Coşbuc 58

B. Munca
1. *Cine este cel mai puternic pe pământ* (fragment), de Alexandru Mitru 62
2. *Atelier în pădure* (fragment), de Peter Neagoe 66

C. Deprinderi moral-civice
1. *Drapelul* (fragment), de Mihail Sadoveanu 70
2. *Moş Ion Roată* (fragmente), de Ion Creangă 74

D. Datini
1. *Paparudele* (fragment), de Gh. Dem. Teodorescu 78
2. *Părul din ograda bunicilor* (fragment), de Mihail Sadoveanu 82

E. Natura
1. *Sfârşitul iernei*, de Vasile Alecsandri 86
2. *Veverița* (fragment), de Mihail Sadoveanu 90

F. Mari personalități
1. *George Enescu şi Ştefan Luchian* (fragmente), de Tudor Arghezi 94
2. *Inventatorul din şura cu porumbei* (fragmente), de I. M. Ştefan 98

Scanned with OKEN Scanner

LECTURĂ SUPLIMENTARĂ

1. *Constantin Brâncovanul*, poezie populară 104
2. *Prometeu aduce oamenilor focul*, de Alexandru Mitru 106
3. *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson*, de Selma Lagerlöf 108
4. *20 000 de leghe sub mări*, de Jules Verne 110
5. *Colț Alb*, de Jack London 112
6. *Colinde* 114
7. *Vrăjitorul din Oz*, de Frank Baum 116
8. *Micul prinț*, de Antoine de Saint-Exupéry 118
9. *Fetița cu chibriturile*, de Hans Christian Andersen 120
10. *Cartea junglei*, de Rudyard Kipling 122

COMUNICARE

I. RECAPITULAREA CUNOȘTINȚELOR DOBÂNDITE ÎN CLASA A III-A ... 125
A. Părțile de vorbire 125
B. Părțile de propoziție 126
C. Propoziția. Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată 127
D. Compunerea 130

II. OAMENII COMUNICĂ ÎNTRE EI 131
A. Felul comunicării (orală-scrisă) 131
B. Mijloace de comunicare non-verbală: gestul, expresia feței, imaginea, culoarea, sunetul 133
C. Comunicarea mediatizată: afișul, mesajul publicitar, programul, invitația oficială 136

III. CUVINTELE ÎN COMUNICARE 139
A. Nucleul comunicării. Verbul. Numărul verbului 139
Persoana verbului 140
Timpurile verbului 141
Funcția verbului în propoziție. Predicatul verbal și nominal 143
Rolul verbului în comunicare 145
Pronunțarea și scrierea corectă a verbului. Cratima 146
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă 147
Compunere: Telegrama 149
B. Substantivul. Felul substantivelor 151
Genul și numărul substantivului 152
Funcțiile sintactice ale substantivului 153

Scanned with OKEN Scanner

Scrierea corectă a substantivelor simple şi compuse 155
Compunere:
Compunere după ilustrații 156
Rezumatul 158
C. Adjectivul 161
Acordul adjectivului cu substantivul 163
Funcția adjectivului în propoziție 165
Rolul adjectivului în comunicare 167
Pronunțarea şi scrierea corectă a adjectivelor 169
Compunere:
Descrierea 171
Caracterizarea sumară a unui personaj 172
D. Pronumele personal. Pronumele de politețe 173
Funcția sintactică a pronumelui 175
Pronunțarea şi scrierea corectă a pronumelor personale 177
Compunere: Biletul. Scrisoarea 179
E. Numeralul 182
Felul numeralelor 183
Pronunțarea şi scrierea corectă a numeralelor 185
Funcțiile numeralului în propoziție 187
F. Cuvintele de legătură 188
Compunere: Rezumatul 191
Compuneri semidirijate 192

IV. COMUNICAREA CU UN SINGUR PREDICAT 193
A. Propoziția 193
B. Părțile principale de propoziție 195
Predicatul (verbal şi nominal) 195
Subiectul (exprimat şi neexprimat). Propoziții fără subiect 196
Acordul predicatului cu subiectul 198
C. Părțile secundare de propoziție 201
Atributul 201
Complementul 203
Compunere: Compunere liberă. Descrierea. Narațiunea 208

V. LEGĂTURA PRIN ÎNȚELES A PROPOZIȚIILOR ÎN COMUNICARE 209
Fraza 209

VI. RECAPITULARE FINALĂ 211
Teste de (auto)evaluare 211

MIC DICȚIONAR

Scanned with OKEN Scanner

MANUALUL DE LIMBA ROMÂNĂ
CAIETUL ELEVULUI - Comunicare - gramatică
CAIETUL ELEVULUI - Comunicare - compunere, vocabular
CAIETUL ELEVULUI - Lectură
GHIDUL ÎNVĂȚĂTORULUI

CAIETELE ELEVULUI ŞI GHIDUL ÎNVĂȚĂTORULUI sunt concepute în deplină concordanță cu manualul şi au rolul de a sprijini desfăşurarea procesului didactic.

ISBN 973-9337-82-1
9789739337823

Preț